

Programmabegroting 2016-2019

“Sober & in Balans”

Programmabegroting 2016-2019

Sober & in Balans

Inhoud

---

1. Aanbieding.....	5
--------------------	---

Beleidsbegroting

2. Programmaplan

2.1 Programma 1: De gemeente waar het goed wonen is	7
2.2 Programma 2: Een leefbare gemeente	12
2.3 Programma 3: De werkende gemeente	22
2.4 Programma 4: De dienstverlenende gemeente.....	28

3. Paragrafen

3.1 Paragraaf Financiering	33
3.2 Paragraaf Verbonden partijen	37
3.3 Paragraaf Lokale heffingen	44
3.4 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	48
3.5 Paragraaf Grondbeleid	59
3.6 Paragraaf Bedrijfsvoering	69
3.7 Paragraaf ICT	72
3.8 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing	74

Financiële begroting

4. Financiële positie

4.1 Prognose meerjarenperspectief	82
4.2 Dekkingsplan	83
4.3 Overzicht van baten en lasten	87
4.4 Overzicht van incidentele baten en lasten.....	88
4.5 Financiële uitgangspunten.....	89
4.6 Algemene dekkingsmiddelen	91

Bijlagen

Bijlage A: Kerngegevens	95
Bijlage B: Planning wegen.....	96
Bijlage C: Investeringslijst (noodzakelijke investeringen).....	98
Bijlage D: Reserves en voorzieningen	101
Bijlage E: Overzicht in beeld.....	105
Bijlage F: Staat van personeelslasten	108
Bijlage G: Opbouw begroting 2016 en overige P&C documenten	110
Bijlage H: Aanbevelingen financiële analyse Welconsult.....	114
Bijlage I: Historische vergelijking per product.....	117
Bijlage J: EMU-saldo	120

1. Aanbieding

Inleiding

Hierbij bieden wij u de Programmabegroting 2016-2019 “Sober & in Balans” aan. Hierin is uitwerking gegeven aan de Procesnota 2015. Met het dekkingsplan presenteren wij een meerjarig, reëel en structureel sluitende begroting. Waarbij we nadrukkelijk inzetten op een gezonde financiële huishouding, rekening houdend met de meest actuele ontwikkelingen. De voorliggende begroting sluit met een overschot van € 14.000,-. Ook de andere jaren laten een positief begrotingsresultaat zien.

Leeswijzer

De begroting is in een nieuwe jas gestoken. De layout is aangepast en makkelijker leesbaar gemaakt. Een aantal onderdelen zijn verplaatst naar de bijlage. Deze opzet dient tevens als blauwdruk voor de overige Planning en Control documenten, zoals de jaarrekening en de bestuursrapportages. De grootste wijzigingen ten opzichte van de Programmabegroting 2015 zijn in bijlage G: “Opbouw begroting 2016 en overige P&C documenten” terug te vinden.

De begroting is nog in ontwikkeling. In de komende jaren zal deze nog verder vorm krijgen.

Structuur begroting (art 7 BBV)

Beleidsbegroting

De beleidsbegroting bestaat uit het programmaplan en de paragrafen. De kern van de programmabegroting bestaat uit de thema's beschreven in het Procesakkoord. In de programmabegroting zijn de vier programma's uitgewerkt. De paragrafen geven een dwarsdoorsnede door alle programma's.

Financiële begroting

In hoofdstuk 4 vindt u het meerjarenperspectief, het dekkingsplan en een toelichting op het financiële kader.

2. Het programmaplan

Per programma beschrijven we de drie **W-vragen**:

1. Wat willen we bereiken? (maatschappelijke effecten/hoofddoelen)
2. Wat doen we daarvoor?
3. Wat mag het kosten?

Nieuw is een vierde W-vraag:

4. Welke rol heeft de samenleving en wat is de inbreng van de gemeente?

De eerste W-vraag formuleren we zo concreet mogelijk, zodat de raad hierop vervolgens kan sturen en controleren.

De tweede W-vraag geeft aan welke inspanningen het college wil verrichten om de beoogde effecten te realiseren.

De derde W-vraag geeft aan wat het mag kosten. De gemeenteraad stelt de budgetten vast op programmaniveau en de daarbij behorende investeringen. Het college is bevoegd te handelen tot het maximum budget van de afzonderlijke programma's en de vastgestelde investeringen.

De vierde W-vraag maakt inzichtelijk dat we als gemeente een onderdeel zijn van een veel groter geheel in het bereiken van de maatschappelijke effecten. Met deze vierde W-vraag wordt inzichtelijk:

- Welk effect de maatschappelijke partners/inwoners in samenhang met de gemeente bereiken
- Wat maatschappelijke partners/inwoners in samenhang met de gemeente doen/inzetten
- Wat maatschappelijke partners/inwoners in samenhang met de gemeente bijdragen (in € als in overige middelen, zoals bijvoorbeeld uren)

In deze begroting geven we voor programma 1, 2 en 3 enkele voorbeelden hiervan

2.1 Programma 1: De gemeente waar het goed wonen is

Wat willen we bereiken?

Algemeen

Dit programma omvat alle activiteiten gericht op de kwaliteit van de kernen, op een aanbod van voldoende en kwalitatief goede woningen, op een behoorlijke infrastructuur en openbare ruimte, op voldoende accommodaties en op een optimale kwaliteit van het buitengebied.

Missie/Visie

Samen met de inwoners wil de gemeente realiseren dat het prettig wonen en werken is in de kernen en in het buitengebied. De komende jaren staan in het teken van het afronden van lopende plannen en het overschakelen naar een meer op beheer en onderhoud gerichte gemeente.

Maatschappelijke effecten

- *Het is prettig wonen, werken en leven in de kernen*
- *Er zijn voldoende en kwalitatief goede woningen*
- *De kwaliteit van de openbare ruimte is in orde*
- *Er is een passend aanbod van accommodaties*
- *De ruimtelijke ordening is up-to-date*
- *De landschappelijke, ecologische en economische kwaliteit van het buitengebied is optimaal*
- *Bevoegdheden en verantwoordelijkheden liggen waar mogelijk bij de samenleving*

Wat gaan we daarvoor doen?

Thema Kernen	
Maatschappelijk effect:	
<ul style="list-style-type: none"> • Het is prettig wonen, werken en leven in de kernen • Er zijn voldoende en kwalitatief goede woningen • De kwaliteit van de openbare ruimte is in orde	
Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Actueel inzicht in woonwensen	<ul style="list-style-type: none"> • Continue werk: (zowel regionaal als lokaal) volkshuisvestingsbeleid, monitoren van de woningvoorraad, het verstrekken van duurzaamheidsleningen, het ontwikkelen en uitvoeren van beleid voor doelgroepen als ouderen, gehandicapten, grote huishoudens, jongeren en marginaal gehuisvesten (oa zorgwoningen). Het omlaag brengen van verborgen capaciteit in bestemmingsplannen.
Woonagenda	<ul style="list-style-type: none"> • De regionale woonvisie 2010-2020 bracht een opgave voor de gemeente Oude IJsselstreek mee om de plancapaciteit terug te brengen van 2700 woningen naar 685. In 2015 is een vervolg in de vorm van de regionale woonagenda opgesteld. Daarbij wordt de plancapaciteit nog eens met 10% extra naar beneden bijgesteld. Regionaal is afgesproken om deze opgave aan te pakken met het zogenaamde stoplichtmodel. Doel van het stoplichtmodel is het prioriteren van woningbouwprojecten op basis van kwaliteit in plaats van juridische of planologische hardheid. Met het stoplichtmodel kunnen gemeenten flexibel inspelen op kansen die zich voordoen in de woningmarkt. • Als gevolg van de woonagenda doet zich een risico voor, vanwege een mogelijke inkomstenderving in de grondexploitatie en mogelijke schade door claims of planschade (zie risicoparagraaf en grondbeleid). In de loop van 2016 zal meer zicht komen op de financiële gevolgen.

Inzichtelijk maken risico's in grondexploitaties	<ul style="list-style-type: none"> Continue werk: actualiseren van de grondexploitaties (wonen en bedrijventerreinen).
Actualiseren regionale afspraken woningvoorraad	<ul style="list-style-type: none"> Continue werk: samen met de andere gemeenten- leveren van een financiële bijdrage aan de regionale coördinatie volkshuisvesting.
Op orde brengen en houden van groen, openbare ruimte en infrastructuur	<ul style="list-style-type: none"> Continue werk: regulier beheer van wegen en overige openbare ruimte, bossen en natuurterreinen, gladheidsbestrijding, bewegwijzering, bebording. Bij het wegonderhoud zijn zowel een verandering in de financiële systematiek als een verlaging van het onderhoudsniveau aan de orde. In plaats van investeren, betalen we het wegonderhoud vanaf 2016 uit de exploitatie. Het wegonderhoud voeren we uit op een niveau, dat minimaal, maar acceptabel is, zonder vernietiging van kapitaalgoederen. Ook nemen we wensen voor extra verkeerskundige zaken, groen, andere openbare verlichting, straatmeubilair etc. niet meer mee bij het wegonderhoud. Ze moeten op een andere wijze worden gefinancierd. We passen het Wegenbeleidsplan hierop aan. De Nota Zandwegen wordt hierbij geïntegreerd. Resterende projecten op de investeringslijst zijn de afronding van verkeerscirculatieplan Uft en de (verplichte) gemeentelijke bijdrage aan de provinciale rotonde Munstermanstraat.
Leefbaarheid, bereikbaarheid en vitaliteit van de (oude) kernen bevorderen	<ul style="list-style-type: none"> Afronden uitvoering van het centrumplan en verkeerscirculatieplan Uft. Afronden project Centrumplan Silvolde. Voortzetten ontwikkelingen Vogelbuurt. Deze wijk wordt al enige jaren samen met Wonion opgepakt in combinatie met de bouw van een nieuwe school met aanleg openbare ruimte in 2016. <u>zie kader: Samen werken aan de Vogelbuurt.</u>

Thema Buitengebied

Maatschappelijk effect:

- Het is prettig wonen, werken en leven in de kernen
- De landschappelijke, ecologische en economische kwaliteit van het buitengebied is optimaal

Doel

Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)

Kwaliteit van het buitengebied op orde brengen en houden

- Continue werk: educatie ten behoeve van het onderhoud van landschappelijke beplantingen en dergelijke. Waar mogelijk worden met bestaande restant-kredieten laanbeplantingen gerealiseerd, in combinatie met co-financiering voor provinciale subsidies.
- In de begroting houden we rekening met een budget voor kavelruil, als effectief instrument voor het realiseren van natuur- en landschapsdoelen en gebiedsprocessen (zie ook Programma 3).
- 2016: ontwikkelen van een gemeentelijke visie op toekomstbestendige landbouw.

Thema Accommodaties**Maatschappelijk effect:**

- Het is prettig wonen, werken en leven in de kernen
- Er is een passend aanbod van accommodaties

Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Gemeentelijk bezit beheren / afstoten	<ul style="list-style-type: none"> • Continue werk: beheer van het blijvende vastgoed, waarbij ook meerjarig wordt gewerkt aan het afstoten van overtollige gebouwen, gronden en van snippergroen. Ook de sloop van gebouwen kan aan de orde zijn. • De bestaande bestemmingsreserve 'Gemeentelijke objecten' dient als werkkapitaal voor het bereiken van een passende oplossing voor het gemeentelijk bezit. Het scala is: regulier beheer, opknappen, verkoop en sloop. Hiertoe wordt in 2016 een integraal plan ontwikkeld. • De opbrengsten van verkochte gebouwen en gronden brengen we weer in deze reserve (revolving fund), totdat er uiteindelijk voor alle gebouwen een passende oplossing is. (De komende jaren is in de begroting rekening gehouden met opbrengsten uit de verkoop van gronden en gebouwen. Het gaat dus vooralsnog om het surplus). • Er wordt beroep gedaan op de nieuwe provinciale subsidieregeling 'Steengoed benutten'. • Onderhoud voeren we 'sober maar doelmatig' uit.
Het realiseren van sportaccommodaties; het beheer staat waar mogelijk op afstand	<ul style="list-style-type: none"> • 2016: ontwikkeling Visie Sportaccommodaties. • 2016: oplevering en in gebruikname van sporthal/sportpark IJsselweide en zwembad de Paasberg. Het beheer wordt bij eerstgenoemde zo mogelijk ondergebracht bij een onafhankelijke stichting. Het zwembad kent reeds een commerciële exploitant.
Het realiseren van een adequate parkeervoorziening tbv DRU Industriepark	<ul style="list-style-type: none"> • Aanleg van een permanent parkeerterrein voor het DRU Industriepark (mogelijk nog in 2015, met ev. doorloop in 2016). Hierbij maken we zoveel mogelijk een koppeling met de ontwikkelingen rond TENNET en de reconstructie van de rotonde in de Slingerparallel.

Thema Rechtszekerheid**Maatschappelijk effect:**

- Het is prettig wonen, werken en leven in de kernen
- De ruimtelijke ordening is up-to-date

Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
De bestemmingsplannen zijn op orde	<ul style="list-style-type: none"> • Continue werk: herziening en actualisatie van bestemmingsplannen in de kernen. Daarnaast is er een continue stroom van particuliere initiatieven die we vertalen in bestemmingsplannen. • 2016: afronding bestemmingsplan buitengebied.
Er ligt een omgevingsvisie	<ul style="list-style-type: none"> • 2016 en 2017: opstellen van een omgevingsvisie; een actualisering van de verouderde ruimtelijke visie geïntegreerd met de verschillende milieuwetten. De nieuwe visie is een coproductie van raad, college en ambtelijke organisatie, waarin met name ook wensen en ideeën uit de samenleving tot uitdrukking komen. In de visie komen de gevolgen en mogelijke oplossingsrichtingen van de krimp voor de leefbaarheid van de kernen, de woningmarkt en de voorzieningen aan de orde.

Rol van de samenleving/het netwerk

Samen werken aan de Vogelbuurt

Maatschappelijk effect

- Het is prettig wonen, werken en leven in de kernen. Er zijn voldoende en kwalitatief goede woningen en er is veel aandacht voor de kwaliteit van de openbare ruimte (prg 1). *Bijdrage: Zowel de verbeterde kwaliteit van de woningen als die van de openbare ruimte draagt hieraan zeker bij.*
- Duurzaamheid en energietransitie is een belangrijke impuls voor de economische ontwikkeling (prg 3). *Bijdrage: Zowel bij de renovatie van woningen als bij de nieuwbouw van woningen wordt veel aandacht besteed aan energiebesparing.*
- Het basis- en voortgezet onderwijs is toekomstbestendig en blijft kwalitatief op niveau (prg 3). *Bijdrage: Het basisonderwijs wordt goed geëquipeerd met een modern, uitnodigend, schoolgebouw, geschikt voor nieuwe onderwijsvormen. Hier worden de eerste stappen gezet op weg naar een verdere loopbaan.*

Wat wordt gerealiseerd?

De herinrichting van de Vogelbuurt is in 2009 gestart. Het is een samenwerking van Wonion en gemeente. De bewoners, wijkraad, verenigingen en scholen binnen de wijk zijn intensief bij de plannen betrokken.

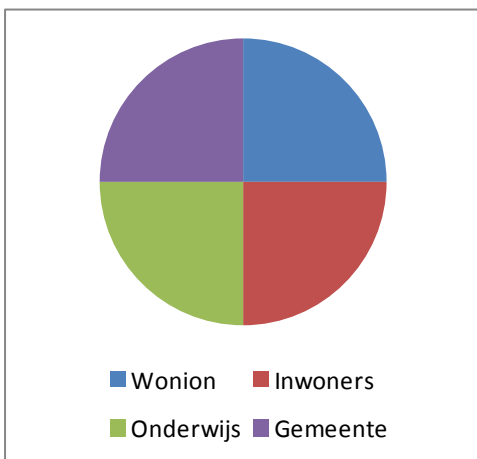
Doel is om de kwaliteit van de woningen in de Vogelbuurt te verbeteren én om de leefbaarheid in de wijk te vergroten. Hierbij wordt ingezet op meer woningdifferentiatie en een nieuwe wegenstructuur in de wijk waardoor er 3 nieuwe wijken binnen de Vogelbuurt ontstaan met een eigen identiteit. De bestaande woningen van Wonion worden - energiezuinig - gerenoveerd en 150 nieuwe energiezuinige woningen worden gebouwd. Er wordt een nieuw gescheiden rioolstelsel aangelegd.

De inrichting van de openbare ruimte en rioolvervanging is in volle gang. De laatste woningen worden gerenoveerd. De nieuwbouw moet grotendeels nog worden gebouwd. In 2019 wordt het hele plan afgerond.

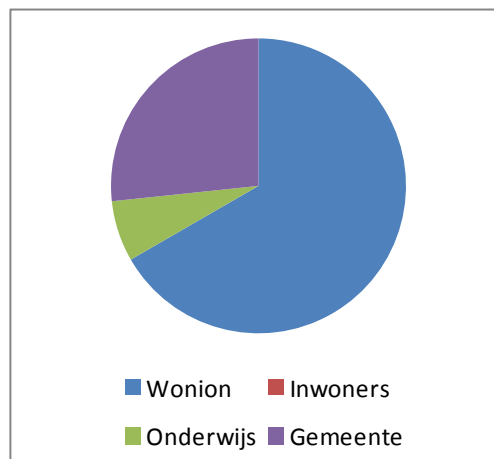
Inzet partijen en middelen

- Wonion: sloop (203 woningen), groot onderhoud / renovatie / ingrijpende renovatie (samen 383) en nieuwbouw van woningen (144). Wonion investeert in de woningen in totaal ca € 54.000.000 plus een onrendabele top op de gronden van ca € 5.500.000.
- Nutsbedrijven: vervangen en verleggen van kabels en leidingen, aanleg glasvezel. Gefinancierd door Wonion ofwel de gemeente, afhankelijk van de 'veroorzaker'.
- Inwoners en wijkraad: participatie in de plannen. Geen financiële bijdrage.
- Scholen: fusie scholen De Dobbelsteen en St. Antoniuschool. Nieuwbouw school Ulft Noord, onder regie van het schoolbestuur. De kosten bedragen ca € 3.500.000. De gemeente stelt dit bedrag beschikbaar (wettelijke verplichting).
- Gemeente: herstructurering wegen, openbare verlichting, groen en aanleg nieuw rioolstelsel. Totaalraming 2010 t/m 2019: Circa € 14.000.000.

• INZET PARTIJEN:

• INZET MIDDELEN:

Wat gaat het kosten?

Programma 1	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten						
Bestaand beleid	9.324.095	8.315.518	8.825.098	8.825.098	8.825.098	8.825.098
Nieuw beleid/maatregelen			340.000	600.000	890.000	1.160.000
Overig			220.465	309.401	292.239	292.239
Totaal lasten	9.324.095	8.315.518	9.385.563	9.734.499	10.007.337	10.277.337
Baten						
Bestaand beleid	10.276.077	9.336.543	9.856.148	9.787.991	9.751.158	9.751.158
Nieuw beleid/maatregelen			50.000	20.000	20.000	250.000
Overig			203.411-	66.554-	101.595-	409.011-
Totaal baten	10.276.077	9.336.543	9.702.737	9.741.437	9.669.563	9.592.147
Saldo reguliere exploitatie	951.981	1.021.025	317.174	6.938	337.774-	685.190-
kapitaallasten	6.974.271	6.844.062	6.779.635	6.544.460	6.333.720	6.088.722
interne kosten (uren)	4.553.289	5.598.332	5.929.052	5.929.052	5.929.052	5.929.052
Totaal	11.527.560	12.442.394	12.708.687	12.473.512	12.262.772	12.017.774
Totaal programma 1	10.575.579-	11.421.369-	12.391.513-	12.466.574-	12.600.546-	12.702.964-

* + Lasten = meer lasten / - Lasten = minder lasten / + Baten = meer baten / - Baten = minder baten

Toelichting nieuw beleid

- Wegen (+ lasten): toename lasten cumulatief per jaar. Van € 290.000 in 2016 naar € 1.160.000 in 2019. In plaats van investeren (2,8 mln per jaar) betalen we het wegenonderhoud vanaf 2016 uit de exploitatie. Daarnaast wenden we de restantkredieten voor wegen aan ten behoeve hiervan. Dit geeft een extra last op de exploitatie, maar een voordeel op de leningenportefeuille. Op de wat langere termijn is er een voordeel door lagere rentelasten. Vanaf 2016 is er geen investering meer nodig voor de wegen. Dit geeft een voordeel aan kapitaallasten en draagt dus bij aan het verlagen van de leningenportefeuille. Dit vermindert de financiële druk als gevolg van wegonderhoud/reconstructie. Hiermee wordt aangesloten bij de opvattingen van de provincie Gelderland. Ook is dit in lijn met de financiële analyse van Welconsult (zie bijlage H).
- Verkoop van panden en gronden (+ lasten en + baten): Voor het actief verkopen van panden en gronden zullen de eerste jaren extra kosten worden gemaakt. In 2016 € 50.000, en 2017 en 2018 € 20.000. Deze kosten zullen via verkoop van panden en gronden worden terugverdiend. Met de inventarisatie en besluitvorming over de verkoop van gemeentelijke landbouwgronden en bossen, kan de verkoop hiervan, in combinatie met de verkoop van gemeentelijke panden, ook in 2019 minimaal € 250.000 per jaar opleveren.

Toelichting overig

- Verhoging van onderhoudskosten (+ op lasten) van onder andere civiele kunstwerken.
- In voorgaand jaar is een besparing op het onderhoudsbudget wegen opgenomen. Dit blijkt in de praktijk niet haalbaar (+ op lasten).
- Verlaging inkomsten (- op baten) uit pacht en bestemmingsplannen.
- Correcties op riolering; dit betreft een budgettaire neutrale verschuiving binnen baten en lasten.

2.2 Programma 2: Een leefbare gemeente

Wat willen we bereiken?

Algemeen

De jaren 2014 en 2015 hebben vooral in het teken gestaan van de transitie in het sociaal domein; de overdracht van taken van het Rijk naar de gemeente op het gebied van jeugd, Wmo en Participatiewet. Deze overdracht is gepaard gegaan met aanzienlijke budgetkorting. De portefeuillehouders hebben samen met de raadsproject commissie transitie en transformatie (RPC T&T) een nieuw beleidsplan, uitvoeringsplan en verordening opgesteld. Daarnaast is een nieuwe uitvoeringsorganisatie (bemensing, processen, ICT) opgezet, is de inkoop (lokaal, regionaal of bovenregionaal) geregeld en is een begin gemaakt met de transformatie, met name via proefsituaties/experimenten.

In 2016 zetten we de transformatie door: het omvormen van het sociaal domein (structuur en cultuur). Voor meer van hetzelfde is geen geld. Het moet anders. Dit inzicht komt onder andere duidelijk naar voren bij de inkoop voor 2016 e.v., met daaraan gekoppeld de herontwikkeling van het zorg- en hulpaanbod, en het basisniveau (collectieve en preventieve voorzieningen). Bijzondere aandacht is nodig voor regionale samenwerking in het algemeen (uitwisselen van ervaringen, innovatie en inkoop) en de uitvoering van de participatiewet (fusie ISWI/Weddeo/W&I D'chem) in het bijzonder. Voor 2015 zijn binnen de jeugdzorg afspraken gemaakt over continuïteit van zorg en zorgverlener. Het loslaten van deze afspraken in 2016 biedt kansen voor vernieuwing en vraagt bestuurlijke aandacht. Ditzelfde geldt voor de dreigende tekorten die bij de traditionele aanpak kunnen oplopen tot een derde van het budget. Daarbij worden we in 2016 opnieuw met een korting op de budgetten geconfronteerd van circa € 900.000. Samen met het verwachte tekort van het huidige beleid en een hoognodige budget voor innovatie, vraagt dat in 2016 om een besparing van € 2.400.000. Om die besparing te kunnen realiseren moet het sociaal domein binnen Oude IJsselstreek daar waar nodig en mogelijk opnieuw worden ingericht, op een dusdanige manier dat ondersteuning, hulp en zorg toegankelijk en betaalbaar blijft voor inwoners. Niet alleen in 2016, maar ook voor de jaren daarna. Hiertoe is in september 2015 de nota "Voorbij de zure appel; Toe naar een duurzaam, toegankelijk en betaalbaar sociaal domein" aangeboden aan de gemeenteraad. Daarnaast ligt er een besparingsopgave op het gebied van subsidies. In september is hiertoe nieuw beleid ter besluitvorming voorgelegd. Met deze maatregelen voldoen we aan de raadsopdracht om de uitvoering van het sociaal domein binnen de bestaande budgetten te realiseren.

Missie/Visie

De gemeente Oude IJsselstreek wil een gemeente zijn waar inwoners krachtig zijn, zich goed voelen en zelf maximale regie hebben over hun eigen leven en omgeving. Een gemeente waar de onderlinge betrokkenheid stevig is en iedereen mee kan doen.

De komende jaren staan in het teken van het realiseren van besparingen door innovatie en ontwikkeling/implementatie van nieuwe vormen van zorg en manier van werken. Met daarbij een gerichtheid op het realiseren van een cultuurverandering waarbij inwoners doen wat ze zelf kunnen en professionals ondersteuning bieden waar dat écht nodig is.

Maatschappelijke effecten

- *Inwoners hebben zelf de regie over hun leven en hun leefomgeving. Ze nemen de verantwoordelijkheid om zelf oplossingen te vinden en kunnen deze uitvoeren met zo min mogelijk interventies*
- *Kinderen/jongeren worden gestimuleerd zich maximaal te ontwikkelen en groeien op tot zelfstandige en betrokken inwoners*
- *Inwoners zijn bereid om naar eigen kunnen, betaald of onbetaald, een bijdrage te leveren aan de samenleving*

- *Optimale vitaliteit van onze inwoners door een gezonde en stimulerende leefomgeving en voldoende ruimte voor sport en beweging*
- *Noodzakelijke hulp is beschikbaar: voor inwoners die zijn aangewezen op zorg(voorzieningen) is de noodzakelijke hulp beschikbaar, waarbij de gemeente de zorg niet uit handen neemt, maar ondersteunt*
- *Het is prettig wonen, werken en leven in de gemeente*

Wat gaan we daarvoor doen?

Thema Opvoeden, leren en ontwikkelen	
Maatschappelijk effect: <ul style="list-style-type: none"> • Inwoners hebben zelf de regie over hun leven en hun leefomgeving. Ze nemen de verantwoordelijkheid om zelf oplossingen te vinden en kunnen deze uitvoeren met zo min mogelijk interventies. • Kinderen/jongeren worden gestimuleerd zich maximaal te ontwikkelen en groeien op tot zelfstandige en betrokken inwoners. • Noodzakelijke hulp is beschikbaar: voor inwoners die zijn aangewezen op zorg(voorzieningen) is de noodzakelijke hulp beschikbaar, waarbij de gemeente de zorg niet uit handen neemt, maar ondersteunt. 	
Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
(Aanstaande) ouders informeren en ondersteunen bij het opvoeden.	<ul style="list-style-type: none"> • Het bieden van informatie- en advies en opvoedondersteuning o.a. door uitvoering van de jeugdgezondheidszorg en preventieve (online) cursussen. • Het bieden van praktische gezinsondersteuning. • Het ontwikkelen van een gebiedsgerichte preventieve aanpak in samenwerking met netwerkpartners.
Jeugd informeren en ondersteunen bij het opgroeien en ontwikkelen.	<ul style="list-style-type: none"> • Het bieden van informatie- en advies en opgroei-ondersteuning o.a. door uitvoering van de jeugdgezondheidszorg en preventieve (online) cursussen. • Bevorderen doorgaande leerlijn. • Het ontwikkelen van een gebiedsgerichte preventieve aanpak in samenwerking met netwerkpartners. • Relatie met: Voor- en vroegschoolse educatie (programma 3)
Alle kinderen die leerbaar zijn kunnen naar school.	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren leerlingenvervoer.
Het vroegtijdig signaleren en integraal oppakken van problemen in de ontwikkeling van een kind.	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren leerplicht. • Inkopen jeugdgezondheidszorg. • (Mede) faciliteren van een schakelfunctie tussen onderwijs en gemeente (School Maatschappelijk Werk, Jeugd Maatschappelijk Werk, trajectcoach). • Het faciliteren van kennis en expertise aan het onderwijs. • Preventieve aanpak ontwikkelen om voortijdig schooluitval tegen te gaan. • Het versterken van natuurlijke vertrouwenspersonen en vindplaatsen in het signaleren van probleemsituaties en hen ondersteunen bij de aanpak daarvan. • Faciliteren van Verwijsindex en deskundigheidsbevordering op het gebied van (Meldcode) kindermishandeling voor Aanspreekpunten en netwerkpartners.

	<ul style="list-style-type: none"> • Relatie met Uitvoeren werkagenda Lokaal Educatieve Agenda (programma 3). • Relatie met Onderwijs Achterstanden Beleid (programma 3).
Jongeren participeren in de samenleving.	<ul style="list-style-type: none"> • Het aanspreken en ontwikkelen van talenten van (risico)jongeren (o.a. middels het JOY- en het TOP-team). • Inzet Regionaal Meld- en Coördinatiepunt (RMC) om moeilijk leerbare /plaatsbare leerlingen te begeleiden naar een startkwalificatie waardoor hun kansen op de arbeidsmarkt worden vergroot en participatie in de maatschappij wordt bevorderd.
Het terugbrengen van het aantal risicjongeren en overlastgevende groepen.	<ul style="list-style-type: none"> • Aanwezig zijn op straat om contact te leggen met risicogroepen en deze in beeld te brengen. • Ontwikkelen van een integrale aanpak van problematische jeugd. • Het vastleggen van afspraken met samenwerkingspartners zoals Politie, Openbaar Ministerie en het Veiligheidshuis. • Aanpakken van voortijdig schoolverlaters.

Thema Werken, verdienen en uitgeven

Maatschappelijk effect:

- Inwoners hebben zelf de regie over hun leven en hun leefomgeving. Ze nemen de verantwoordelijkheid om zelf oplossingen te vinden en kunnen deze uitvoeren met zo min mogelijk interventies.
- Inwoners zijn bereid om naar eigen kunnen, betaald of onbetaald, een bijdrage te leveren aan de samenleving.

Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
De nieuwe fusieorganisatie voor de Participatiewet functioneert goed en kost minder.	<ul style="list-style-type: none"> • In 2016 richten we de frontoffice Participatiewet in, in ons gemeentehuis, zodat deze integraal met de Aanspreekpunten werkt. • In 2016 zetten we meer in op (beleidsmatige) sturing op de uitvoeringsorganisatie. We zorgen er mede voor dat de kaartenbakken worden gescreend.
Inwoners kunnen met elkaar en voor elkaar dingen oppakken.	<ul style="list-style-type: none"> • Het basisoniveau van de gemeente is duidelijk voor de gemeente en de inwoners. Een voorbeeld van het basisoniveau is BUUV. Hiermee kunnen mensen zonder tussenkomst van de gemeente samen zaken oppakken. BUUV wordt doorgezet en omgezet naar staand beleid. Hierbij kijken we wel naar de rol die de gemeente nog moet invullen, of dat BUUV zelfstandig kan worden.
Een sluitend vangnet rondom schulden realiseren.	<ul style="list-style-type: none"> • Overname van intake schulddienstverlening door Aanspreekpunten voor een betere integrale aanpak (één gezin, één plan). • Door een goed minima beleid en samenwerking met Voedselbank, SchuldHulpMaatje, Wonion, de nieuwe uitvoeringsorganisatie Participatiewet en Stadsbank, kunnen we eerder mensen met (dreigende) schulden ondersteunen.
Financiële zelfredzaamheid bevorderen.	<ul style="list-style-type: none"> • De gemeente werkt zelf aan het vereenvoudigen van formulieren zodat mensen zonder hulp aanvragen kunnen doen. Wanneer inwoners moeite hebben met het overzicht krijgen/houden in hun papieren kan ondersteuning worden gevraagd bij de formulierhulp.

<p>Zoeken naar nieuwe mogelijkheden, samenwerkingspartners om burgers die moeilijk aan het werk komen te stimuleren te blijven participeren in de maatschappij.</p>	<ul style="list-style-type: none"> De samenwerking zoeken met (sport)verenigingen en kleine aanbieders om te kijken naar mogelijkheden voor meedoen - plekjes en ervaringsplekjes zodat die burgers die in een (sociaal)isolement zitten of niet haalbaar aan het werk kunnen een zinvolle dagbesteding aanbieden waardoor ze mee kunnen participeren binnen de maatschappij.
<p>Experiment De Ontmoeting</p>	<ul style="list-style-type: none"> Het experiment "de Ontmoeting" wordt voortgezet. Zie ook kader "Experiment de Ontmoeting"

Thema Samenleven en meedoen

Maatschappelijk effect:

- Inwoners hebben zelf de regie over hun leven en hun leefomgeving. Ze nemen de verantwoordelijkheid om zelf oplossingen te vinden en kunnen deze uitvoeren met zo min mogelijk interventies.
- Inwoners zijn bereid om naar eigen kunnen, betaald of onbetaald, een bijdrage te leveren aan de samenleving.

Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties worden ondersteund en gewaardeerd.	<ul style="list-style-type: none"> We geven professionele organisaties de opdracht om ondersteuning te bieden aan vrijwilligersorganisaties. Mede op basis van de uitkomsten van "Oude IJsselstreek spreekt" wordt de ondersteuning van vrijwilligers verder vorm gegeven en verbeterd.
Mantelzorgers kunnen gebruik maken van het ondersteuningsaanbod.	<ul style="list-style-type: none"> We stimuleren laagdrempelige ondersteuning voor mantelzorgers die dat nodig hebben. Op basis van de resultaten van Oude IJsselstreek spreekt wordt het beleid aangepast en beter vormgegeven.
Mantelzorgers worden gewaardeerd voor hun inzet.	<ul style="list-style-type: none"> Op basis van de evaluatie van de waardering van mantelzorgers in 2015 wordt de waardering van mantelzorgers in 2016 verder vormgegeven.
Als netwerkpartner zijn wij betrokken bij problemen en kansen die spelen in de samenleving.	<ul style="list-style-type: none"> We bouwen verder aan het wijkgericht werken. We stimuleren en faciliteren bijeenkomsten, (nieuwe) verbanden en initiatieven die meedoen bevorderen en sociale uitsluiting voorkomen. We ondersteunen/faciliteren inwoners bij het opzetten van nieuwe experimenten die het omzien naar elkaar bevorderen en die professionele inzet minder noodzakelijk maken.
We betrekken onze inwoners bij de problemen en kansen die spelen in de samenleving.	<ul style="list-style-type: none"> We stimuleren, faciliteren of organiseren netwerkbijeenkomsten voor en door bestaande verbanden (verenigingen, stichtingen, wijkraden en belangenorganisaties) die kennisoverdracht en ontmoeting tot doel hebben. We stimuleren bestaande verbanden (verenigingen, stichtingen, wijkraden en belangenorganisaties) om meer proactief en als netwerkpartner betrokken te zijn bij de eigen leefomgeving.
Kwaliteit van de opvang, begeleiding en ondersteuning voor statushouders blijft op peil.	<ul style="list-style-type: none"> In overleg met organisaties gaan we actief op zoek naar meer vrijwilligers die iets willen betekenen voor anderen (statushouders). We leggen verbanden en bevorderen samenwerking, bijvoorbeeld met scholen, sociaal werk en woningcorporaties.

Thema Gezond leven, bewegen en ontspannen

Maatschappelijk effect:

- Optimale vitaliteit van onze inwoners door een gezonde en stimulerende leefomgeving en voldoende ruimte voor sporten en beweging.

Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Stimuleren van vitaliteit en gezonde leefstijl.	<ul style="list-style-type: none"> • We doen regionaal mee aan het project Achterhoek in Beweging. • We zetten in op de buurtsportcoaches.
Inzetten op afname overgewicht, afname alcoholgebruik, meer bewegen en preventie ten aanzien van diabetes en psychisch welbevinden.	<ul style="list-style-type: none"> • Via de subsidieregeling stimuleren we verenigingen om via projecten deze maatschappelijke effecten te realiseren. • Stimuleren van gebruik van digitale ondersteuning bij gedragsverandering.
Aandacht geven aan specifieke groepen in onze gemeente.	<ul style="list-style-type: none"> • Het experiment 'de Verenigers' wordt voortgezet. Zie kader "Experiment De Verenigers"

Thema Wonen en veilig leven

Maatschappelijk effect:

- Inwoners hebben zelf de regie over hun leven en hun leefomgeving. Ze nemen de verantwoordelijkheid om zelf oplossingen te vinden en kunnen deze uitvoeren met zo min mogelijk interventies.

Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Stimuleren van samenhang in de buurt.	<ul style="list-style-type: none"> • Inwoners attenderen op buurtactiviteiten (o.a. landelijke burendag). • Inzet buurtbemiddeling stimuleren.
We maken inwoners bewust van de mogelijkheden voor levensloopbestendig wonen.	<ul style="list-style-type: none"> • Inzet van 'Mijn Thuis' in Oude IJsselstreek.
Tijdig opmerken en aanpakken van kindermishandeling en huiselijk geweld.	<ul style="list-style-type: none"> • Stimuleren van het gebruik meldcode Kindermishandeling. • Inzet Veilig Thuis als Advies en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling.
De gemeente is goed benaderbaar en bereikbaar voor hulp en ondersteuning.	<ul style="list-style-type: none"> • Het Digitaal Portaal functioneert goed en wordt in 2016 verder uitgebreid. • De rol van de Aanspreekpunten verder ontwikkelen.
Het basisoniveau is op orde. Inwoners kunnen voor het grootste deel van hun vragen in hun directe leefomgeving terecht.	<ul style="list-style-type: none"> • We intensiveren de samenwerking met partijen in het basisoniveau. • We stimuleren nieuwe innovatieve ideeën die inwoners direct helpen.

Thema Verzorgen, verplegen en verhelpen

Maatschappelijk effect:

- Inwoners hebben zelf de regie over hun leven en hun leefomgeving. Ze nemen de verantwoordelijkheid om zelf oplossingen te vinden en kunnen deze uitvoeren met zo min mogelijk interventies.
- Noodzakelijke hulp is beschikbaar: voor inwoners die zijn aangewezen op zorg(voorzieningen) is de noodzakelijke hulp beschikbaar, waarbij de gemeente de zorg niet uit handen neemt, maar ondersteunt.

Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Inzicht in mogelijkheden voor ondersteuning en hulp verbeteren.	<ul style="list-style-type: none"> • Inzicht bij inwoners, Aanspreekpunten en verwijzers (scholen, artsen, professionals) in mogelijkheden van hulp en ondersteuning verbeteren (o.a. door verdere ontwikkeling van het hulpportaal). • Verwijsbevoegden beter informeren en nauwer betrekken bij voeren van beleid door inzet van een accountmanager.
Nieuwe vormen van hulp en zorg ontwikkelen om meer inwoners te kunnen helpen met minder geld.	<ul style="list-style-type: none"> • Alternatieve vormen van vervoer organiseren voor Wmo vervoer, leerlingenvervoer en vervoer jeugdzorg en WSW (door inzet van bijvoorbeeld dorpsauto en beschikbare apps/tools). • Invoeren van een scootmobielpool. • Bredere inzet van ICT-applicaties stimuleren. • Omzetten van 'begeleiding' naar 'gespecialiseerde buitenschoolse opvang'. • Inzetten op nieuwe vorm van dagbesteding bij de GGZ. • Voortgaan met experimenteren in proefsituaties en pilots.
Kosten op zorguitgaven verlagen om teruglopende budgetten op te vangen.	<ul style="list-style-type: none"> • Versterken van positie van inkoop-, contract- en leveranciersmanagement in de eigen organisatie om noodzakelijke besparingen te realiseren. • Substitutie van voorzieningen inzetten van maatwerk naar collectieve voorziening, van individuele naar groepsbegeleiding, van langdurende zorg naar kortdurende interventies en van permanente naar aflopende zorg. • Afspraken maken met onderwijs over onderzoek en behandeling van dyslexie om achterstand van kinderen met dyslexie te voorkomen. • Toekomstbestendig maken van huishoudelijke hulp. Blijvend aanbod realiseren voor inwoners die het echt niet zelf kunnen en niet kunnen betalen.
Zelfredzaamheid van inwoners stimuleren.	<ul style="list-style-type: none"> • Rol Aanspreekpunten verder ontwikkelen om aan de keukentafel met de inwoner zijn eigen mogelijkheden en die van zijn netwerk te onderzoeken. • Alternatieve vormen van hulp en ondersteuning in het basisniveau verder versterken. • Voor ondersteuning van een schoon en leefbaar huis experimenteren met was- en strijkservice, glazenwasservice, stofzuigerrobot etc. • Het gebruik van digitale zelfhulpprogramma's stimuleren.

Thema Kunst en Cultuur
Maatschappelijk effect:

- Het is prettig wonen, werken en leven in de gemeente

Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Basisniveau Kunst en Cultuur is aanwezig.	<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteuning/facilitering van bibliotheek, muziekschool, culturele verenigingen met als uitdaging om het huidige niveau te handhaven met teruglopende budgetten.
Doorontwikkeling van DRU Industriepark naar een duurzame exploitatie.	<ul style="list-style-type: none"> • De gemeente streeft naar een duurzame exploitatie van het DRU Industriepark door middel van een eindbeeld, waarin sprake is van een veel grotere mate van zelfstandigheid, zelfredzaamheid en samenwerking op en rond het DRU Industriepark. Dit eindbeeld moet gerealiseerd zijn op 1-1-2019. Deze datum valt samen met het vervallen van de huurcompensatie voor voormalige Smeltkroesgebruikers in de DRU Cultuurfabriek. De periode tot 2019 kan gezien worden als een transitieperiode, waarin de nodige veranderingen vorm moeten krijgen. Bovendien zullen met name de DRU Cultuurfabriek en de daarin residerende organisaties als bibliotheek en muziekschool te maken krijgen met de herziening van het subsidiebeleid van de gemeente Oude IJsselstreek. Dit vraagt van de instellingen om aanpassingen op korte termijn.
Instandhouding cultuurhistorisch erfgoed	<ul style="list-style-type: none"> • Open monumentendag, Erfgoedcentrum en oudheidkundige verenigingen, ondersteuning eigenaren van gemeentelijke monumenten, Commissie Cultuurhistorisch Erfgoed.

Rol van de samenleving/het netwerk

Experiment de Ontmoeting

Maatschappelijk effect

- *Inwoners zijn bereid om naar eigen kunnen, betaald of onbetaald, een bijdrage te leveren aan de samenleving.*
- *Inwoners hebben zelf de regie over hun leven en hun leefomgeving. Ze nemen de verantwoordelijkheid om zelf oplossingen te vinden en kunnen deze uitvoeren met zo min mogelijk interventies.*

Wat wordt gerealiseerd?

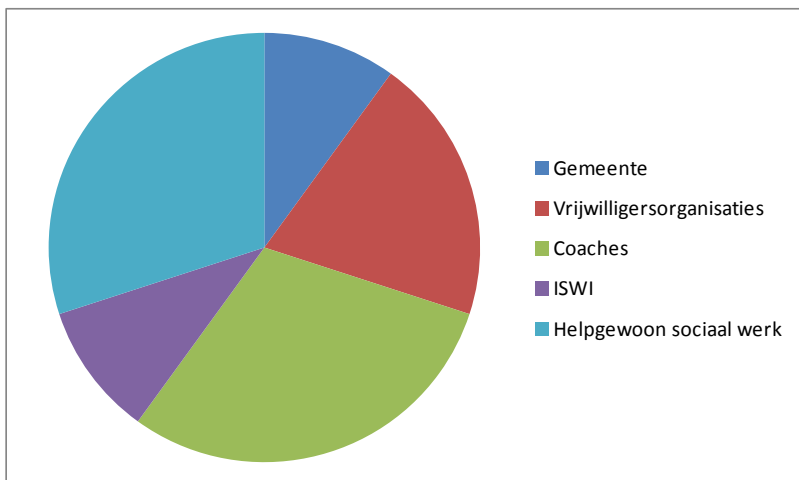
Het project heeft tot doel om hulpvragen vanuit inwoners, vrijwilligersorganisaties en maatschappelijk belangrijke organisaties te matchen met talenten van mensen met een gemeentelijke uitkering die (tijdelijk) zijn vrijgesteld van de arbeidsverplichting.

- Minimaal 15 mensen met een gemeentelijke uitkering, die momenteel nog geen vrijwilligerswerk verrichten, gaan vrijwilligerswerk doen voor minimaal 8 uur per week;
- De focus ligt bij de mensen die niet meer uit zullen stromen naar reguliere arbeid vanwege leeftijd, medische belemmeringen en/of psychische beperkingen
- (vrijwilligers)organisaties worden bewust gemaakt van het feit dat ook zij een belang en een verantwoordelijkheid hebben om mensen in een uitkeringssituatie een kans te bieden;
- Mensen met een gemeentelijke uitkering zijn bewust van de meerwaarde van vrijwilligerswerk voor hen persoonlijk en van het feit dat iedereen talenten heeft die nodig zijn in de samenleving.

Inzet partijen en middelen

- Gemeente, ISWI, Vrijwilligersorganisaties, coaches en Helpgewoon sociaal werk
- Kosten gemeente eenmalig € 25.000

Inzet partijen:

Experiment de Verenigers

Maatschappelijk effect

- *Inwoners zijn bereid om naar eigen kunnen, betaald of onbetaald, een bijdrage te leveren aan de samenleving*
- *Optimale vitaliteit van onze inwoners door een gezonde en stimulerende leefomgeving en voldoende ruimte voor sport en beweging.*

Wat wordt gerealiseerd?

- Het stimuleren en faciliteren van sportverenigingen om kinderen met een specifieke behoefte te begeleiden
- Ondersteuning van trainers en begeleiders in het begeleiden van kinderen en teams
- Organisatie van sportactiviteiten
- Aanbieden van sportmogelijkheden aan *alle* kinderen
- Betrekken van ouders van kinderen met een specifieke behoefte bij de verenigingen
- Organiseren van ouderbijeenkomsten
- Oprichting van een team van ervaren en professionele trainers/begeleiders dat andere trainers/begeleiders opleidt en teams en verenigingen begeleidt
- Het verbinden van partijen via sportverenigingen
- Het vergroten van bewustwording van meerwaarde van verenigingen bij vroegsignalering
- Het toerusten van verenigingen voor begeleiding van kinderen met een specifieke behoefte
- Het vergroten van tolerantie door kennisoverdracht
- Het meedoen door kinderen met een specifieke behoefte aan de aangeboden activiteiten van de vereniging. Ze voelen zich daarbij prettig. Voorkomen of dempen van ernstiger gedragsproblematiek

Inzet partijen en middelen

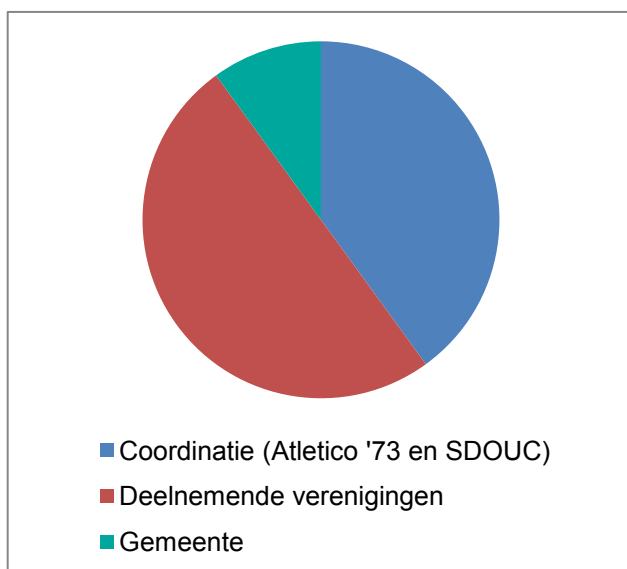
Kartrekker: coördinatie: Atletico '73 en SDOUC, deze verenigingen hebben veel ervaring in het begeleiden van kinderen met een specifieke behoefte.

Deelnemende verenigingen:

Ulfse Boys, Magic Outdoor, UGHV, VV Gendringen, Blok '71, Diekshuus, AutismeAandacht, GWVV, Ketelaar Sport, Kei-Fit, Scouting Ulf

Inzet gemeente: eenmalig € 22.500 voor de inzet van de kartrekker en tegemoetkoming trainers van deelnemende organisaties.

Inzet partijen:

Wat gaat het kosten?

Programma 2	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten						
Bestaand beleid	31.998.787	43.167.138	42.695.390	42.234.908	42.269.837	42.269.837
Nieuw beleid/maatregelen			802.048-	864.717-	1.384.126-	1.980.026-
Overig			437.257-	437.257-	437.257-	437.257-
Totaal lasten	31.998.787	43.167.138	41.456.085	40.932.934	40.448.454	39.852.554
Baten						
Bestaand beleid	17.039.848	15.663.786	15.663.786	15.613.786	15.613.786	15.613.786
Nieuw beleid/maatregelen			-	-	-	275.000-
Overig			6.716.670-	6.716.670-	6.716.670-	6.716.670-
Totaal baten	17.039.848	15.663.786	8.947.116	8.897.116	8.897.116	8.622.116
Saldo reguliere exploitatie	14.958.939-	27.503.352-	32.508.969-	32.035.818-	31.551.338-	31.230.438-
kapitaallasten	245.600	260.253	219.993	215.957	191.146	180.458
interne kosten (uren)	2.446.652	2.830.894	3.428.013	3.428.015	3.428.015	3.428.015
Totaal	2.692.252	3.091.147	3.648.006	3.643.972	3.619.161	3.608.473
Totaal programma 2	17.651.191-	30.594.499-	36.156.975-	35.679.790-	35.170.499-	34.838.911-

* Lasten + = meer lasten / Lasten - = minder lasten / Baten + = meer baten / Baten - = minder baten

Toelichting maatregelen

- Sociaal domein (- lasten): Met vaststelling van de maatregelen sociaal domein, kunnen we de opgave halen.
- Subsidies (+ lasten): de besparingsopgave voor subsidies wordt in 2016 nog niet helemaal gehaald, conform het nieuw voorgestelde subsidiebeleid (zie ook dekkingsplan).
- Bundeling budgetten (- lasten): Door bundeling van de budgetten (prog 2. Wijkgericht werken budget, prog 3. Aquisitiebudget) is een besparing mogelijk, in combinatie met een ophoging van de post onvoorzien (van € 2,50 naar € 3,- per inwoner) voor bijvoorbeeld nieuwe initiatieven, die nu nog niet in beeld zijn. Binnen programma 2 wordt het wijkgericht werken budget naar beneden bijgesteld met € 41.098. Het totaal effect op de begroting is € 45.000 voordeel per jaar (zie dekkingsplan).
- Reserve cultuurcluster (- baten): De toevoeging vanuit de reserve cultuurcluster van € 275.000 eindigt in 2018. Vanaf 2019 vervalt deze bijdrage (zie dekkingsplan).

Toelichting overig

- Sociaal domein (- lasten). De uitvoeringskosten (uren) voor het sociaal domein worden vanaf 2016 niet vanuit programma 2 geraamd, maar zijn geraamd in het personeelsbudget. Dit is terug te vinden in bijlage F (staat van personeelslasten).
- Correctie (- baten) van het deel participatiewet. In 2015 werden de baten voor de participatiewet nog op programma 2 geraamd. De bijdrage uit het Rijk voor de participatiewet is echter vanaf 2016 onderdeel van de algemene uitkering (algemene dekkingsmiddelen). Met de programmabegroting 2016 horen deze inkomsten daarom niet onder programma 2, maar onder de algemene dekkingsmiddelen (zie programma 4).

2.3 Programma 3: De werkende gemeente

Wat willen we bereiken?

Algemeen

Als gemeente kiezen we voor een strategische focus op werken en leren. Door het versterken van de economische ontwikkeling in onze gemeente, dragen we bij aan behoud en groei van werkgelegenheid. Daarmee vergroten we de mogelijkheden van onze inwoners om zich zelfstandig te kunnen redden. We werken daarbij nauw samen met ondernemers en maatschappelijke organisaties. Aandacht voor alle vormen van onderwijs is daarvoor een voorwaarde. In samenspraak met de besturen willen we het basisonderwijs en voortgezet onderwijs zo goed mogelijk inrichten voor de komende jaren. Met een betere afstemming van het onderwijs op de arbeidsmarkt, dragen we bij aan de vervulling van vacatures in die sectoren waar in de toekomst behoefte aan arbeidskracht is. Hiermee beperken we ons niet tot de grens met Duitsland, maar gaan ook samenwerking aan met partijen over de grens. Binnen al deze ontwikkelingen wordt duurzaamheid, zowel richting energie maar ook ten aanzien van andere aspecten, net als een goede bereikbaarheid en mobiliteit voor inwoners en ondernemers binnen de gemeente als een basisvoorwaarde meegenomen.

Missie/Visie

De gemeente wil, in samenhang met ondernemers, onderwijs en maatschappelijke partners, de huidige en toekomstige werkgelegenheid en zelfstandigheid van onze inwoners versterken door het stimuleren van de economische ontwikkeling en het ondernemerschap in onze gemeente.

Maatschappelijke effecten

- *De Achterhoek wordt een economisch en innovatief florerende regio*
- *De toeristisch/recreatieve sector is ondernemend en inventief*
- *Concrete samenwerking met Duitsland op het gebied van economie, toerisme, onderwijs en bereikbaarheid*
- *De lokale economie kan zichzelf 'staande houden'*
- *Het basis- en voortgezet onderwijs is toekomstbestendig en blijft kwalitatief op niveau*
- *Duurzaamheid en energietransitie heeft een positief effect op de economische ontwikkeling in de gemeente*
- *We realiseren een forse energiereductie*
- *We dragen bij aan een goede bereikbaarheid en mobiliteit van inwoners en bedrijven*

Wat gaan we daarvoor doen?

Thema Economische stimulering	
Maatschappelijk effect:	
<ul style="list-style-type: none"> • De Achterhoek wordt een economisch en innovatief florerende regio • De toeristisch/recreatieve sector is ondernemend en inventief • De lokale economie kan zichzelf staande houden	
Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
(Startende) ondernemers ondersteunen door een positief ondernemersklimaat te bieden en hen een zo goed mogelijke positie te laten verwerven	<ul style="list-style-type: none"> • Continue werk: ondersteuning en facilitering van ondernemers om hun bedrijfsactiviteiten nog beter te ontplooiën. Dit door aandacht voor ontwikkeling op lokale bedrijvenparken, innovatie, verbinding met ICER, ontwikkelingen Parkmanagement, A18 Bedrijvenpark en Euregionaal bedrijventerrein, het Afsprakenkader Detailhandel en de vestigingsmogelijkheden in de regio. • Aanleg van breedband in het buitengebied. • Verbinden van diverse partijen tussen verschillende sectoren en ondersteunen van en participeren in initiatieven van ondernemers en ondernemersclusters.

Versterken van de vrijetijdseconomie	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren lokaal toeristisch recreatief ontwikkelingsplan (TROP). • Versterken recreatieve infrastructuur (wandel-, fiets-, ruiterspaden) en doorgaande verbindingen en bewegwijzering. • Stimuleren van nieuwe toeristische concepten en arrangementen (oa. via de daarvoor ingerichte organisaties). • Stimuleren van financiële zelfstandigheid van toeristische en recreatieve organisaties. • Uitvoering van grensoverschrijdende samenwerking op gebied van toerisme en recreatie.
--------------------------------------	--

Thema Onderwijs en arbeidsmarkt Maatschappelijk effect:	
<ul style="list-style-type: none"> • Het onderwijs is toekomstbestendig en kwalitatief op niveau • Onderwijs en arbeidsmarkt zijn op elkaar afgestemd 	
Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Het onderwijs toekomstbestendig	<ul style="list-style-type: none"> • Samen met betrokken partijen inzichtelijk maken van de gevolgen van lagere leerlingaantallen voor huisvesting en bereikbaarheid voor het basisonderwijs (en de effecten op de lokale samenleving). • 2016: oplevering van het kindcentrum Uift-Noord. • Onderzoek naar toekomstbestendige positie van het Voortgezet Onderwijs in onze gemeente. • Aandacht voor de inrichting van het passend onderwijs. • Voorschoolse educatie verder inrichten als basisvoorziening voor alle kinderen.
Stimulering arbeidsmarkt	<ul style="list-style-type: none"> • Verbeteren van de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt, door verdere verbindingen te leggen tussen onderwijs en ondernemers. • Vergroten van de toegankelijkheid van de arbeidsmarkt door bij te dragen aan lokale ondersteunende initiatieven (opleiding). • Aandacht voor kansrijke beroepen (techniek) en de mogelijkheden hiervan lokaal en regionaal (ook over de grens), door de regio te promoten en aantrekkelijke woon- en werkomstandigheden te bieden. • Stimuleren van Duits taalonderwijs in zowel basis- als voortgezet onderwijs. • Bijdragen aan projecten van de Achterhoek Agenda 2020, zoals een 'leven lang leren', 'Grensoverschrijdende Arbeidsmarkt', 'Jeugdwerkloosheid'. • 2016: afronding eerste project Starters4community, waarbij jong afgestudeerden door het werken aan maatschappelijke projecten werkervaring opdoen en instellingen in de regio leren kennen, waarmee hun waarde op de arbeidsmarkt groter wordt en zij gemakkelijker werk zullen vinden.

Rol van de samenleving/het netwerk

Revitalisering bedrijventerrein Akkermansweide

Maatschappelijk effect

- *We dragen bij aan een goede bereikbaarheid en mobiliteit van inwoners en bedrijven.*
- *Duurzaamheid en energietransitie heeft een positief effect op de economische ontwikkeling in de gemeente*
- *De Achterhoek wordt een economisch en innovatief florerende regio.* Doorontwikkelen van de bedrijvenparken en aansturen op gezamenlijke benutting. Gezamenlijke verantwoordelijkheid bevorderen.
- *Het is prettig wonen, werken en leven in de kernen* (prg 1). Zowel de verbeterde kwaliteit van de woningen als die van de openbare ruimte draagt hieraan zeker bij.

Wat wordt gerealiseerd?

De revitalisering van bedrijventerrein Akkermansweide met verbetering van wegen, groen, riolering en verlichting leidt tot een aantrekkelijk en beter toegankelijk bedrijventerrein. De rioleringswerkzaamheden zijn direct in het revitaliseringsplan meegenomen om te voorkomen dat binnen enkele jaren de wegen van het net gerevitaliseerde bedrijventerrein weer opengebroken moeten worden.

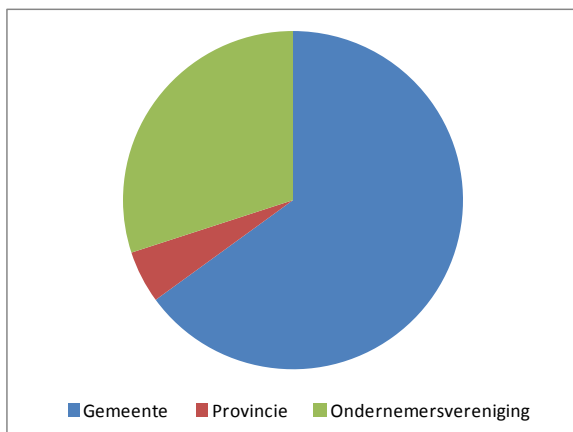
Er wordt op een voormalige bedrijfskavel een klein park aangelegd, waarmee de bewoners van de nabijgelegen woonwijk een directe doorgang hebben naar de Oude IJssel en het totaalbeeld van het bedrijventerrein aantrekkelijker wordt en de samenhang tussen wonen en werken wordt verbeterd.

Naast het verbeteren van het openbaar terrein is ook een subsidie beschikbaar gesteld aan de daar gevestigde ondernemers t.b.v. gevelverbetering van hun panden/terreinen. In toenemende mate wordt hier een beroep op gedaan, zodat straks niet alleen het openbaar terrein, maar ook het aanzicht van de bedrijven kwalitatief is verbeterd.

Op bedrijventerrein Akkermansweide is een ondernemersvereniging gevestigd die ook met Parkmanagement wil starten (in overeenstemming met de werkwijze op het naastliggende bedrijventerrein Gaanderen) en daarmee diverse werkzaamheden in eigen hand wil nemen. De gemeente werkt in het project nauw samen met de ondernemersvereniging, als zijnde spreekbuis van de daar gevestigde ondernemers en ook een goede communicatie wordt daarmee bevorderd.

Inzet partijen en middelen

- Gemeente 5,7 mln (incl bijdrage Provincie) voor herstructurering wegen, openbare verlichting, groen, riolering, subsidie ondernemersvereniging en 1/3^e bijdrage via een subsidie voor aanzichtverbeterende maatregelen door ondernemers.
- Ondernemersvereniging doet mee in ontwikkeling optimaal plan, communicatie aan ondernemers, organisatie ondernemersbijeenkomsten en stimulering verbetering particuliere kavels en panden. Via de ondernemersvereniging is glasvezel op dit bedrijventerrein geïnitieerd, wat meteen wordt meegenomen in de werkzaamheden.
- Inwoners aanliggende wijken, participatie in de plannen en informatievoorziening.

Thema Duurzaamheid
Maatschappelijk effect:

- 50% CO2 reductie in 2020
- Duurzaamheid en energietransitie heeft een positief effect op de economische ontwikkeling in de gemeente
- We realiseren een forse energiereductie

Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
We zijn energieneutraal in 2030 en realiseren 50% CO2 reductie in 2020	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren van de activiteiten in het kader van de Beleidsnota 'tijd voor nieuwe energie'. Doorgaan met verduurzamen van gemeentelijke gebouwen, daar waar dit bij groot onderhoudswerkzaamheden mogelijk is. • In 2016: ontwikkelen van een nieuwe regionale uitvoeringsagenda om een inhaalslag te maken op het behalen van de doelstelling. • Bijdragen aan initiatieven op het gebied van duurzaamheid van inwoners en ondernemers. • Stimuleren verduurzaming bij inwoners door subsidieregeling woningisolatie, energieloket VerduurSaam, kennisoverdracht inzake zonnepanelen, ondersteunen initiatieven Agem • Invoering Keurmerk Cittaslow.

Thema Bereikbaarheid
Maatschappelijk effect:

- Concrete samenwerking met Duitsland op het gebied van economie, toerisme, onderwijs en bereikbaarheid
- We dragen bij aan een goede bereikbaarheid en mobiliteit van inwoners en bedrijven

Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Een goede bereikbaarheid zowel binnen de regio als over de grens is een basisvoorwaarde	<ul style="list-style-type: none"> • Stimuleren van verbeteringen van de N18/A18, dubbelspoor en een nieuwe afrit A3 bij Netterden. • Aandacht voor verbetering van de bereikbaarheid per openbaar vervoer van Duitse steden in de regio. • Stimuleren van initiatieven naar samenhangende mobiliteitsvoorzieningen. • Vaststellen van het beleid Basismobiliteit en vervolgens uitvoering geven aan dit beleid. • 2016: afronden van de pilot dorpsauto.

Thema Internationale betrekkingen
Maatschappelijk effect:

- Concrete samenwerking met Duitsland op het gebied van economie, toerisme, onderwijs en bereikbaarheid

Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Grensoverschrijdende samenwerking versterken	<ul style="list-style-type: none"> • Inzet op grensoverschrijdende samenwerking, door ondersteuning van het kennisniveau voor ondernemers en werkzoekenden (netwerkbureau NL-D), verbinden van Achterhoekse ondernemers en Duitse studenten, kennisoverdracht door grensoverschrijdende uitwisseling van medewerkers en het stimuleren van de grensoverschrijdende arbeidsmarkt. • In samenhang met Duitse partners (Bocholt, Euregio ed.) afstemming zoeken op verschillende maatschappelijke gebieden, om hiermee voor ons de Duitse markt te ontsluiten. Maar ook andersom, Nederlandse jongeren betrekken bij Duitse markt en Achterhoek ontsluiten voor Duitse ondernemers.

Wat gaat het kosten?

Programma 3	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten						
Bestaand beleid	3.363.493	2.560.570	2.500.070	2.500.070	2.500.070	2.500.070
Nieuw beleid/maatregelen			71.363	71.363	56.363	56.363
Overig			26.342-	26.342-	26.342-	26.342-
Totaal lasten	3.363.493	2.560.570	2.545.091	2.545.091	2.530.091	2.530.091
Baten						
Bestaand beleid	1.585.975	525.384	522.568	515.253	511.937	511.937
Nieuw beleid/maatregelen			-	-	-	-
Overig			-	-	-	-
Totaal baten	1.585.975	525.384	522.568	515.253	511.937	511.937
Saldo reguliere exploitatie	1.777.518-	2.035.186-	2.022.523-	2.029.838-	2.018.154-	2.018.154-
kapitaallasten	1.765.224	2.004.920	2.027.131	1.942.391	1.910.788	1.844.037
interne kosten (uren)	959.884	1.735.125	1.345.202	1.345.202	1.345.202	1.345.202
Totaal	2.725.108	3.740.045	3.372.333	3.287.593	3.255.990	3.189.239
Totaal programma 3	4.502.626-	5.775.231-	5.394.856-	5.317.431-	5.274.144-	5.207.393-

* Lasten + = meer lasten / Lasten - = minder lasten / Baten + = meer baten / Baten - = minder baten

Toelichting nieuw beleid

- Focus op werken en leren (+ lasten): De gemeente heeft gekozen voor een strategische focus op werken en leren. Hiervoor is in de procesnota een aantal aandachtspunten voor 2016 benoemd, gericht op groei van werkgelegenheid en arbeidsmarkt, stimulering ondernemerschap en grensoverschrijdende samenwerking. De financiële ontwikkelingen nopen ons om een pas op de plaats te maken. Gezien onze focus op werken en leren en de positieve effecten van behoud en groei van werkgelegenheid en ondernemerschap, stellen we vanaf 2016 een extra budget van € 50.000 per jaar beschikbaar om hier uitvoering aan te geven.
- Cittaslow (+ lasten): Het project Cittaslow wordt uitgevoerd met een minimaal extra benodigd budget van € 5.000 per jaar.
- Kavelruil (+ lasten): Om het kavelruilproces te bevorderen wordt een kavelruilcoördinator ingezet. Voorheen werden deze kosten als project weggezet op de investeringslijst (€ 25.000 per jaar).
- Digitale informatieborden (+ lasten): Ten gunste van het jubileum van ondernemersvereniging de Hanze worden geplaatst bij de toegangswegen van het centrum van Ulft € 15.000 voor de jaren 2016 en 2017.

Toelichting maatregelen

- Bundeling budgetten (- lasten): Door bundeling van de budgetten (prog 2. Wijkgericht werken budget, prog 3. Aquisitiebudget) is een besparing mogelijk, in combinatie met een ophoging van de post onvoorzien (van € 2,50 naar € 3,- per inwoner) voor bijvoorbeeld nieuwe initiatieven, die nu nog niet in beeld zijn. Binnen programma 3 wordt het acquisitie budget naar beneden bijgesteld met € 23.637. Totaal effect op de begroting € 45.000 voordeel per jaar (zie dekkingsplan).

Toelichting overig

- Kinderopvang (- lasten): Betreft lagere kosten aan controle kinderopvang (budget niet benodigd) (€ 15.000 per jaar).
- Maatschappelijke stage (- lasten): Beëindiging project maatschappelijke stage (€ 23.000 per jaar).
- Verschillende kleine posten (+ lasten).

2.4 Programma 4: De dienstverlenende gemeente

Wat willen we bereiken?

Algemeen

Wij willen als gemeente dienstbaar zijn aan onze inwoners. Om te weten wat de inwoner nodig heeft, zullen we in de huid moeten kruipen van die inwoner: van buiten naar binnen moeten denken. Wij zijn er voor onze inwoners, niet andersom. Onze missie is een gemeentelijke dienstverlening welke voldoet aan de behoefte en de logica van de inwoner. De gemeente is ondernemend en creatief als het gaat om de manier waarop we onze dienstverlening inrichten. Daarbij houden wij oog voor de toekomst en werken we kostenefficiënt. Onze organisatie voert haar taken doelmatig, doeltreffend en rechtmatig uit. We hebben vertrouwen in samenwerking met inwoners, bedrijven en instellingen. Een goede dienstverlening voor de inwoner strekt zich over diverse terreinen uit. De komende periode richt de aandacht zich met name op de telefonische en de digitale dienstverlening aan onze inwoners. Als gemeente hebben we de afgelopen 2 jaar gewerkt aan een organisatie, die verbonden is met de samenleving. De inzet van gebiedsmakelaars en wijkgericht werken hebben ertoe geleid dat we goed weten wat er speelt op kern- en buurtniveau.

Ondanks beperkte financiële ruimte blijven we ons intensief inzetten voor een goede gemeentelijke dienstverlening, want als we de inwoner centraal zetten, dan mag daar niets op aan te merken zijn.

Missie/Visie

De rol van de gemeente is veranderd. Niet langer denkt het college voor of namens inwoners, bedrijven of instanties, maar probeert te faciliteren waar mogelijk.

Maatschappelijke effecten

- *De gemeentelijke dienstverlening is voor de inwoner toegankelijk, begrijpelijk en rechtmatig*
- *De inwoners ervaren Oude IJsselstreek als veilig en schoon*

Thema Dienstverlening Maatschappelijk effect:	
<ul style="list-style-type: none"> • De gemeentelijke dienstverlening is voor de inwoner toegankelijk, begrijpelijk en rechtmatig	
Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Verbetering (persoonlijke en digitale) dienstverlening	<ul style="list-style-type: none"> • Het inrichten van een webcare team (team van medewerkers die via social media contact hebben met inwoners via twitter, facebook, etc. Daarnaast houden ze de website actueel). • Het versterken van het team Frontoffice (uitbreiden van kennis, onderlinge samenwerking en werkprocessen) met als doel meer vragen direct af te kunnen handelen. • Het verder ontwikkelen van de gemeentelijke website, o.a. ten aanzien van de landelijke webrichtlijnen. • Het uitvoeren van landelijke richtlijnen, zoals inrichting basisregistraties Grote Topografie en de WOZ.
Interne processen optimaliseren	<ul style="list-style-type: none"> • De LEAN methodiek verder inzetten om de werkprocessen te optimaliseren. • Afronden van de implementatie van het zaakstelsel (zaakgericht werken).

**Thema Veilig en schoon
Maatschappelijk effect:**

- Inwoners ervaren Oude IJsselstreek als veilig en schoon

Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Een schone gemeente door een doelmatige afvalinzameling	<ul style="list-style-type: none"> • Implementeren van het afvalstoffenbeleidsplan dat in 2015 is vastgesteld.
Oude IJsselstreek is veilig	<ul style="list-style-type: none"> • Bij problemen direct met betrokkenen zoeken naar mogelijke oplossingen, vanuit zo weinig mogelijk regels. Maar de regels die gezamenlijk zijn opgesteld, handhaven we wel strikt.

Wat gaat het kosten?

Programma 4	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten						
Bestaand beleid	11.870.290	8.476.997	7.820.170	7.865.119	7.878.418	7.878.418
Nieuw beleid/maatregelen			412.085	387.960-	938.005-	1.188.050-
Overig			30.264	123.307-	273.031-	241.756-
Totaal lasten	11.870.290	8.476.997	8.262.519	7.353.852	6.667.382	6.448.612
Baten						
Bestaand beleid	10.991.180	7.241.229	6.317.378	6.333.293	6.333.131	6.333.131
Nieuw beleid/maatregelen			-	300.000-	350.000-	400.000-
Overig			77.386-	216.679-	366.642-	366.767-
Totaal baten	10.991.180	7.241.229	6.239.992	5.816.614	5.616.489	5.566.364
Saldo reguliere exploitatie	879.110-	1.235.768-	2.022.527-	1.537.238-	1.050.893-	882.248-
kapitaallasten	548.516	127.715	1.119.624	1.713.747	2.311.231	2.909.673
interne kosten (uren)	9.593.711	6.659.526	6.362.172	6.433.632	6.304.243	6.238.364
Totaal	10.142.227	6.787.241	7.481.796	8.147.379	8.615.474	9.148.037
Totaal programma 4	11.021.337-	8.023.009-	9.504.323-	9.684.617-	9.666.367-	10.030.285-

* Lasten + = meer lasten / Lasten - = minder lasten / Baten + = meer baten / Baten - = minder baten

Toelichting maatregelen

- Investerings:
  - Kapitaallasten (- lasten): Structureel zat er jaarlijks een bedrag, oplopend met € 600.000 per jaar aan nieuwe kapitaallasten in de begroting. Door de kapitaallasten vanaf 2017 terug te brengen naar € 200.000 per jaar, ontstaat er een structureel oplopend voordeel. Voor 2016 is er een bedrag van € 370.000 geraamd voor nieuwe kapitaallasten (zie bijlage C, investeringslijst noodzakelijke investeringen).
  - Toegerekende uren aan investeringen (- baten): We rekenen uren van onder andere projectleiders toe aan de investeringen. Door jaarlijks minder te investeren kunnen we minder uren toerekenen. Dit betekent een nadeel van € 300.000 in 2017, oplopend tot € 400.000 vanaf 2019.
- Toevoeging aan algemene reserve (+ lasten): Conform het dekkingsplan wordt er jaarlijks een bedrag toegevoegd aan de algemene reserve (€ 650.000 in 2016).

- Bundeling budgetten (+ lasten): Door bundeling van de budgetten (prog 2. Wijkgericht werken budget, prog 3. Aquisitiebudget) is een besparing mogelijk, in combinatie met een ophoging van de post onvoorzien (van € 2,50 naar € 3,- per inwoner) voor bijvoorbeeld nieuwe initiatieven, die nu nog niet in beeld zijn. Binnen programma 4 wordt het budget onvoorzien naar boven bijgesteld met € 19.735. Totaal effect op de begroting € 45.000 voordeel per jaar (zie dekkingsplan).

Toelichting overig

- Wachtgeld (+ lasten): Extra kosten wachtgeld bestuur (€ 80.000).
- Basisregistratie (+ lasten): Hogere kosten basisregistratie grootschalige topografie door invoering nieuwe wettelijke taken (€ 30.000).
- Correcties (- lasten en – baten): Er zijn enkele budgettair neutrale correcties uitgevoerd.
- Dividend (+ baten): Hogere inkomsten uit dividend (€ 108.000).
- Reisdocumenten (- baten): Lagere inkomsten uit reisdocumenten door de langere geldigheidsduur van documenten (€ 12.000).

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten						
Bestaand beleid	557.302	692.754	555.749	190.750-	735.546-	735.546-
Nieuw beleid/maatregelen			-	-	-	-
Overig			175.484	675.525	1.220.321	1.220.321
Totaal lasten	557.302	692.754	731.233	484.775	484.775	484.775
Baten						
Bestaand beleid	46.119.228	56.516.268	56.366.575	55.432.078	54.956.332	54.956.332
Nieuw beleid/maatregelen			667.000	887.000	1.114.000	1.342.000
Overig			7.167.341	7.351.121	7.160.629	6.987.856
Totaal baten	46.119.228	56.516.268	64.200.916	63.670.199	63.230.961	63.286.188
Saldo reguliere exploitatie	45.561.926	55.823.514	63.469.683	63.185.424	62.746.186	62.801.413
kapitaallasten	7.374	5.825	4.489	4.489	4.489	4.489
interne kosten (uren)	2.254	3.581	3.382	3.382	3.382	3.382
Totaal	9.628	9.406	7.871	7.871	7.871	7.871
Totaal alg.dekkingsmiddelen	45.552.298	55.814.108	63.461.812	63.177.553	62.738.315	62.793.542

* Lasten + = meer lasten / Lasten - = minder lasten / Baten + = meer baten / Baten - = minder baten

Toelichting maatregelen

- Stijging van de OZB met € 33,- in 2016 per gemiddeld huishouden (10% stijging). Vanaf 2017 wordt een stijging van 3% geraamd. Effect op de begroting € 667.000 voordeel, oplopend naar € 1.342.000 in 2019.

Toelichting overig

- Verwerking van de mutaties in de algemene uitkering conform de meicirculaire (+ baten), 2016 € 1.1 mln, oplopend naar € 1.6 mln voordeel in 2019.
- Verwerking van de mutaties in de algemene uitkering voor het sociaal domein (- baten), bijna € 900.000 in 2016, oplopend naar ruim € 2 mln in 2019.
- Correctie van het deel participatiewet van programma 2 naar de algemene dekkingsmiddelen van ruim € 6 mln (+ baten).
- Verwerking van het meerjarensaldo conform begroting 2015-2018.
- Loon en prijscompensatie (+ lasten) van € 104.000
- Correctie in verband met de uitgangspositie begroting 2015 (teruggebracht naar een sluitende begroting) (+lasten).

Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten						
Bestaand beleid	29.256.572	27.575.883	27.549.740	26.884.417	26.359.701	26.359.701
Nieuw beleid/maatregelen			83.000-	83.000-	83.000-	83.000-
Overig			1.165.059	1.567.592	1.681.628	1.348.834
Totaal lasten	29.256.572	27.575.883	28.631.799	28.369.009	27.958.329	27.625.535
Baten						
Bestaand beleid	29.256.572	27.575.883	27.549.740	26.884.417	26.359.701	26.359.701
Nieuw beleid/maatregelen			-	-	-	-
Overig			1.082.059	1.484.592	1.598.628	1.265.834
Totaal baten	29.256.572	27.575.883	28.631.799	28.369.009	27.958.329	27.625.535

* Lasten + = meer lasten / Lasten - = minder lasten / Baten + = meer baten / Baten - = minder baten

Toelichting maatregelen

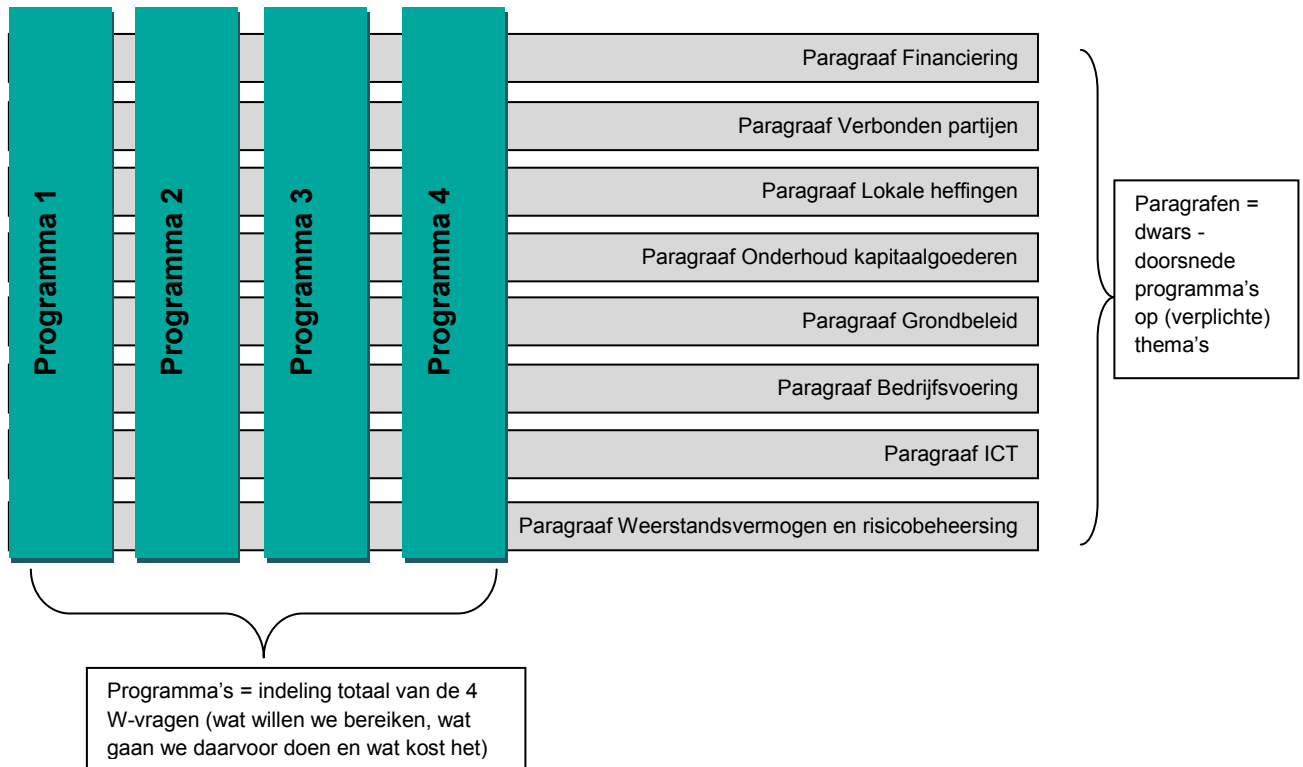
- Verlaging van het budget voor extern juridisch advies. Leidinggevend worden steeds meer ingezet om zelf de medewerkers te coachen. Hiermee realiseren we een bezuiniging op het coachingsbudget. Daarnaast kijken we kritisch naar wat nodig is voor de ontwikkeling van medewerkers (- lasten € 78.000).
- Budget voor griffie en raad (- lasten): dit budget is, zoals voor alle posten in de organisatie, tegen het licht gehouden en op basis van de uitgaven van de afgelopen 2 jaar bijgesteld. Ook zijn de budgetten in lijn gebracht met vergelijkbare budgetten in de gehele organisatie.

Toelichting overig

- Wijzigingen en correcties (lasten en baten): Betreffen de wijzigingen en correcties op het gebied van kapitaallasten, waaronder extra lasten in verband met de maximering rente voor grondexploitatie (wijziging BBV maximering rente grondexploitatie) en interne doorrekening van de bedrijfsvoeringskosten.

3. Paragrafen

In de paragrafen geven we een dwarsdoorsnede van de begroting op een aantal onderwerpen door alle programma's heen. Dit betekent dat hier algemene beleidsregels worden geformuleerd die doorwerken in verschillende programma's. Het is dan ook mogelijk dat er doublures ontstaan met hetgeen gemeld is in de programma's zelf. Zeven paragrafen zijn verplicht. De gemeente is vrij om extra paragrafen toe te voegen. Oude IJsseltreek heeft ICT als extra paragraaf toegevoegd.

3.1 Paragraaf Financiering

Inleiding

De paragraaf financiering geeft inzicht in de financieringspositie en de beheersing van de risico's die aanwezig kunnen zijn bij het aantrekken en/of uitzetten (uitlenen) van middelen (geld). In deze paragraaf brengen we de kansen en risico's rond financiering in beeld.

Beleid

Bij het aantrekken en uitzetten van geld is het van belang dat slechts beperkt risico wordt genomen. De belangrijkste kaders hierover zijn opgenomen in de volgende beleidsdocumenten:

- Financiële verordening, artikel 212 (2005)
- Treasurystatuut (2009)
Het treasurystatuut is bij besluit in 2009 vastgesteld door Raad. Het treasurystatuut is de vertaling van het door de gemeente gehanteerde treasurybeleid. In dit statuut zijn de doelstellingen, richtlijnen en limieten van het beleid vastgesteld. Doel van het treasurybeleid is enerzijds om op een verantwoorde wijze een zo goed (lees: hoog) mogelijk rendement te maken op belegde gelden. Anderzijds is het doel om op een verantwoorde wijze gelden aan te trekken tegen een zo aantrekkelijk (lees: laag) mogelijke rente. Kort gezegd levert een actief en gedegen treasurybeleid de gemeente juist geld op, respectievelijk bespaart het de gemeente geld.
- Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet Fido).
Op de bepalingen in deze wet berust het treasurystatuut. Het uitgangspunt van de Wet Fido is het beheersen van risico's. Het doel is om doelmatig en doeltreffend omgaan met de beschikbare financiële middelen.

Financiering

Financieringsbehoefte

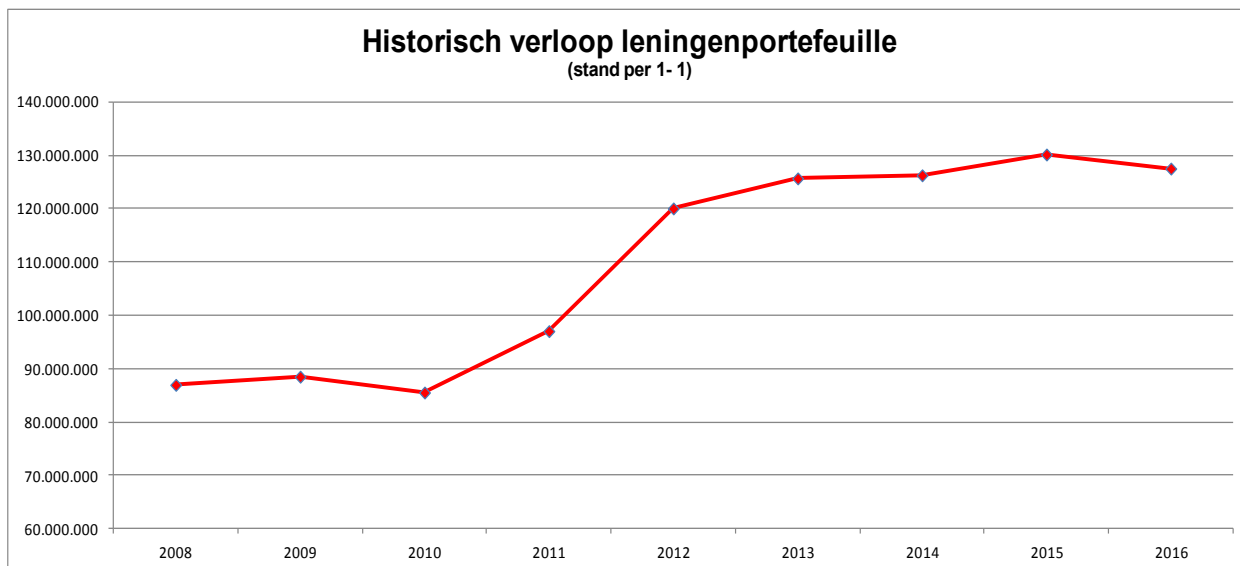
De financieringsbehoefte is het verschil tussen de boekwaarde van de investeringen en de vaste financieringsmiddelen. Deze zijn terug te vinden op de balans. Onder vaste financieringsmiddelen verstaan we de reserves en voorzieningen plus de vaste geldleningen. Hierbij houden we rekening met investeringen waartoe is besloten (nieuwe investeringen). Het financieringstekort wordt opgevangen door het opnemen van kasgeld (tot de kasgeldlimiet – zie onder kasgeldlimiet-). Voor het overige deel wordt een vaste geldlening aangetrokken.

Financieringstekort (x 1.000)	2016
Financieringsbehoefte	
Boekwaarde vaste activa	161.503
nieuwe investeringen	11.345
Totaal financieringsbehoefte	172.847
Financieringsmiddelen	
reserves	22.763
voorzieningen	2.905
vaste geldleningen*	127.510
Totaal financieringsmiddelen	153.178
Financieringstekort	19.669

* Uitgaande van een aangetrokken vaste geldlening van € 10 mln in 2015

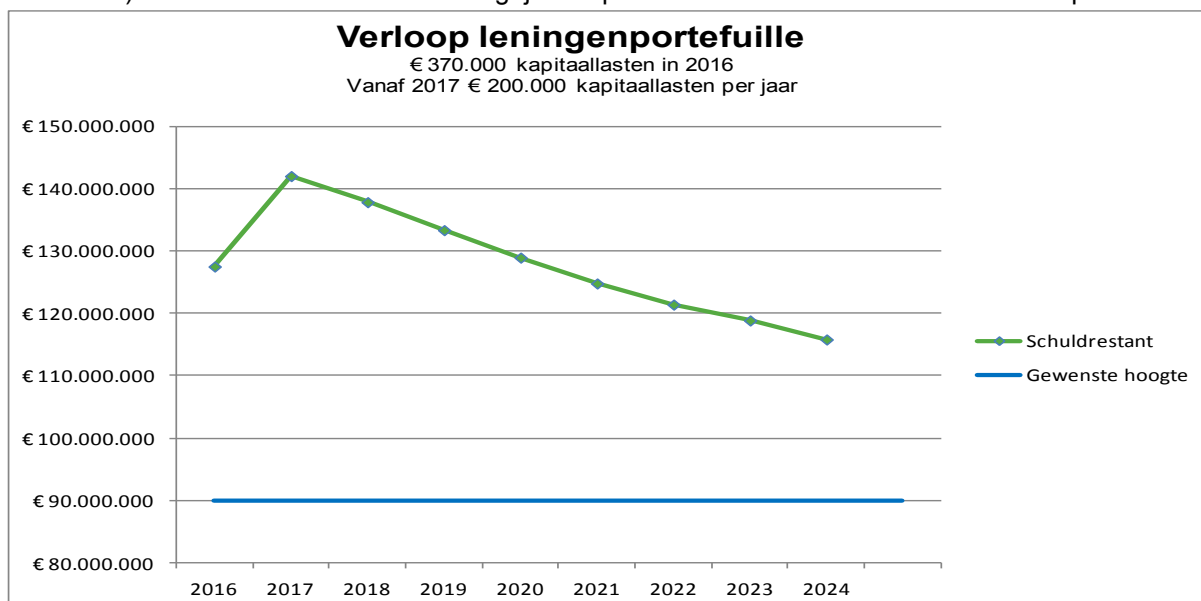
Leningenportefeuille

De gemeente heeft behoefte aan externe financiering voor het herfinancieren van de huidige (aflopende) geldleningen, voor het bekostigen van investeringen en voor tijdelijke liquiditeitsbehoeften van de exploitatie uitgaven.

Leningenportefeuille (x 1.000)	2016
Stand leningen per 1 januari	127.510
Reguliere aflossingen	16.624
Nieuwe leningen	31.112
Stand leningen per 31 december	141.999

In 2016 loopt de leningenportefeuille nog op, vanwege de inzet van de restantkredieten en noodzakelijke investeringen in 2016. Na 2016 loopt de leningenportefeuille terug (we hoeven minder te lenen doordat we in 2015 de laatste tranche van de Nuon ontvangen en vanaf 2016 minder investeren). Hiermee zetten we een belangrijke stap naar het verbeteren van de financiële positie.

Activa

De activa bestaan uit investeringen met maatschappelijk nut en investeringen met economisch nut. Investerings die kunnen leiden tot of bijdragen aan het verwerven van inkomsten zijn investeringen met economisch nut. Investerings met maatschappelijk nut hebben geen mogelijkheid tot het verwerven van inkomsten, zoals wegen en bruggen.

Op het moment dat een investering wordt gedaan, worden de kapitaallasten berekend en meegenomen in de exploitatie. De kapitaallasten bestaan uit rente en afschrijving. Als de investering helemaal is afgeschreven (bijvoorbeeld na 10 jaar), vallen de afschrijvingslasten vrij. Elk jaar hebben we daardoor zogenaamde 'vrijval' in de afschrijving. Dit is in feite de ruimte voor nieuwe investeringen, uitgaande van een vast bedrag per jaar voor kapitaallasten. In de Programmabegroting 2015-2018 houden we rekening met nieuwe kapitaallasten van € 600.000,- per jaar. Dit betekent feitelijk dat daarmee onze kapitaallasten per jaar hoger worden en de leningenportefeuille toeneemt. Met de begroting 2016 wordt voorgesteld de kapitaallasten in 2016 te verlagen naar € 370.000 en vanaf 2017 naar € 200.000 per jaar. Op deze manier maken we de omslag naar een lagere leningenportefeuille.

Risicobeheer

Wij zijn als gemeente voor onze uitgaven afhankelijk van externe financiering. De gemeente leent alleen geld voor de uitvoering van gemeentelijke taken binnen de kaders van de Wet Fido en het treasurystatuut. Er is sprake van totaalfinanciering; de gemeente trekt geen financiering aan voor specifieke projecten. Totaalfinanciering houdt in dat de gemeente alle uitgaven samen financiert. Deze wijze van financiering leidt tot eenvoud en efficiency. De gemeente gebruikt bij de financiering geen ingewikkelde financiële producten, zoals derivaten.

In de Wet Fido zijn kaders opgenomen ter beperking van het renterisico op de netto vlottende schuld (kasgeldlimiet) en het renterisico op de vaste schuld (renterisiconorm).

Kasgeldlimiet

Om het risico van kortlopende financiering te beperken is in de Wet Fido de kasgeldlimiet vastgesteld. De kasgeldlimiet is een vastgesteld percentage berekend over de lastenkant van de begroting. De kasgeldlimiet bedraagt 8,5 % van het begrotingstotaal. We sluiten een langlopende lening af zodra de hoogte van de kortgeldleningen de kasgeldlimiet met een derde opeenvolgende kwartaal overschrijdt. Wij benutten het kasgeldlimiet zo maximaal mogelijk, aangezien de rente voor kortlopende leningen momenteel zeer laag is.

Kasgeldlimiet (x1.000)	
Begrotingstotaal per 1 januari 2016	88.595
Vastgesteld percentage	8,50%
Kasgeldlimiet	7.531
reeds opgenomen kortlopende leningen	pm
Ruimte (+)	7.531

Renterisiconorm

Op grond van de Wet Fido is voor gemeenten de zogenaamde renterisiconorm ingesteld. Doel hiervan is dat gemeenten hun leningenportefeuille zodanig spreiden, dat de renterisico's gelijkmatig over de jaren worden gespreid ingeval van herfinanciering en renteherziening van geldleningen. De renterisiconorm geeft een aanwijzing voor de gevoeligheid van de gemeente voor veranderingen in de rente.

De renterisiconorm is gesteld op 20% van het begrotingstotaal per 1 januari. Daar wordt het berekende renterisico op de vaste schuld tegen af gezet. Het renterisico op de vaste schuld mag de renterisiconorm niet overtreffen. Navolgend schema laat zien dat de renterisiconorm in 2016 naar verwachting niet wordt overschreden.

Renterisiconorm (x 1.000)	2016
Renterisiconorm	
lasten begroting	89.599
percentage renterisiconorm	20%
Totaal renterisiconorm	17.920
Aflossingen en renteherzieningen	
reguliere aflossingen geldleningen*	13.512
geldleningen met renteherziening	-
Totaal aflossingen en renteherzieningen	13.512
Ruimte (+)/ Overschrijding (-)	4.407

* Uitgaande van de situatie op 1 januari 2016 en een aangetrokken vaste geldlening van € 10 mln in 2015

3.2 Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding

Verbonden partijen zijn partijen waar de gemeente een bestuurlijke relatie mee heeft en waarin ze een financieel belang heeft. We hebben een zetel in het bestuur (vertegenwoordiging) of hebben stemrecht (door aandelen). Met financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die in geval van een faillissement achterblijven.

Beleid

Conform onze financiële verordening (verordening artikel 212), lichten we de verbonden partijen op hoofdlijnen toe in deze paragraaf. Het gaat hierbij om partijen met aanmerkelijk financieel belang (dit zijn partijen waar we minimaal € 50.000 per jaar aan bijdragen). De gemeente wil de beoogde maatschappelijke effecten, zoals geformuleerd in de programma's, zo goed mogelijk realiseren. In de meeste gevallen betekent dit dat we dit zelfstandig kunnen realiseren. In een aantal gevallen is samenwerking met anderen zinvol. Per verbonden partij zijn de doelstellingen, activiteiten, ontwikkelingen en risico's benoemd. Ook de financiën zijn bijgewerkt.

Regio Achterhoek (Doetinchem)										
Relatie met de programma's	<ol style="list-style-type: none"> 1. De gemeente waar het goed wonen is 2. Een leefbare gemeente 3. De werkende gemeente 4. De dienstverlenende gemeente 									
Doelstelling	Gemeenschappelijke belangenbehartiging op het gebied van: <ul style="list-style-type: none"> • Grensoverschrijdende samenwerking • Verkeer en vervoer • Economische ontwikkeling en arbeidsmarkt • Jeugd en onderwijs • Cultuur • Recreatie en toerisme • Zorg en welzijn • Milieu en afval • Ruimtelijke ontwikkeling en volkshuisvesting 									
Activiteiten	De Regio Achterhoek zet zich in voor een economisch sterke, vitale en verbonden regio die slim inspeelt op grote uitdagingen, zoals de gevolgen van de demografische ontwikkelingen. De Regio Achterhoek voert hiertoe 5 taken uit (strategische kerntaken), waarbij het zwaartepunt ligt bij de eerste taak. <ol style="list-style-type: none"> 1. Belangenbehartiging en benutten externe betrekkingen 2. Intergemeentelijke afstemming en betrekken gemeenteraden 3. Verbindingen leggen voor projecten 4. Organiseren inbreng in 30-samenwerking 5. Detachering aan stuurgroep A2020 De Achterhoek Agenda 2020 met de drie hoofdpogaven Werken, Wonen en Bereikbaarheid is daarbij leidend. Daarnaast verricht de Regio nog de beheersmatige kerntaak nazorg stortplaatsen en de termijngebonden kerntaak uitvoeringsmaatregelen Besluit Woninggebonden Subsidies (BWS).									
Deelnemende partijen	<table border="0"> <tr> <td>• Aalten</td> <td>• Doetinchem</td> <td>• Montferland</td> </tr> <tr> <td>• Berkelland</td> <td>• Oost Gelre</td> <td>• Winterswijk</td> </tr> <tr> <td>• Bronckhorst</td> <td>• Oude IJsselstreek</td> <td></td> </tr> </table>	• Aalten	• Doetinchem	• Montferland	• Berkelland	• Oost Gelre	• Winterswijk	• Bronckhorst	• Oude IJsselstreek	
• Aalten	• Doetinchem	• Montferland								
• Berkelland	• Oost Gelre	• Winterswijk								
• Bronckhorst	• Oude IJsselstreek									
Bestuurlijk belang	De gemeente bezet één zetel in het Algemeen Bestuur vanuit het college (portefeuillehouder regio). Periodiek vindt er een portefeuillehoudersoverleg plaats waarin wethouders van alle deelnemende gemeenten plaatsnemen.									

Ontwikkelingen	<p>Met deze begroting wordt bereikt dat de Regio Achterhoek haar kerntaken verder kan uitvoeren.</p> <p>De lidmaatschapsbijdrage aan de EUREGIO wordt niet meer via de Regio Achterhoek afgedragen, maar betalen gemeentes vanaf 2016 rechtstreeks aan de EUREGIO. Deze ontwikkeling zorgt ervoor dat de inwonerbijdrage aan de Regio Achterhoek vanuit de gemeente Oude IJsselstreek minder wordt.</p> <p>De gemeente Montferland is bezig met een procedure om uit de Regio Achterhoek te stappen. Dit heeft de komende 2 jaar nog geen financieel effect. De kosten in verband hiermee zijn voor rekening van de uittrekkende partij. Op termijn zijn er mogelijk wel financiële gevolgen (dragen van de lasten door 7 gemeenten in plaats van 8 gemeenten)</p>
Risico's en getroffen beheersmaatregelen	<p>Op basis van de begroting blijkt dat de Regio Achterhoek bij ongewijzigde voortzetting van het (financierings-) beleid geen risico loopt. Uitzondering hierop vormt de overdracht van de nazorg van 3 stortplaatsen naar de Provincie. Dit proces loopt. Naar verwachting worden begin 2016 de nazorgtaken overgedragen naar de Provincie. Als de Provincie deze taak overneemt, vervalt op de begroting van de Regio Achterhoek de voorziening nazorg stortplaatsen. De uiteindelijke datum van overdracht en de kosten die daarmee gemoeid gaan zijn nog onzeker, over de financiële overdracht dient nog onderhandeld te worden. Naar verwachting wordt in de tweede helft van 2015 een bestuursvoorstel voorbereid waarin de financiële consequenties van de overdracht zullen worden opgenomen.</p>

GGD-Gelre IJssel (Zutphen)			
Relatie met de programma's	<p>2. Een leefbare gemeente (sociaal domein)</p> <p>4. De dienstverlenende gemeente</p>		
Doelstelling	<p>Het op regionaal niveau vaststellen en uitvoeren van gezondheidsbeleid. Dit betreft met name activiteiten op het gebied van preventie zoals gezondheidsbevorderende en –beschermende maatregelen.</p>		
Activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> • Preventieve en uitvoerende taken vanuit de Wet publieke gezondheid, genoemd in de artikelen 2, 4, 5, 5a, 6 en 7. Dit betreft o.a. de taken op het gebied van jeugdgezondheidszorg en preventieve ouderengezondheidszorg • Het uitbrengen van hygiëeadvies aan instellingen • Het uitvoeren van inspecties bij kinderopvang als bedoeld in de Wet kinderopvang • Het uitbrengen van medisch milieukundige adviezen • Het vaccineren en voorlichten van reizigers • Het verrichten van taken op het terrein van de forensische geneeskunde • Overige uit te voeren taken op het terrein van de volksgezondheid die van een GGD verwacht mogen worden ten behoeve van gemeenten, personen, instellingen en organisaties 		
Deelnemende partijen	<ul style="list-style-type: none"> • Aalten • Apeldoorn • Berkelland • Bronckhorst • Brummen • Doetinchem • Elburg 	<ul style="list-style-type: none"> • Epe • Ermelo • Harderwijk • Heerde • Lochem • Montferland • Nunspeet 	<ul style="list-style-type: none"> • Oldebroek • Oost Gelre • Oude IJsselstreek • Putten • Voorst • Winterswijk • Zutphen
Bestuurlijk belang	<p>De portefeuillehouder volksgezondheid maakt vanuit het college van B&W deel uit van het algemeen bestuur.</p>		
Ontwikkelingen	<ul style="list-style-type: none"> • Vanaf 2013 is gestart met een uitgangspuntennota, voorafgaand aan de begroting. Met de uitgangspuntennota biedt de GGD meer kans aan gemeenten op sturing van de jaarlijkse begroting. • Bezuinigingsmaatregelen worden nader uitgewerkt. • De ontwikkelingen omtrent de toekomstige plek van de I-JGZ (integrale jeugdgezondheidszorg 0 t/m 19 jaar) staat ter discussie. Deze wordt in 2016 verder uitgewerkt. 		
Risico's en getroffen beheersmaatregelen	<p>De beleidsvoornemens zijn gebaseerd op de strategische visie. Kern van deze visie is dat de gemeenten hebben gekozen voor een GGD die zich versterkt als een gemeentelijke gezondheidsdienst. De GGD heeft de opdracht diverse bezuinigingen nader uit te werken.</p>		

Veiligheidsregio Noord Oost Gelderland (Apeldoorn)			
Relatie met de programma's	4. De dienstverlenende gemeente		
Doelstelling	Het gemeenschappelijk en op regionaal niveau uitvoeren van veiligheidsbeleid, specifiek gericht op brandweertaken, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, rampenbestrijding en multidisciplinaire samenwerking, zowel preventief als repressief.		
Activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> • inventariseren van risico's van branden, rampen en crises; • adviseren van het bevoegd gezag over risico's van branden, rampen en crises in de bij of krachtens de wet aangewezen gevallen alsmede in de gevallen die in het beleidsplan zijn bepaald; • adviseren van het college van burgemeester en wethouders over; <ul style="list-style-type: none"> • het voorkomen, beperken en bestrijden van brand; • het beperken van brandgevaar; • het voorkomen en beperken van ongevallen bij brand en al hetgeen daarmee verband houdt; • het beperken en bestrijden van gevaar voor mensen en dieren bij ongevallen anders dan bij brand. • voorbereiden op de bestrijding van branden en het organiseren van de rampenbestrijding en de crisisbeheersing; • instellen en in stand houden van een brandweer; • instellen en in stand houden van een GHOR; • voorzien in de meldkamerfunctie; • aanschaffen en beheren van gemeenschappelijk materieel; • inrichten en in stand houden van de informatievoorziening binnen de diensten van de veiligheidsregio en tussen deze diensten en de andere diensten en organisaties die betrokken zijn bij de eerder genoemde taken. 		
Deelnemende partijen	<ul style="list-style-type: none"> • Aalten • Apeldoorn • Berkelland • Bronckhorst • Brummen • Doetinchem • Elburg • Epe 	<ul style="list-style-type: none"> • Ermelo • Harderwijk • Hattum • Heerde • Lochem • Montferland • Nunspeet • Oldebroek 	<ul style="list-style-type: none"> • Oost Gelre • Oude IJsselstreek • Putten • Voorst • Winterswijk • Zutphen
Bestuurlijk belang	De burgemeester vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur.		
Ontwikkelingen	Het projectplan MOED is afgerond en wordt door de VNOG voortgezet in het project 'VNOG Risicogericht'. Hoofdonderwerpen die de komende periode spelen zijn, wijziging gemeenschappelijke regeling, kadernota 2017/2020 inclusief uitgangspunten begroting, Begroting 2017 en jarstukken 2015 risicoprofiel en beleidsplan. de planning van de VNOG voor de periode 2015 en 2016 loopt via een planning, 'het spoorboekje'.		
Risico's en getroffen beheersmaatregelen	In verband met de wijzigingen van de wet gemeenschappelijke regelingen en de uitkomsten vanuit VNOG Risicogericht is een herziening van gemeenschappelijke regeling noodzakelijk. Belangrijke items hierin zijn het financieel verdeelmodel en de stemverhoudingen. Momenteel wordt binnen het AB een keuze gemaakt voor een van de vier voorgestelde verdeelmodellen. Voor de begroting wordt volgens de wet gemeenschappelijke regeling aangeboden voor een zienswijze. Echter vindt de financiële beleidsvorming en kaderstelling al plaats bij de kadernota. Vanwege recentelijke aanbevelingen van enkele gemeenten is besloten om naast de consultatie over de begroting VNOG de gemeenten ook mee te nemen in het proces van de kadernota. In de kadernota komen ook de voorstellen vanuit het reorganisatieproces VNOG risicogericht naar voren, zoals slagkracht en posten zijn de basis.		

Omgevingsdienst Achterhoek (Hengelo Gld.)			
Relatie met de programma's	4. De dienstverlenende gemeente		
Doelstelling	Het uitvoeren van omgevingsrecht conform de landelijke kwaliteitscriteria.		
Activiteiten	Vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieuwetgeving en aanverwante specialismen.		
Deelnemende partijen	Gemeente Aalten Gemeente Berkelland Gemeente Bronckhorst Gemeente Doetinchem Gemeente Lochem	Gemeente Montferland Gemeente Oost-Gelre Gemeente Oude IJsselstreek Gemeente Winterswijk	Gemeente Zutphen Provincie Gelderland
Bestuurlijk belang	De gemeente bezet één zetel in het Algemeen Bestuur vanuit het college en is plaatsvervangend lid van Dagelijks Bestuur.		
Ontwikkelingen	In 2016 wordt toegewerkt naar Output financiering. Aanvankelijk was het de bedoeling om per 1 januari 2016 hierop over te gaan, maar gelet op beperkte management- en (werk)procesinformatie is dit voorlopig uitgesteld. Per 1 juli 2015 is het zaakstelsel operationeel. In de loop van 2016 wordt het dan mogelijk om een reële en betrouwbare methode voor Output financiering te ontwikkelen. Eventuele extra WABO-taken worden niet eerder bij de ODA ondergebracht voordat voornoemde basis daadwerkelijk op orde is.		
Risico's en getroffen beheersmaatregelen	<p>De Omgevingsdienst Achterhoek is een uitvoeringsorganisatie die met de Gelderse Maat als uitgangspunt conform Wet- en regelgeving (incl. de zogenaamde 'VTH-criteria' -Vergunnen, Toezicht (houden) en Handhaven-) uitvoering geeft aan wat formeel taken zijn van de deelnemende organisaties. Voor zover er sprake is van zelfstandige beleidsvoornemens hebben die hoofdzakelijk betrekking op het niveau van bedrijfsvoering.</p> <p>Er is een risico dat de ODA de komende jaren BTW moet gaan betalen. Dat zou de kosten voor de ODA met 21% doen stijgen. Op dit moment is het echter niet goed mogelijk een reële inschatting te geven van de waarschijnlijkheid van dit risico. De ontwikkelingen op dit gebied worden scherp in de gaten gehouden.</p>		

Amphion (Doetinchem)	
Relatie met de programma's	2. Een leefbare gemeente (sociaal domein)
Doelstelling	Bieden breed cultureel theateraanbod in daarbij te onderscheiden kunstvormen. Realisatie van theater podiumplan Oost/Achterhoek met theaters in de Achterhoek.
Activiteiten	Theater en conferenties
Deelnemende partijen	Gemeenten Oude IJsselstreek, Aalten, Bronckhorst en Doetinchem.
Bestuurlijk belang	De wethouder Cultuur is vertegenwoordiger in Algemene Vergadering van Aandeelhouders. De Raad van Commissarissen zijn inhoudelijk deskundigen uit de regio.
Financieel belang	Gemeente is aandeelhouder. De 25 aandelen hebben een boekwaarde van ongeveer € 450 per stuk.
Ontwikkelingen	Professioneel theaterprogramma Oost Gelderland.
Risico's en getroffen beheersmaatregelen	Opgezette beheerorganisatie zorgt voor het financieel management. Gemeenteraden hebben duidelijke grenzen bepaald en meegegeven aan Aandeelhouders (AVA). De geconstateerde gebreken aan de buitenmuur vormen een risico. Onderzocht wordt welke mogelijkheden er zijn om te komen tot een oplossing.

Stadsbank Oost Nederland (Enschede)			
Relatie met de programma's	2. Een leefbare gemeente (sociaal domein)		
Doelstelling	Op zowel maatschappelijk als zakelijk verantwoorde wijze: <ul style="list-style-type: none"> • voorzien in de behoefte aan sociaal geldelijk krediet; • regelen van schulden van personen in financiële moeilijkheden conform de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening; • voorzien in budgetbeheer; 		
Activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> • kredietverlening • budgetbeheer • schuldhulpverlening • verzorgen van aanvragen wet schuldsanering natuurlijke personen 		
Deelnemende partijen	<ul style="list-style-type: none"> • Aalten • Almelo • Berkelland • Borne • Bronckhorst • Dinkelland • Enschede • Haaksbergen 	<ul style="list-style-type: none"> • Hellendoorn • Hengelo (O) • Hof van Twente • Lochem • Losser • Montferland • Oldenzaal • Oost Gelre 	<ul style="list-style-type: none"> • Oude IJsselstreek • Rijssen-Holten • Tubbergen • Twenterand • Wierden • Winterwijk
Bestuurlijk belang	Portefeuillehouder sociale zaken is vanuit het college lid van het Algemeen Bestuur, een lid van de gemeenteraad is plaatsvervangend lid.		
Ontwikkelingen	<p>De Wet schuldhulpverlening is ingegaan per 1 juli 2012. In 2015 is verder vorm en inhoud gegeven aan het voeren van regie in het voorportaal. In algemene zin zien we een verslechterende financiële positie voor een deel van onze inwoners. Er wordt steeds vaker gebruik gemaakt van financiële ondersteuning om (dreigende) schulden op te lossen.</p> <p>De SON staat voor een herijking van de gemeenschappelijke regeling. Delen van het basispakket worden overgeheveld naar het pluspakket.</p> <p>Schuldhulpmaatjes en Stadsbank hebben te maken met stijgende aanvragen en stijgende kosten.</p>		
Risico's en getroffen beheersmaatregelen	<p>De treasuryfunctie krijgt meer inhoud. De in gang gezette registratie en verantwoording van de geldstroom zal een vast onderdeel gaan vormen van bestuurlijke rapportages via het Zorgloket.</p> <p>In 2016 zetten we de ontwikkeling die we hebben gemaakt met 'het voorportaal' door.</p>		

Werkvoorzieningschap Wedeo (Doetinchem)	
Relatie met de programma's	2. Een leefbare gemeente (sociaal domein)
Doelstelling	Uitvoering Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) inhoudende dat personen met een afstand tot de arbeidsmarkt worden geholpen zich te ontwikkelen binnen hun mogelijkheden.
Activiteiten	Prestatieafspraken met gemeente, workfirstprojecten. Conform de prestatieafspraken met de gemeente: <ul style="list-style-type: none"> • begeleid werken; • beschut werken; • detachering van mensen in de WSW; • mensen begeleiden naar de voor hen hoogst haalbare positie op de werkladder.
Deelnemende partijen	Gemeenten Doetinchem, Montferland en Oude IJsselstreek
Bestuurlijk belang	Zowel vanuit raad als college van B&W is een lid en een plaatsvervangend lid in Algemeen Bestuur WEDEO afgevaardigd. De wethouder Sociale Zaken is lid van het Dagelijks Bestuur

Ontwikkelingen	De Participatiewet die de onderkant van de arbeidsmarkt op een andere manier zal invullen, is ingegaan per 1 januari 2015. In 2015 is verder vorm en inhoud gegeven aan nieuwe uitvoeringspraktijk. Wedeo zal per 1/1/2016 fuseren met het ISWI en W&I Doetinchem
Risico's en getroffen beheersmaatregelen	De middelen van het rijk worden ontoereikend. Door een stijging van het aantal bijstandsvragers moet er extra autonoom budget worden vrijgemaakt. De fusieorganisatie moet budget inverdiene.

ISWI (Uift)	
Relatie met de programma's	2. Een leefbare gemeente (sociaal domein)
Doelstelling	De Uitvoering van de Wet Werk en Bijstand en de daaruit voortvloeiende besluiten en regelingen. Eveneens voert het ISWI regelingen uit op het terrein van inkomensvoorzieningen ten behoeve van specifieke doelgroepen, zoals jongeren en zelfstandigen. De regionale sociale recherche is bij ISWI ondergebracht. Tot slot voert het ISWI de Wet participatiebudget, uit, te weten de Wet inburgering, volwasseneneducatie en re-integratie. De centrale doelstelling is werkzoekenden zo snel mogelijk laten uitstromen naar duurzaam regulier werk en de arbeidsparticipatie te bevorderen.
Activiteiten	Diverse re-integratie-instrumenten, zoals scholing, loonkostensubsidies en workfirstprojecten. Het ISWI heeft een eigen werk - leerbedrijf.
Deelnemende partijen	Gemeenten Aalten en Oude IJsselstreek
Bestuurlijk belang	In het Algemeen Bestuur van ISWI zitten twee leden van het college. In het Dagelijks Bestuur één, en deze is tevens voorzitter.
Ontwikkelingen	De Participatiewet die de onderkant van de arbeidsmarkt op een andere manier zal invullen, is ingegaan per 1 januari 2015. In 2015 is verder vorm en inhoud gegeven aan nieuwe uitvoeringspraktijk. Het ISWI zal per 1/1/2016 fuseren met het Wedeo en W&I Doetinchem Belangrijk vraagstuk is nog altijd of de uitvoeringsplannen voor deze wet van Doetinchem en Oude IJsselstreek doorgang vinden.
Risico's en getroffen beheersmaatregelen	De middelen van het rijk worden ontoereikend. Door een stijging van het aantal bijstandsvragers moet er extra autonoom budget worden vrijgemaakt. De fusieorganisatie moet budget inverdiene.

Erfgoed Centrum Achterhoek Liemers (Doetinchem)	
Relatie met de programma's	2. Een leefbare gemeente (sociaal domein)
Doelstelling	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren van alle wettelijke archieftaken voor de bij de Regio Achterhoek aangesloten (8) gemeenten. • Uitvoeren van de zogenoemde "Staring-taken" (diensten op het gebied van behoud van en onderzoek naar streekcultuur en –historie). Voor 15 gemeenten in Achterhoek en Liemers.
Activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> • het overeenkomstig de Archiefwet beheren, toegankelijk maken en beschikbaar stellen van archiefbewaarplaatsen van de deelnemende overheidslichamen; • het toezicht door de streekarchivaris op het beheer van de niet naar de centrale archiefbewaarplaats overgebrachte archiefbescheiden van de (8) gemeenten in de Achterhoek; • het in stand houden en bevorderen van het cultureel erfgoed in het gebied van de Achterhoek en de Liemers in de ruimste zin van het woord.
Deelnemende partijen	De 15 gemeenten in Achterhoek (8) en Liemers.
Bestuurlijk belang	De wethouder voor Cultuur heeft namens Oude IJsselstreek zitting in het Algemeen Bestuur.

Ontwikkelingen	Het ECAL heeft te maken met verdere digitalisering. Hiertoe wordt een project gedraaid om te onderzoeken hoe hier het beste invulling aan gegeven kan worden: het E-depot. Door bezuinigingsvraagstukken moet het ECAL wel kritisch kijken naar haar werkzaamheden en mogelijk keuzes maken om bepaalde taken soberder of niet meer te doen of op een andere manier te financieren.
Risico's en getroffen beheersmaatregelen	geen.

Verbonden partij	Bijdrage 2016	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat
		1-1-2016	31-12-2016	1-1-2016	31-12-2016	
Regio Achterhoek	185.677	737.000	670.000	23.395.000	23.395.000	0
GGD Gelre IJssel	541.780	2.365.000	2.365.000	3.500.000	3.500.000	0
VNOG	1.805.063	ntb*	ntb*	33.000.000	33.000.000	0
ODA	719.389	100.000	100.000	291.000	260.000	0
Stadsbank ON	324.065	1.662.000	1.652.300	3.929.700	3.531.200	0
Wedeo		4.632.000	4.285.000	3.399.000	3.164.000	-35.000
ISWI	1.835.000					
Erfgoedcentrum AL	153.102	91.047	101.107	481.821	459.509	10.060
Totaal	5.564.076					

* VNOG: Vanwege de aanstaande reorganisatie is op dit moment nog niet bekend hoe wordt omgegaan met de bestemmingsreserves.

Deelnemingen

Naam	activiteiten	aantal aandelen
NUON Energy NV 1)	Energievoorziening	0
Alliander	Netwerkbedrijf	580.414
Vitens	watervoorziening	40.057
Bank Nederlandse Gemeenten 2)	Bankieren	161.460

Toelichting

1) Medio 2009 hebben de aandeelhouders ingestemd met de verkoop van de NUON aandelen aan het Zweedse energiebedrijf Vattenfall. De verkoop van de aandelen verloopt in 4 tranches. In 2015 zal de 4^e en laatste tranche worden ontvangen.

2) Alle banken en dus ook de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) worden als gevolg van de economische crisis gedwongen het eigen vermogen aan te vullen. De BNG heeft maar beperkte mogelijkheden extern nieuw kapitaal aan te trekken en zal dus het vermogen voor het belangrijkste deel moeten versterken uit de winst. Gevolg hiervan is dat de BNG vanaf 2011 de dividenduitkering heeft gehalveerd. Deze situatie zal waarschijnlijk tot 2018 duren.

3.3 Paragraaf Lokale heffingen

Inleiding

Na de algemene uitkering uit het gemeentefonds zijn de gemeentelijke heffingen (belastingen, leges en rechten) de belangrijkste inkomstenbronnen van de gemeente. Deze heffingen zijn de enige inkomstenbronnen waarop de gemeenteraad invloed kan uitoefenen. Met name voor de zuivere belastingen, dit zijn de heffingen waar geen direct aanwijsbare tegenprestatie van de overheid tegenover staat, is er geen maximum bedrag of opbrengst aangegeven. Voor leges en andere betalingen voor overheidsdiensten is bepaald dat er geen winst mag worden gemaakt. De opbrengst van de heffing mag dan in totaliteit niet hoger zijn dan de kosten die de gemeente moet maken om de diensten te verlenen. De opbrengsten van de gemeentelijke heffingen zijn geraamd onder de verschillende producten. Een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen van de gemeente is in bijlage E "Overzicht in beeld" terug te vinden.

Beleid

Het (meerjaren)beleid ten aanzien van de lokale belastingen is opgenomen in de in 2015 door de gemeenteraad vastgestelde verordeningen. Om een beter overzicht te krijgen in de actuele verordeningen stellen we jaarlijks een nieuwe verordening vast voor iedere belasting cq heffing.

Uitgangspunten voor onze leges, heffingen en tarieven

Voor de leges, heffingen en tarieven hanteren we de volgende uitgangspunten:

- We stellen voor om het woonlastenprincipe van 3% stijging los te laten. Voor 2016 stijgt de OZB met € 33,- (10%).
- Afvalstoffenheffing, reinigingsrechten en rioolheffing zijn maximaal 100% kostendekkend;
- De overige heffingen stijgen jaarlijks trendmatig met 3%;
- De OZB niet - woningen stijgt dit jaar met 10 %. Dit is gekoppeld aan de stijging OZB-woningen;
- Leges en rechten zijn in principe 100% kostendekkend.

Belasting/ heffing	Omschrijving
Marktgeden	Geheven voor innemen standplaatsen op warenmarkt Silvolde, Terborg, Uift en Varsseveld.
Precariobelasting	Geheven voor het verlenen van een standplaats op gemeentegrond.
Lijkbezorgingrechten	Geheven voor gebruik algemene begraafplaatsen Varsseveld en Terborg.
Leges	Deze betreffen diverse gemeentelijke leges (bouwvergunning, uittreksels etc.).
Toeristenbelasting	Belastingheffing van personen die niet in de gemeentelijke bevolkingsadministratie zijn opgenomen, maar die tegen betaling/vergoeding wel verblijf houden door overnachtingen in bijv. hotels, pensions, vakantieonderkomens, mobiele kampeermiddelen.
OZB niet - woningen	Wordt geheven van zowel eigenaren als gebruikers van niet-woningen.
Woonlasten	Dit zijn de onroerende-zaakbelastingen zakelijk recht woningen, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing tezamen. Voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing wordt een kostendekkend tarief gehanteerd.
Reinigingsrechten	Reinigingsrecht voor bedrijven en instellingen die geringe (passend in de normale containers) hoeveelheden afval aanbieden en de gemeente hebben verzocht afval tijdens normale inzamelingsactiviteiten mee te willen nemen.

Tarieven diverse heffingen	2014	2015	2016
Onroerende-zaakbelastingen			
Eigenaren van woningen, in % van de waarde *	0,14228%	0,15150%	0,16300%
Gebruikers van niet-woningen, in % van de waarde *	0,11131%	0,12795%	0,13875%
Eigenaren van niet-woningen, in % van de waarde *	0,13655	0,15215%	0,16290%
Afvalstoffenheffing			
Meerpersoonshuishoudens	191,52	185,04	185,04
Eénpersoonshuishoudens	123,24	119,28	119,28
Reinigingsrechten			
Grijze mini-container	180,00	180,00	180,00
Groene mini-container	99,00	99,00	99,00
Milieubox	42,00	42,00	42,00
Rioolheffing			
Per aansluiting	209,04	229,08	239,04
Toeristenbelasting			
Per overnachting	1,06	1,09	1,12

*De tarieven voor 2016 zijn gebaseerd op de huidige berekeningen. In de belasting verordening worden de definitieve tarieven vastgesteld.

Woonlasten

Begrote opbrengsten (x 1.000)	2013 2% ↑ tov begr. 2012	2014 1,40% ↑ tov begr. 2013	2015 2,54% ↑ tov begr. 2014	2016 5,7 % ↑ tov begr. 2015
Afvalstoffenheffing	2.990	2.832	2.767	2.770
Rioolheffing	3.225	3.397	3.740	3.903
OZB	4.587	4.725	4.725	5.198
Totaal	10.802	10.953	11.231	11.870

Lokale lastendruk/ontwikkeling van de woonlasten

Om een indruk te hebben wat de "lokale lastendruk" is, wordt berekend wat de huishoudens aan belasting moeten betalen. Daarbij worden de voor huishoudens gebruikelijke heffingen betrokken. Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) stelt jaarlijks een atlas van de lokale lasten op.

Navolgend overzicht geeft de berekende belastingdruk voor Oude IJsselstreek in 2016. Het bedrag van de bruto woonlasten is opgebouwd uit de onroerende-zaakbelasting, waarbij wordt uitgegaan van de gemiddelde woningwaarde (zowel landelijk als provinciaal als voor Oude IJsselstreek), de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Uitgangspunten voor vergelijking van de belastingdruk oud en nieuw:

- de waarde van een woning van € 219.000 (2015: € 216.000)
- één- en meerpersoonshuishoudens.

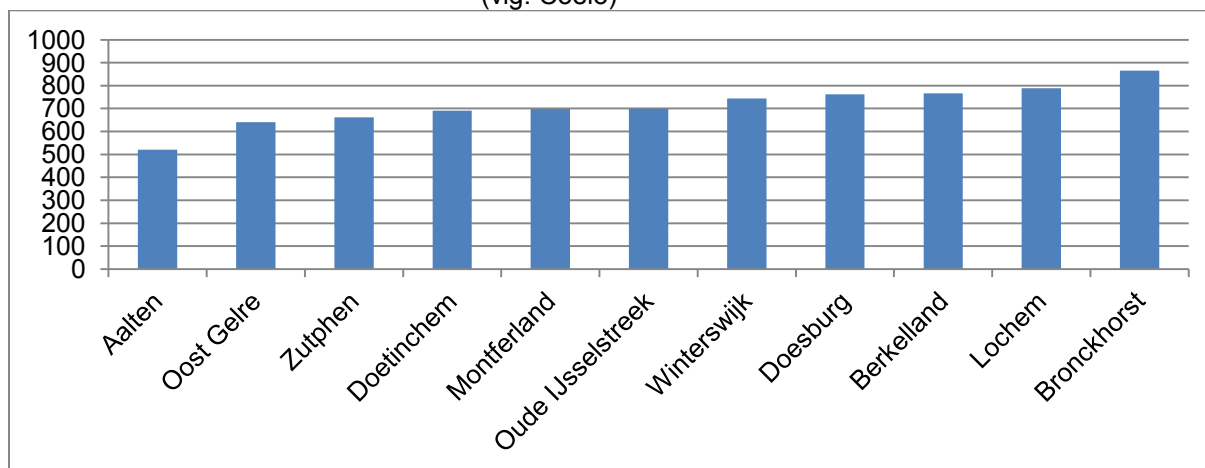
De gemiddelde belastingdruk voor een eigenaar/bewoner in 2015 en 2016 ziet er in Oude IJsselstreek dan als volgt uit (in hele €):

Jaar	Soort huishouden	OZB	Afval	Riool	Totaal
2015	Eénpersoonshuishouden	327	119	229	675
2015	Meerpersoonshuishouden	327	185	229	741
2016	Eénpersoonshuishouden	360	119	239	718
2016	Meerpersoonshuishouden	360	185	239	784

Dit betekent dat de lastendruk in 2016 stijgt met € 43,- (€ 33,- OZB en € 10,- riolering). Voor een meerpersoonshuishouden is dit een verhoging van circa 5,7% ten opzichte van 2015 en voor een éénpersoonshuishouden circa 6,3%.

Regionale vergelijking totale woonlasten 2015

(vgl. Coelo)

Opbrengsten

Opbrengsten belastingen/ heffingen (x1.000)	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Algemene dekkingsmiddelen			
Woonlasten (OZB eigenaren woningen + afvalstoffenheffing + rioolheffing)	11.031	11.231	11.870
Precariobelasting	7	6	6
Toeristenbelasting	129	143	143
Hondenbelasting	36	0	0
Tariefsgebonden heffingen			
Leges	773	858	835
Lijkbezorgingrechten	162	96	125
Marktgeden	18	23	25
OZB niet-woningen	1.786	1.946	2.140
Reinigingsrechten	57	55	50
Rioolheffing bedrijven	190	190	190
Totaal opbrengsten	14.188	14.548	15.384

Kwijtschelding

Inwoners met een laag inkomen kunnen kwijtschelding krijgen voor de aanslag van de afvalstoffenheffing, rioolheffing en de onroerende-zaakbelasting. Bij de beoordeling van het verzoek vindt er een toets plaats naar inkomen en vermogen. De gemeente mag alleen kwijtschelding verlenen als het inkomen niet hoger ligt dan 100% van het bijstandsniveau. Naar verwachting wordt er in 2016 ongeveer 575 keer kwijtschelding verleend tot een totaal bedrag van € 200.000.

Overzicht kwijtschelding gemeentelijke belastingen

Belastingjaar:	Totaal aantal verzoeken	Aantal volledig toegekende verzoeken	Aantal afgewezen verzoeken	Aantal verzoeken in procenten	Afgeboekt t.g.v. toegekende kwijtschelding
2011	682	518	104	3,76%	214.625
2012	686	586	76	3,74%	212.521
2013	718	615	89	3,90%	220.886
2014	644	575	66	3,48%	209.602
2015	559	502	57	3,03%	211.540

* De kwijtscheldingsgegevens voor 2015 zijn gebaseerd op basis van de gegevens zoals die op 24 augustus bekend zijn.

3.4 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

In deze paragraaf zijn conform de voorschriften (Besluit Begroting en Verantwoording) het beleidskader en de daaruit voortvloeiende financiële consequenties met betrekking tot de kapitaalgoederen van de gemeente opgenomen.

De kapitaalgoederen zijn grofweg als volgt te rubriceren:

- Infrastructuur;
  - Wegen
  - Civiel technische kunstwerken
  - Riolering
  - Gemeentelijke gebouwen
  - Water
- Voorzieningen;
  - Openbaar groen
  - Speelplaatsen
  - Openbare verlichting

Het onderhoud van kapitaalgoederen legt beslag op een aanzienlijk deel van de middelen en komt in bijna alle programma's voor. De kapitaalgoederen zijn vaak van groot belang voor het realiseren van de programma's. In deze paragraaf geven we inzicht in het onderhoud en beheer, conform de financiële verordening (art. 212 Gemeentewet). Niet alleen vanuit het financiële belang, maar ook vanuit het belang van de inwoner.

De kwaliteit van het openbaar gebied wordt door de inwoners vaak het meest intensief beleefd. Zwerfvuil, hondenpoep, loszittende stoeptegels, boomwortels, slecht onderhouden schoolgebouwen, moeilijk toegankelijke gemeentelijke gebouwen: deze onderwerpen in de directe omgeving raken de burgers direct en hier hebben zij vaak een eigen en duidelijke mening over.

Beleid

De beheerplannen stellen we tenminste eens in de 10 jaar vast, conform de eisen van de provincie. Dit betreft de inrichting van de openbare ruimte en het beoogde onderhoudsniveau voor het openbaar groen, verlichting, straatmeubilair, sportfaciliteiten, water, wegen, riolering, kunstwerken en gebouwen. Eens in de vier jaar evalueren we de beheerplannen en zo nodig stellen we ze bij.

De volgende nota's zijn vastgesteld:

Beleidsstuk/ beheerplan	Jaar	Planperiode	Inhoud/opmerking
Wegen	2014	2014-2018	Wegenbeleidsplan
Gemeentelijk rioleringsplan	2011	2012-2016	In 2012 is er een nieuw en verbreed GRP vastgesteld.
Groenbeleidsplan	2014	2014-2019	In 2014 is het groenbeleidsplan en groenbeheersplan vastgesteld. Op beheerniveau werken we aan het opstellen van een Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR)
Speelplaatsen	2006	2007-2018	
Openbare verlichting	2012	2012-2016	Beleidsplan openbare verlichting. Als vervolg hierop is er in de tweede helft van 2012 een uitvoeringsplan opgesteld.

De volgende beheerplannen voor de kapitaalgoederen zijn geactualiseerd of opgesteld:

Beleidsstuk /beheerplan	Jaar	Planperiode	Inhoud/opmerking
Wegen	2014	2014-2018	Beheer en onderhoud wegen
Groen	2014	2014-2019	Beheer groen
Water	2009	2010-2020	
Bomenbeheerplan	2008	2008-2018	

Momenteel werken we aan de actualisatie van verschillende beheerplannen. In deze plannen wordt het gemeentelijke beleid vastgesteld en worden de uitgangspunten voor het beheer en onderhoud opgenomen. Op basis van de vastgestelde plannen is per kapitaalgoed inzicht gegeven in het gemeentelijke beleid, de doelstellingen, de activiteiten die op stapel staan, de daarmee gemoeid zijnde financiële middelen en eventuele ontwikkelingen en risico's.

Aan het einde van deze paragraaf bieden we integraal inzicht in de financiën die met het onderhoud kapitaalgoederen gemoeid zijn.

Wegen

Beleid

Het gemeentelijke beleid is gericht op efficiënt en effectief onderhoud aan de wegen. De uitgangspunten zijn beschreven in het "beleidsplan wegen gemeente Oude IJsselstreek 2014-2018". Één keer per twee jaar worden alle wegen in de gemeente Oude IJsselstreek geïnspecteerd op schades en beoordeeld op kwaliteit. Deze gegevens, samen met de gegevens vanuit het beheerpakket, vormen de basis voor het uit te voeren onderhoud. Onderdeel hiervan is de bepaling van de benodigde budgetten voor rationeel wegbeheer voor de komende jaren. Uitgangspunt hierbij is het kwaliteitsniveau "basis", volgens de richtlijnen van de CROW-systematiek. Zoals ook opgenomen in het in 2012 door de gemeenteraad vastgestelde "Beleidsplan wegen 2014 – 2018". In dit beleidsplan wordt aangegeven dat er in het eerste planjaar een achterstand is. Deze achterstand was een gevolg van het doorschuiven van projecten. Inmiddels is in de afgelopen tijd voor ruim 5,1 miljoen aan projecten (wegen en riool) uitgevoerd, waarbij de nadruk heeft gelegen op het wegwerken van de achterstand. Eind 2015 zal een tussentijdse weginspectie gehouden worden om een eventuele achterstand inzichtelijk te maken. De verwachting is echter dat de eerder geconstateerde achterstand, nagenoeg is ingelopen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Jaar	Wat mag het kosten?
Hoofddoelstelling			
Schoon, heel, veilig Niveau 6 (Voldoen vastgestelde CROW-norm)	<ul style="list-style-type: none"> Planmatig onderhoud en groot onderhoud van wegen Aanpassing van het wegenbeleidsplan 	jaarlijks	Bestaand beleid
Subdoelstelling			
Efficiënt en effectief onderhoud aan wegen	1. Uitvoering van het beleidsplan Wegen 2014-2018	jaarlijks	Bestaande budgetten en formatie
	2. Opstellen en bijhouden meerjarenplanning voor groot onderhoud van wegen	jaarlijks	Bestaande budgetten en formatie
	3. Groot onderhoud van de wegen	jaarlijks	Bestaande formatie

Kwaliteit

De kwaliteit van het onderhoudsniveau is vastgelegd op een 6. Deze is vertaald volgens de CROW systematiek in beeld en wordt aangemerkt als "basis". De kwaliteit wordt gemonitord aan de hand van het beheerpakket en de twee jaarlijkse weginspectie.

De beheerder zal deze gegevens meenemen in het besluit van maatregelen. Er wordt uitgegaan van een zand ondergrond. Voor de rehabilitatie van elementverhardingen is gerekend met gebruik van 50% nieuw materiaal, omdat er van uitgegaan wordt dat in 50% van de projecten met nieuw materiaal wordt herbestraat. Niet voorspelbaar zijn de komende winters. De winters bepalen voor een groot deel de rehabilitaties. Dit betekent dat door kwakkelwinters (koud/warm), strenge winters (veel zout) de kans bestaat om wegen, later in de planning voor rehabilitatie (onderhoud), naar voren moeten worden gehaald. Is dit het geval dan moeten we prioriteiten stellen.

Financiën

In de begrotingen van de afgelopen jaren is voor het beheer en onderhoud wegen benodigde bedrag enerzijds als groot onderhoud in de exploitatiebegroting opgenomen. Anderzijds zijn er op de investeringslijst jaarlijks reconstructies opgenomen die uit het wegbeheer, verkeerskundige situaties of uit noodzakelijk uit te voeren rioolwerkzaamheden voortvloeien. Financiële wet- en regelgeving laat echter niet toe, dat de kosten van wegonderhoud e.d. geboekt worden als een investering. Onderhoudskosten kunnen dan ook niet worden geactiveerd, maar komen direct ten laste van de exploitatie.

Als er sprake is van een plan waarin wordt aangegeven aan welke wegen in welk jaar tot welke bedragen (onderhoud) wordt gepleegd, kan hiervoor een voorziening worden gevormd. Dit is aanleiding geweest om de gegevens uit het beheersprogramma wat wordt gebruikt voor het onderhoud, te actualiseren in samenspraak met de Grontmij. Op basis van deze uitkomsten hebben wij een vijfjaars gemiddelde berekend wat nodig is voor het onderhoud in de periode 2016 tot en met 2020. Dit 5 jaars gemiddelde komt uit op € 1.45 miljoen per jaar. Met het storten van dit bedrag in een voorziening kunnen we het (groot)onderhoud van de wegen uitvoeren. In bijlage B staat welke wegen in welk jaar met welke bedragen voor groot onderhoud in aanmerking komen. Ook geven we het verwachte verloop van de ontwikkeling van de voorziening aan. Hiermee voldoen we aan de opmerkingen van provincie Gelderland, die als toezichthouder heeft aangegeven om zowel het onderhoud als op de financieringssystematiek aan te passen.

Om meer stabiliteit en continuïteit op het beheer van de wegen te krijgen, zijn we voornemens om in 2016 een voorziening in te stellen, naar aanleiding van het nieuw vast te stellen wegenbeheerplan. Om te komen tot een bedrag ad € 1.45 miljoen per jaar stellen we een groeipad voor van € 290.000 per jaar, oplopend naar € 1.45 miljoen in 2020. Hier staat tegenover dat dekking voor de jaarlijkse nieuwe kapitaallasten die voortvloeien uit de investeringen niet langer nodig is. In de tussenliggende periode kunnen we vanuit de nu bestaande restantkredieten voor wegen en het reguliere onderhoudsbudget het wegenonderhoud realiseren. De restantkredieten voor wegen vormen een overbruggingsbuffer voor de periode van de eerste jaren. Tevens wordt een deel van het reguliere budget hiervoor gebruikt voor het totale rationeel wegonderhoud, voortkomend uit het beheerpakket en de wegininspectie. Reconstructie van wegen voortkomend uit verkeerskundige situaties en/of rioolwerkzaamheden moeten worden gedekt vanuit andere budgetten.

Vanuit de in bijlage B aangegeven planning is er voor de komende 5 jaar in totaal € 7.250.000 benodigd. Dat is per jaar gemiddeld € 1.450.000. Dit budget is bepaald op basis van het beheerpakket volgens de systematiek als boven omschreven. In deze systematiek is voor ieder wegtype (en ieder type ondergrond) een onderhoudscyclus en een totale levensduur bepaald. In de uitgevoerde berekeningen is er van uitgegaan dat vervanging van de fundering bij voet- en fietspaden niet nodig is. De prijs voor een rehabilitatie is bij deze typen verhardingen dus gebaseerd op alleen het vervangen van de verhardingsconstructie.

Ontwikkelingen

Begin 2014 heeft de raad het nieuwe beleidsplan wegen vastgesteld. Gezien de ontwikkelingen moet het beleidsplan worden aangepast. Door de laatste ontwikkelingen moeten we het beleidsplan in het laatste kwartaal van 2015 evalueren.

Risico's

De risico's liggen vooral op het terrein van de wettelijke aansprakelijkheid, waarvoor de gemeente overigens een verzekeringspolis heeft afgesloten. Ondanks alle berekeningen is het van groot belang deze voor de komende jaren te respecteren.

Planning

De planning voor het wegenbeheerplan voor de komende 5 jaar is in bijlage B "Planning wegen" terug te vinden.

Civieltechnische kunstwerken en kunst in openbare ruimte

Beleid

Op dit moment is er (nog) geen vastgesteld beleid voor het beheer en onderhoud van de aanwezige civieltechnische kunstwerken en kunst in de openbare ruimte binnen de gemeente. Uitgangspunt is om iedere vijf jaar de civiele kunstwerken volledig te laten inspecteren door een gespecialiseerd bureau. In de tussenliggende jaren voert de eigen dienst inspecties uit. Voor de kunst in de openbare ruimte is ervoor gekozen om de eigen dienst jaarlijks een globale inspectie uit te laten voeren. Het jaarlijks onderhoud (schoonmaken) is hierop afgestemd. De achterstand in onderhoud is inmiddels weggewerkt.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Jaar	Wat mag het kosten?
Hoofddoelstelling			
Schoon, heel en veilig	Opstellen uitvoeringsplan naar aanleiding van jaarlijks te houden (globale) inspecties.	jaarlijks	Bestaande formatie en budgetten
	Toetsing diverse bruggen naar aanleiding van nieuwe norm verkeersbelasting.	2015	Bestaande formatie en budgetten
	Volledige inspectie van de civieltechnische kunstwerken (vijfjarige inspectie).	2015	Bestaande formatie en budgetten

Kwaliteit

In maart 2010 is de nieuwe norm verkeersbelasting op bruggen (NEN-EN1991-2) van kracht geworden. De belasting op bruggen in deze norm is aanzienlijk gewijzigd ten opzichte van de "oude" VBB1995 (NEN 6723). Reden van deze wijziging is dat de verkeersintensiteit, verkeersbelasting en aslasten van het hedendaagse verkeer ten opzichte van het verleden sterk zijn toegenomen. Op dit moment inventariseert een gespecialiseerd bedrijf alle civieltechnische kunstwerken. Uit deze inspectie volgt een plan van aanpak voor de komende vijf jaar om eventuele gebreken te herstellen. De verwachting is dat de uitkomst van de inspectie meevalt. De afgelopen vijf jaar zijn de gebreken, zoals geconstateerd in 2010, verholpen.

Planning

Naast het jaarlijks onderhoud, zijn er voor 2016 geen grootschalige onderhoudswerkzaamheden gepland. Om een beter inzicht in de kosten voor de komende jaren te krijgen, zal aan de hand van de inspecties uit 2015 een beheer- en onderhoudsplanung gemaakt worden.

Financieel

Het huidige budget is toereikend om het jaarlijks onderhoud aan de kunstwerken en kunst in de openbare ruimte uit te voeren.

Risico's

De risico's liggen vooral op het terrein van de wettelijke aansprakelijkheid. Hiervoor heeft de gemeente een verzekeringspolis afgesloten.

Riolering

Beleid

Binnen de Waterwet heeft de gemeente de zorgplicht voor stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater. In het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) is opgenomen hoe de gemeente denkt om te gaan met deze drie zorgplichten en bevat:

- een overzicht van de in de gemeente aanwezige voorzieningen voor de inzameling en het transport van afvalwater en het tijdstip waarop die voorzieningen naar verwachting aan vervanging toe zijn;
- een overzicht van de aan te leggen of te vervangen voorzieningen als bedoeld onder a;
- een overzicht van de wijze waarop de voorzieningen worden of zullen worden beheerd; de gevolgen voor het milieu van de aanwezige voorzieningen en van de in het plan aangekondigde activiteiten;
- een overzicht van de financiële gevolgen van het vGRP.

In 2011 is een geactualiseerd plan opgesteld. Het beleid is gericht op het verkrijgen en in stand houden van een goed functionerend afvalwaterinzamel- en transportsysteem.

Voor de dekking van de kosten van aanleg en beheer van riolering zijn er verschillende bronnen. De aanleg van riolering in nieuwe bestemmingsplannen bekostigen we uit de exploitatieopzet van die plannen en verdisconteren we in de verkoopprijs. De kosten van het beheer en de aanleg van riolering, hemel- en grondwatervoorzieningen bij bestaande panden, dekken we uit de rioolheffing. De hoogte van deze heffing wordt jaarlijks herzien en met behulp van een kostendekkingsplan vastgesteld.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Jaar	Wat mag het kosten?
Hoofddoelstelling			
Schoon, heel, veilig (Bescherming volksgezondheid, kwaliteit leefomgeving waarborgen en bescherming grond- en oppervlaktewater)	Uitvoeren vGRP	2013-2016	Bestaande formatie en budgetten
Subdoelstelling			
Efficiënt en effectief onderhoud aan riolering	Uitvoeren GRP	jaarlijks	Idem
Voorkomen van "water op straat"	Oplossen knelpunten	jaarlijks	p.m.
	Uitvoeren vGRP	jaarlijks	Bestaande formatie en budgetten

Planning

Binnen het vGRP is er voor de vervanging en relining van vrijvervalriolen en bedrag van € 2.611.000 opgenomen. Voor milieumaatregelen (o.a. afkoppelen) een bedrag van € 675.000. Voor de vervanging van het electro-mechanisch deel van de drukriolering en de gemalen is een bedrag van € 441.000 geraamd.

Voor de vervanging en relining van de vrijvervalriolering en het uitvoeren van de milieumaatregelen, wordt afstemming gezocht met het onderhoud aan de wegen. Verder beginnen we met het vervangen van het electro-mechanisch deel van de drukriolering dat in 1995-1996 is aangelegd.

Financieel

Bij de vaststelling van het vGRP heeft de gemeenteraad besloten de hoogte van de rioolheffing vanaf 2013 per jaar te bezien aan de hand van de werkzaamheden die nodig zijn en de ontwikkeling van het rioolbufferfonds. Dit besluit heeft uiteindelijk geleid tot de volgende ontwikkeling van het tarief:

Jaar	Verhoging	Tarief
2012	€ 0,--	€ 199,08
2013	€ 0,--	€ 199,08
2014	€ 10,--	€ 209,04
2015	€ 20,--	€ 229,08
2016	€ 10,-	€ 239,08

Voor 2016 stellen we (conform de afspraken vanuit het vGRP) voor om het tarief te laten stijgen met € 10,-.

Risico's

Met de verhoging van het tarief beperken we eventuele risico's tot een aanvaardbaar niveau.

Gebouwen

Beleid

Het beheersplan is in 2014 gerealiseerd.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Jaar	Wat mag het kosten?
Hoofddoelstelling			
Instandhouding en behoud van de gemeentelijke gebouwen	1. Uitvoeren planmatig onderhoud	jaarlijks	Bestaande formatie en budgetten
	2. Groot onderhoud, nieuw- en verbouw en aanpassingen (Zie bijlage C "investeringslijst")	jaarlijks	Volgens meerjaren onderhoudsplanning

Ontwikkelingen

Sinds 2014 hebben we een actueel beheersplan gebouwen. In dit beheersplan besteden we met name aandacht aan de gebouwen die wij in beheer en onderhoud willen houden en de gebouwen die we in de toekomst, gelet op ons beleid, waarschijnlijk gaan afstoten maar vanwege hun onderhoudsstaat en/of de verwachte langere doorlooptijd tot verkoop nog wel de aandacht op het beheer en onderhoud nodig hebben.

Accommodatiebeheer voert het onderhoud aan deze gebouwen uit op basis van een meerjaren onderhoudsplanning (MJOP). Deze planning maakt op basis van onderhoudsintervallen inzichtelijk welke bedragen er reëel te verwachten zijn om onze gebouwen te kunnen onderhouden. De jaarlijkse inspecties zijn bepalend of de opgenomen werkzaamheden ook daadwerkelijk in de aangenomen jaren uitgevoerd moeten en kunnen worden. In de meerjarenonderhoudsplanningen zijn tevens de kosten geraamd voor de wettelijk verplichte keuringen, vergunningen, etc., zodat een zo compleet mogelijk beeld van de totale onderhoudskosten van het gebouw wordt verkregen.

Als ambitieniveau hebben wij voor onze gebouwen conditieniveau 3 (volgens de NEN 2767) als maatstaf vastgelegd. Daarbij is de technische staat van onze gebouwen dusdanig dat de veroudering zichtbaar mag zijn maar dat de veiligheid en functionaliteit/functieervulling niet in gevaar komt (sober maar doelmatig). Op basis van dit conditieniveau zijn de onderhoudsintervallen, de onderhoudskosten en ook de jaarlijkse reserveringen bepaald.

De in de begroting opgenomen exploitatiebudgetten voor deze gebouwen zijn toereikend (met uitzondering van de gebouwen op het DRU-Industriepark: het Portiersgebouw, de Afbramerij, de SSP-hal). Daarnaast beheren wij nog een aantal andere gebouwen die wij in de toekomst, waarschijnlijk op korte termijn gaan afstoten. Deze gebouwen zijn niet in het beheersplan gebouwen opgenomen. Eind 2013 zijn er regels vastgesteld voor het afstoten van gebouwen en gronden. Samen met het beheerplan en de voortdurend geactualiseerde inventarisatie is dit de basis voor het toekomstige gemeentelijk beleid. Dit 'gebouwenbeleid' vormt de basis voor onze beheer- en verkoopacties in 2015 en volgende jaren. Er is een projectteam gevormd dat zich bezig houdt met het afstoten en/of slopen van gebouwen.

Risico's

Mogelijke risico's liggen vooral op het terrein van de wettelijke aansprakelijkheid. Hiervoor heeft de gemeente een verzekeringspolis afgesloten. Deze risico's worden aanzienlijk beperkt als de gemeente een dekkend beheersplan heeft.

Er komt mogelijk een verbod per 2024 op bestaande toepassingen van asbesthoudende producten aan de buitenzijde van gebouwen (daken en geveldelen). Asbest houdende delen moeten dan gesaneerd en door andere producten zijn vervangen. Op dit moment is nog niet in beeld of en zo ja hoeveel asbest houdende delen in onze gebouwen verwerkt zijn en wat de mogelijke kostenconsequenties zijn. Om dit in beeld te brengen zullen we onze gebouwen van voor 1994 moeten laten inventariseren op de aanwezigheid van asbesthoudende materialen. Deze inventarisatie vindt in 2017 plaats.

Groen

Beleid

Op basis van het huidige budget kunnen we de gestelde normen halen. Wel moeten we het vastgestelde beleidsplan uniform uitvoeren, zodat binnen de gehele gemeente het kwaliteitsniveau op dezelfde wijze wordt gehandhaafd.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Jaar	Wat mag het kosten?
Hoofdoelstelling			
Duurzaam veiligstellen en ontwikkelen van kwalitatief hoogwaardige groenstructuur en het bevorderen van een aantrekkelijke groene woon- en werkomgeving als karakteristieke kwaliteit van de vitale plattelandsgemeente Oude IJsselstreek	1. Groenbeleidsplan en groenbeheerplan is vastgesteld	2014	Bestaande budgetten en formatie
	2. Uitvoeren planmatig onderhoud	jaarlijks	Bestaande budgetten en formatie p.m.
Subdoelstelling			
Versterking en behoud van het groene karakter van de gemeente Oude IJsselstreek	Uitvoeren planmatig onderhoud		Bestaande budgetten en formatie
Streven naar beeldkwaliteit groen die beter overeen komt met het wensbeeld van bewoners en bedrijven	Uitvoeren planmatig onderhoud	jaarlijks	Idem
Het behoud van cultuurhistorische waarden	Uitvoeren planmatig onderhoud		Bestaande budgetten en formatie

Actuele staat

Op basis van het huidige budget wordt de beheer kwaliteit 'schoon en veilig' gerealiseerd. De beheer kwaliteit 'heel en technisch' blijft hierop wat achter. De verzorgingsgraad van het groen is dus redelijk tot goed. Deze kwaliteitsinschatting is gemaakt op basis van een korte rondgang en is ambtelijk getoetst. Er zijn geen digitale inspectiegegevens beschikbaar waaruit de actuele staat blijkt. Uit een gehouden schouwing blijkt dat de meeste groenonderdelen scoren op kwaliteitsniveau 'basis'. Hagen vormen een uitzondering en scoren een kwaliteitsniveau 'hoog'. De hagen zien er over het algemeen vitaal uit, zijn volledig en strak gesnoeid.

Gemeenten moeten in het kader van de zorgplicht voor bomen een VTA-inspectie (Visual Tree Assessment) uitvoeren. In 2015 is hier een begin mee gemaakt. Naar verwachting zijn eind 2016 alle 35.000 bomen geïnspecteerd. Deze gegevens leggen we in het beheerpakket vast. De risicobomen zijn overigens al vastgelegd.

Verkoop openbaar groen

Om te kunnen bezuinigen heeft het de voorkeur meer groen af te stoten, in plaats van het huidige kwaliteits- en onderhoudsniveau te verlagen. Het zogenaamd snippergroen komt in aanmerking voor verkoop of afstoten. Verruiming van de beleidsregels voor verkoop van openbaar groen is noodzakelijk om meer groen te kunnen afstoten.

Risico's

Mogelijke risico's liggen vooral op het terrein van de wettelijke aansprakelijkheid. Hiervoor heeft de gemeente een verzekeringspolis afgesloten. Dat neemt niet weg dat we deze risico's aanzienlijk kunnen beperken als de gemeente planmatig onderhoud op basis van actuele meerjarige beheerplannen uitvoert.

Periodieke boomcontroles (VTA-inspecties) zijn essentieel om te voldoen aan de wettelijke zorgplicht. Mogelijke problemen kunnen zo tijdig opgemerkt worden en risico's van schade die hieruit voort kunnen vloeien kan worden verminderd of weggenomen.

Het huidige onderhoudsbudget is voldoende om het vastgestelde kwaliteitsniveau te handhaven. Niet of onvoldoende investeren in omvormingen en het wegwerken van achterstallig onderhoud kan een versnelde achteruitgang van de groenvoorzieningen tot gevolg hebben. Betrekken van bewoners kan daarentegen een gunstig effect hebben op de kwaliteit en verkleint de kans op klachten.

Specifieke ziekten aan bomen (o.a. de kastanje-, iep- en watermerkziekte) zijn moeilijk beheersbare en geneesbare ziekten aan bomen. Als een boom ziek wordt, is vaak een snelle verwijdering noodzakelijk. De praktijk heeft uitgewezen dat een infectie zich na het nemen van weerbaarheidmaatregelen langzamer lijkt te verspreiden.

Door het jarenlang beperkt dunnen van het bomenbestand zullen we vanaf heden deze op grote schaal, maar wel gefaseerd, moeten gaan uitvoeren. Dit kan veelal kostenneutraal. Dit kan weerstand oproepen bij onze inwoners. Deze dunningen zijn van noodzakelijk belang voor het verder ontwikkelen van de rest van het bomenbestand. Deze dunningen zullen we nu gefaseerd uitvoeren.

Water

Beleid

Het door de gemeenteraad vastgestelde Waterplan is opgesteld in nauw overleg met de raad, het Waterschap Rijn en IJssel en een klankbordgroep, waarin belangenverenigingen uit de gemeente vertegenwoordigd waren. Het waterplan bestaat uit een inventarisatie en een analyse. Het beleidskader zorgt dat al het water een duidelijke functie heeft voor inwoners, toeristen, bedrijven, natuur en milieu.

Het gaat om een modern waterbeleid, waardoor water en watergerelateerde raakvlakken gelijkwaardig zijn aan andere beleidsvelden. Het eindresultaat is een gezonde, "waterrijke" en milieuvriendelijke gemeente.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Jaar	Wat mag het kosten?
Hoofddoelstelling			
In 2020, een ecologische, recreatieve, cultuurhistorische en ruimtelijke samenhang in het water in en om de gemeente Oude IJsselstreek	Uitvoering in overeenstemming met het uitvoeringsprogramma	jaarlijks	Bestaande budgetten en formatie

Ontwikkelingen

Er zijn geen ontwikkelingen te melden.

Risico's

Behoudens beperkte overstromingsrisico's zijn er geen risico's bekend.

Speelplaatsen

Beleid

Er is een speelplaatsenplan. In dit plan zijn het voorgestelde gemeentelijke beleid en de uitgangspunten voor de renovatie en het opwaarderen van bestaande speelterreinen en de aanleg van nieuwe speelterreinen opgenomen. In samenwerking met de inwoners kijken we naar de behoefte van speeltoestellen. Daar waar deze behoefte niet direct is, versoberen we.

Vooraf de speelterreinen die niet voldoen aan het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen (= landelijke normering voor de veiligheid van speelvoorzieningen en val-ondergronden) worden gerenoveerd.

Actuele staat

Uit een gehouden schouwing blijkt dat het meubilair vrij constant scoort op kwaliteitsniveau 'redelijk'.

Ontwikkelingen

In samenhang met de inwoners bekijken we of de diverse speelplekken nog wenselijk zijn. Deze worden vervangen en/of worden samen met de inwoners opgeknapt.

Alle wijkbeheerders zijn voorzien van het keuringcertificaat "speeltoestellen" en kunnen dus de speeltoestellen zelfstandig keuren. Eén maal per 5 jaar keurt een onafhankelijk bureau de toestellen nogmaals. Daarmee voldoet de gemeente aan haar verplichtingen van de Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen.

Risico's

Als we niet of onvoldoende investeren in renovaties en vervangingen zijn in de toekomst verhoogde onderhoudskosten te verwachten. Daardoor kan achterstallig onderhoud ontstaan hetgeen uiteindelijk leidt tot een versnelde achteruitgang van de speelvoorzieningen ofwel kapitaalvernietiging. Door het niet voldoen aan het vastgestelde kwaliteitsniveau neemt de kans op onveilige situaties, klachten en claims toe. In een uiterste situatie moeten speeltoestellen worden verwijderd. Door het consequent (laten) uitvoeren van een inspectie van de speeltoestellen voldoet de gemeente momenteel voldoende aan haar verplichtingen in kader van de Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen. De gemeente loopt in die zin beheersbare risico's ten aanzien van de veiligheid (ongelukken) en aansprakelijkheid (claims).

Openbare verlichting

Beleid

Openbare verlichting draagt bij aan een veilige en leefbare openbare ruimte. Het is daarom een beleidsterrein waarbij het van belang is dat de gemeente zelf een sturende rol bij het definiëren van het beleid en het uitvoeren van het beheer en onderhoud vervult. Met het oog daarop is in 2012 een geharmoniseerd en geactualiseerd beleids- en onderhoudsplan voor de openbare verlichting vastgesteld. Naast doelen, prioriteiten, kwaliteit en investeringsomvang zal aan het beleidsplan ook een uitvoeringsplan worden gekoppeld. In 2006 is een vervangingstraject voor openbare verlichting opgesteld. Hiervoor werd ieder jaar een bestek voor vervanging van de openbare verlichting opgesteld. Uitgangspunt hierbij was dat we armaturen van 20 jaar en ouder en masten van 45 jaar en moeten vervangen. Om de kosten voor de openbare verlichting terug te dringen zijn in het geactualiseerde beleidsplan de technische levensduur van de armaturen en masten verlengd naar 25 jaar voor de armaturen en 50 jaar voor de masten. Dit houdt in dat we armaturen na 25 vervangen en masten na 50 jaar.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Jaar	Wat mag het kosten?
Hoofddoelstelling			
Het openbare leven bij duisternis zo goed mogelijk te laten functioneren en bij te dragen aan een sociaal veilige, verkeersveilige en leefbare omgeving.	1. Uitvoeren uitvoeringsplan	2012-2016	Bestaande budgetten en formatie
	2. Vervanging openbare verlichting (projecten)	2016	Bestaande budgetten en formatie
	3. Vervanging masten en armaturen	2016-2019	Waar mogelijk bestaande budgetten en formatie
	4. Uitvoeren regulier onderhoud	Jaarlijks	Bestaande budgetten en formatie
	5. Afhandelen storingen en klachten	Jaarlijks	Bestaande budgetten en formatie
Subdoelstelling			
	Het vervangen van lampen (en bijbehorende armaturen) met hoog energieverbruik.	2016 e.v.	Waar mogelijk bestaande budgetten en formatie
	Het toepassen van innovatieve ontwikkelingen op het gebied van de energieaanpak	2016 e.v.	Waar mogelijk bestaande budgetten en formatie

Kwaliteit

In 2015 is de voorziening voor armaturen en masten opgeheven. Om in beeld te krijgen wat we de komende jaren aan masten en armaturen moeten vervangen is het vervangingsplan in 2015 geactualiseerd. Hieruit blijkt dat we in de komende periode 1100 armaturen en 500 lichtmasten moeten vervangen. Naast de vermindering van veiligheid risico's zullen deze vervangingen ook zorgen voor een uniforme toepassing van masten en armaturen waardoor er een rustig wegbeeld ontstaat.

Financiën

Aanvankelijk werkten we met een voorziening waaruit de nodige vervanging van lichtmasten werd bekostigd. Tot en met 2014 was de voorziening op peil en zijn veel geplande uitgaven naar voren gehaald en in dat jaar uitgevoerd. Bij het opmaken van de jaarrekening 2014 is besloten om de voorziening op te heffen en het (geringe) restant bedrag te laten vervallen.

Tegelijkertijd is de opmerking gemaakt dat we moeten bekijken of we weer een voorziening moeten instellen. Het geactualiseerde vervangingsplan geeft mogelijk aanleiding tot het instellen van een nieuwe voorziening. Dit zal in 2016 met de besluitvorming ten aanzien van de vervanging, duidelijk worden.

Ontwikkelingen

Op dit moment zijn er ontwikkelingen op het gebied van LED (Lichting Emitting Diodes) verlichting. Ook de conventionele lampen maken een ontwikkeling door en gaan tot 4 keer langer mee, met dezelfde lichtopbrengst, en een lager energieverbruik. Het dimmen van de openbare verlichting voeren we verder in, dit scheelt ongeveer 10% energieverbruik op de totale installatie. Het onderhoud van de openbare verlichting voeren we vanaf 2012 gezamenlijk met de gemeente Montferland en Doetinchem uit. Het contract hiervoor loopt in 2016 af. Samen met de gemeenten Montferland, Doetinchem, Doesburg, Bronckhorst, Oost Gelre, Aalten en Winterswijk is in 2015 een nieuw onderhoudscontract opgesteld en aanbesteed. Het nieuwe onderhoudscontract gaat 2016 in voor een periode van 3 jaar.

Risico's

Omdat de voorziening de afgelopen 3 jaar voor het grootste deel is benut voor de revitalisering van de Vogelbuurt en de voorziening in 2015 is opgeheven, is er een achterstand in de jaarlijkse uitvoering van het vervangingsplan ontstaan. Het niet beschikbaar stellen van de benodigde financiële middelen in de komende vier jaar verhoogt het risico van schades en ongelukken. Ieder jaar worden masten die 45 jaar of ouder zijn getest op stabiliteit. Uit deze meting, die vanaf 2013 jaarlijks wordt uitgevoerd, komen steeds meer masten met een, vanuit inspectiejargon, "code rood" naar boven. Masten met deze code vertonen ernstige gebreken die de stabiliteit van de mast niet waarborgt. Deze masten dienen binnen 6 maanden na de meting verwijderd te worden. In 2015, bijvoorbeeld, zijn/moeten ca. 20 masten met deze code verwijderd worden. Wanneer er geen extra middelen beschikbaar worden gesteld voor de vervanging van masten dan zullen er ieder jaar meer masten met deze code ontstaan. Vervanging van deze masten zal dan ten laste worden gebracht van het reguliere budget voor onderhoud van de openbare verlichting. Een eventueel tekort op dit budget kan ervoor zorgen dat de regionale samenwerking op het gebied van onderhoud op de verlichting onder druk komt te staan. Daarnaast zijn de bestaande verouderde lichtbronnen naar huidige maatstaven duur in onderhoud en energieverbruik.

Financiële consequenties

Exploitatiebegroting

Voor exploitatielasten/-inkomsten van de in deze paragraaf genoemde kapitaalgoederen zijn in de programmabegroting 2016 de volgende bedragen opgenomen

Onderdeel	Jaarrekening 2014		Begroting 2015		Begroting 2016	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Wegen	3.081.005	22.900	4.015.546	81.350	3.858.667	
Civiele kunstwerken	544.825	475	269.502		267.455	
Riolering	7.393.327	7.393.327	7.774.827	7.774.827	7.895.644	7.895.644
Gebouwen	4.393.793	1.910.240	4.201.378	1.403.893	4.219.378	1.634.650
Groen	2.946.199	9.908	3.303.895	1.893	3.689.678	
Speelplaatsen	66.047		131.888		73.287	
Openbare verlichting	574.307	26.750	466.202		506.244	

Investerings

De investeringen voor 2016 zijn in de bijlage "investerings" terug te vinden.

3.5 Paragraaf Grondbeleid

Beleid

Onder grondbeleid wordt verstaan het gehele instrumentarium dat de gemeente ter beschikking staat om ruimtelijke doelstellingen te realiseren. Het omvat alle strategieën van de gemeente rond het verwerven, beheren, bewerken en uitgeven van gronden. Grondbeleid is een verzamelnaam van een aantal specifieke beleidsuitingen en kan worden ingezet om doelstellingen van de andere beleidsaspecten binnen de gemeente mede mogelijk te maken. Het grondbeleid heeft invloed op en samenhang met de realisatie van de beleidstaken zoals: ruimtelijke ontwikkeling - volkshuisvesting - verkeer en vervoer - cultuur, sport en recreatie - economische structuur.

Daarnaast kan het grondbeleid grote financiële gevolgen hebben. Met name de financiële risico's zijn van belang voor de financiële positie van de gemeente.

Het bestaande beleid op het gebied van Grondbeleid is opgenomen in de volgende stukken:

- Nota Grondbeleid
- In bestemmingsplannen
- Structuurvisie 2010

Het gemeentelijke beleid heeft als uitgangspunten:

- Verhaal van kosten door middel van gronduitgifte of de mogelijkheden die de Grondexploitatiewet (binnen de Wet ruimtelijke ordening) biedt en samenwerkingsconstructies (Publiek-Private Samenwerking)
- Strategische grondaankopen
- Toepassing van de Wet Voorkeursrecht gemeenten (Wvrg)
- Als uiterste middel onteigening

Nieuwe nota grondbeleid 2015

In de nieuwe nota grondbeleid (vaststelling eind 2015) besteden we aandacht aan o.a. de aanbevelingen van de rekenkamercommissie uit de brief van 23 april 2013 en de actuele ontwikkelingen op het gebied van grondbeleid. Ter voorbereiding op de nota grondbeleid zijn er bij de nota van uitgangspunten een aantal belangrijke aspecten benoemd:

- De economische crisis vraagt om anders na te denken over grondbeleid door gemeenten. Risicovol actief grondbeleid maakt plaats voor een meer afwachtend faciliterend grondbeleid. Kostenverhaal vindt voor nieuwe ontwikkelingen niet langer plaats via uitgifte van gronden, maar middels anterieure overeenkomsten en/of exploitatieplannen.
- De economische crisis vraagt ook om anders te gaan kijken naar de bestaande grondexploitaties. Per project/grondexploitatie wordt afzonderlijk gekeken in hoeverre het oorspronkelijke woningbouwprogramma nog past bij de huidige vraag/behoefte. Waar nodig wordt het programma aangepast. Vervolgens wordt op basis van een marktanalyse een oordeel gegeven welke V.O.N. verkoopprijzen reëel zijn. Op basis van deze analyse worden via een residuele grondwaardeberekening de gronduitgifteprijs bepaald. Voor de grondcomplexen voor woningbouw is deze exercitie inmiddels uitgevoerd, een deel van de grondexploitaties zijn ook al herzien.
- Bij de jaarlijkse actualisatie van de grondexploitaties is het belangrijk om naast de financiële uitgangspunten te beoordelen of het programma (zowel kwalitatief als kwantitatief) nog aansluit bij de behoefte.

- Demografische verandering vraagt om een andere kijk op grondbeleid. Actief grondbeleid is niet langer een middel om geld te genereren. De doelstelling van het grondbeleid verandert. (Actief) grondbeleid kan in de toekomst een bijdrage gaan leveren aan andere overkoepelende doelstellingen zoals het voorkomen van verpaupering, structurele leegstand of bij de realisatie van sociaal maatschappelijke doelstellingen in de zorg of op het gebied van welzijn.
- In 2014 zijn de ruimtelijke opgaven van de Achterhoek in beeld gebracht d.m.v. de zongenaamde “kernenfoto’s”. In 2015 is hier een vervolg aangegeven middels de omgevingsvisie. Op basis van dit ruimtelijke beleid worden de opgaven voor de gemeente de komende jaren in kaart gebracht. Het grondbeleid anticipeert hier op.
- De nieuwe nota grondbeleid van de gemeente Oude IJsselstreek sluit aan bij de huidige wet- en regelgeving. Het onderdeel grondbeleid krijgt, in welke vorm dan ook, een plek in de omgevingswet. Belangrijk is de ontwikkelingen op het gebied van wet en regelgeving nauwgezet te blijven volgen.
- De invoering van de vennootschapsbelasting (VPB) voor overheidsondernemingen vanaf 2016 heeft een flinke impact voor o.a. de grondexploitaties. De gevolgen en strategische afwegingen hiervan krijgen een belangrijke plek in de nota grondbeleid.
- In de nieuwe nota grondbeleid lichten we de afzonderlijke instrumenten die een bijdrage leveren aan actief en faciliterend grondbeleid nader toe.
- In het verleden heeft de gemeente veel actief grondbeleid gevoerd of is er gekozen voor een publiek private samenwerking. De toekomstige ontwikkelingen van de gemeente vragen maatwerk op het toe te passen grondbeleid. In de nieuwe nota grondbeleid nemen we kaders op over het te voeren grondbeleid in verschillende situaties. In ogenschouw moet worden genomen dat grondbeleid in de toekomst vaker een middel wordt om sociaal maatschappelijke ontwikkelingen van de grond te krijgen.
- De structuurvisie van de gemeente Oude IJsselstreek dateert van 12 mei 2011. In deze structuurvisie is nog geen uitvoering gegeven aan het onderwerp kostenverhaal voor bovenwijkse voorzieningen. Voor toekomstig kostenverhaal is het noodzakelijk om een uitvoeringsparagraaf te hangen aan de nieuwe omgevingsvisie. Vervolgens is het wenselijk e.e.a. te vertalen en vast te leggen in een nota bovenwijkse voorzieningen. Daarbij dient nut en noodzaak, gelet op de beperkte verhaalbaarheid van kosten te worden meegenomen.
- Ondanks de trend van actief naar faciliterend grondbeleid is het soms noodzakelijk dat de gemeente toch over gaat tot aankoop van gronden/opstallen. In de nieuwe nota grondbeleid worden kaders opgenomen over het doen van dergelijke aankopen. Daarnaast wordt jaarlijks een budget ter beschikking gesteld.
- De grondprijzen voor een aantal woningbouwcomplexen zijn in 2014 herzien. In de nieuwe nota grondbeleid worden kaders gesteld hoe ervoor te zorgen dat de grondprijzen binnen de gemeente marktconform blijven.
- Zowel landelijk als ook lokaal bestaan er diverse “alternatieve” financieringsmogelijkheden om ruimtelijke ontwikkelingen te realiseren. In het kader van de nieuwe nota grondbeleid werken we verschillende mogelijkheden uit.
- Mede naar aanleiding van de brief van de rekenkamercommissie maken we met de gemeenteraad in 2015 afspraken over begroting en verantwoording rondom de bestaande grondexploitaties. Deze afspraken worden opgenomen in de nieuwe nota grondbeleid.
- Oude IJsselstreek kent voor de grondexploitaties risicomanagement. Het proces tot inschatting en verantwoording van risico’s leggen we vast in de nieuwe nota grondbeleid.

Beleidsuitgangspunten reserves, voorzieningen en risico's voor grondzaken

De gemeente Oude IJsselstreek kent als gevolg van de begrotings- en rekeningvoorschriften geen eigen algemene reserve voor de grondexploitatie.

Bij gronden die (nog) niet in exploitatie zijn, zullen, voor zover dit al niet is gedaan, boekwaardes moeten worden afgeboekt wanneer deze waarden door kostentoe rekening en/of marktwerking boven de marktprijs uitkomen. Deze waardevermindering komt ten laste van de algemene reserve. Deze gronden zullen daarna op de balans worden verantwoord, tenzij de keuze wordt gemaakt om alsnog een grondexploitatie te openen

Voor de gronden in exploitatie met verwacht nadelig resultaten wordt voor deze nadelige resultaten een verliesvoorziening getroffen. Dat wil zeggen dat een deel van de algemene reserve wordt vastgelegd om toekomstige verliezen af te kunnen dekken.

Daarnaast worden risico's geïdentificeerd en wordt de kans dat deze zich kunnen voordoen bepaald. Het uiteindelijke bedrag van het totaal van deze risico's is van invloed op het weerstandsvermogen van de gemeente. Deze zal groot genoeg moeten zijn om de risico's af te dekken wanneer deze risico's zich voordoen. Dit impliceert dat het weerstandsvermogen groot genoeg moet zijn. Daarmee kan worden gesteld dat met financiële risico's en verwachte nadelige resultaten binnen de grondexploitatie in voldoende mate rekening wordt gehouden.

Toekomstige ontwikkelingen en risico's

In deze paragraaf besteden we aandacht aan de toekomstige ontwikkelingen en risico's binnen de grondexploitaties van de gemeente Oude IJsselstreek. De grondexploitatiebegrotingen maken geen onderdeel uit van de exploitatiebegroting van de gemeente, maar het behaalde resultaat bij afsluiting van grondexploitaties wordt jaarlijks wel verrekend bij de jaarrekening.

Het is wenselijk om bij de begroting een inschatting te maken van de mogelijke gevolgen vanuit o.a. de grondexploitaties voor zover deze van invloed zijn op de algemene reserve en het weerstandsvermogen.

Aanpassing wet en regelgeving

Anno 2015 staan de gemeentelijke grondexploitaties aan de vooravond van een aantal ingrijpende aanpassingen in de wet- en regelgeving. Per 1 januari 2016 worden bepaalde activiteiten die een (overheids)onderneming vormen binnen de gemeente vennootschapsbelastingplichtig. Daarnaast heeft de commissie BBV, mede naar aanleiding van de VPBplicht voor overheidsondernemingen, het voornemen gepubliceerd dat per 1 januari 2016 de begrotings- en rekeningvoorschriften, vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voor wat betreft de grondexploitaties, op een aantal aspecten grondig worden aangepast.

Invoering vennootschapsbelastingplicht voor overheidsondernemingen

Per 1 januari 2016 wordt de belastingplicht ingevoerd voor ondernemingen van overheden voor de vennootschapsbelasting. Het achterliggende doel van de wet is, mede onder druk van de Europese Commissie, het scheppen van een gelijkwaardig speelveld tussen overheidsondernemingen en private ondernemingen. Het is de bedoeling dat overheden die winst of structureel overschotten behalen met activiteiten die concurreren met de 'markt', vennootschapsbelasting gaan betalen.

Rondom de invoering voor de VPB-plicht ontstaan veel vragen, o.a. met betrekking tot de grondexploitaties. Het gaat vooral om in hoeverre maatschappelijke kosten in aftrek kunnen worden gebracht voor het bepalen van winst of verlies. Denk hierbij aan kosten voor de aanleg van riolering, wegen, parken en andere openbare voorzieningen. Daarnaast is het de vraag wanneer bepaalde gronden de ondernemings sfeer ingaan. Geldt dat bijvoorbeeld bij niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) of pas bij bouwgrond in exploitatie (BIE)?

Deze kwesties worden momenteel behandeld in de Samenwerkende vennootschapsbelasting lokale overheden (SVLO) bestaande uit de Vereniging Nederlandse Gemeenten, het Interprovinciaal Overleg, de Unie van Waterschappen, de Belastingdienst en het Ministerie van Financiën. De staatssecretaris laat weten dat hij voor de grondbedrijven dit proces niet wil verstoren door nu in te gaan op de vragen uit de Eerste Kamer.

Voornemen tot herziening BBV-verslaggevingsregels rondom grondexploitaties

De commissie BBV heeft een aantal voorstellen uitgewerkt over de (financiële) afbakening, definiëring en verslaggeving bij grondexploitaties. De wijzigingen leiden tot meer transparantie, eenduidigheid en een vermindering van de administratieve lasten.

Aanleiding voor de voorstellen is een aantal ontwikkelingen op het gebied van de grondexploitatie:

- de forse afboekingen van gemeenten op grondposities in de afgelopen jaren
- de aanbevelingen uit het rapport Vernieuwing BBV over transparantie en vergelijkbaarheid
- de aankomende Omgevingswet
- de aankomende vennootschapsbelastingplicht voor gemeenten (Vpb).

De voorgenomen wijzigingen hebben vooral betrekking op:

- Een grondexploitatie mag straks een maximale doorlooptijd hebben van 10 jaar. Dit kan gevolgen hebben voor een aantal complexen in de gemeente Oude IJsselstreek, waaronder de bedrijfsterreinen.
- Voor kostenverhaal dient aangesloten te worden bij de kostensoortenlijst vanuit de BRO (besluit ruimtelijke ordening). Dit betekent dat niet zomaar alle kosten toegerekend kunnen worden aan een bepaald project.
- De rentetoerekening in de grondexploitaties: concreet betekent dit dat er in de grondexploitaties minder rente wordt doorberekend. Een voordeel voor de grondexploitaties, maar een nadeel voor de algemene dienst, zij ontvangen immers minder rente.
- Er dient een toelichting op de uitgangspunten en de parameters opgenomen te worden opgenomen in de jaarrekening. De gemeente Oude IJsselstreek publiceert al enkele jaren deze parameters in de jaarrekening. Daarnaast is de gemeente voornemens om met ingang van 2016 een jaarlijkse meerjaren prognose (MPG) voor de grondexploitaties voor te leggen.
- De categorie NIEGG (niet in exploitatie genomen gronden) en "strategische aankopen" zullen per 1 januari 2016 verdwijnen. Gronden in deze categorieën zullen worden opgenomen op de balans onder de MVA (materiële vaste activa), mits er geen stellig voornemen is van de gemeenteraad om op korte termijn tot ontwikkeling te komen. Indien dit laatste wel het geval is kan door de gemeenteraad worden besloten om voor bepaalde gronden een grondexploitatie te openen (BIE).

De voorgenomen wijzigingen dienen doorgevoerd te worden per 1 januari 2016. Dit betekent dat de gevolgen van deze aanpassingen in de jaarrekening 2016 zichtbaar worden.

Vooruitlopend op deze wijzigingen zullen bij de voorgenomen herzieningen voor o.a. de bedrijfsterreinen met bovenstaande wijzigingen rekening gehouden worden.

Toelichting op het exploitatieresultaat van de grondexploitaties

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in het exploitatieresultaat op 1 januari 2015 en de mogelijke wijzigingen hierop door diverse ontwikkelingen.

Het exploitatieresultaat per 1 januari 2015

In de jaarrekening 2014 is de stand van zaken gegeven van de grondexploitaties op 1 januari 2015. De samenvatting staat weergegeven in onderstaande tabel.

Samenvatting stand van zaken grondexploitaties per 1-1-2015	
Boekwaarde (kosten minus opbrengsten)	21.543.294
Nog te maken kosten (2015 e.v.)	17.963.156
Totaal Boekwaarde + nog te maken kosten	39.506.450
Nog te realiseren opbrengsten (2015 e.v.)	42.114.280
Resultaat op eindwaarde (voordelig) (kosten-opbrengsten)	2.607.830
Resultaat op NCW (voordelig)	1.523.452
Grondexploitaties met voordelig resultaat (NCW)	3.014.810
Grondexploitaties met een nadelig resultaat (NCW)	1.491.358

Alle grondexploitaties tezamen laten in totaliteit een voordelig resultaat zien van ruim 1,5 miljoen op netto contante waarde (NCW). Naast de grondexploitaties met een aan het einde van de exploitatie verwacht negatief resultaat van totaal € 1.491.358 zijn er exploitaties met een positief resultaat van in totaal € 3.014.810. De bedrijventerreinen met een gezamenlijk positief resultaat van € 2.619.207 dragen aanzienlijk bij aan dit resultaat. Desondanks staan de grondprijzen voor de bedrijfsterreinen behoorlijk onder druk, zie ook verderop in deze paragraaf.

Conform de regels uit de BBV (besluit begroting en verantwoording) hanteert de gemeente Oude IJsselstreek het voorzichtigheidsprincipe. Dit betekent dat we geen rekening houden met een ingeschat voordelig resultaat, maar dat er wel maatregelen getroffen moeten worden voor de ingeschatte nadelige gevolgen. In de jaarrekening is daarom een verliesvoorziening gevormd ten bedrage van € 1.491.358.

Naast een voorziening voor de verlieslatende complexen zijn er nog twee verliesvoorzieningen gevormd bij de jaarrekening 2014. Het gaat om een verliesvoorziening t.b.v. een drietal concept¹ herzieningen en een verliesvoorziening t.b.v. het regionaal samenwerkingsverband West Achterhoek; A18 bedrijvenpark en DocksNLD, voorheen RBT/EBT.

¹ Het betreft hier de complexen, Slawijkseweg te Netterden, Bomenbuurt te Ulft en Centrumplan Ulft

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de gevormde verliesvoorzieningen:

Totaal van de voorzieningen per 1-1-2015	
Verliesvoorziening t.b.v. verlieslatende complexen per 31-12-2014	1.491.358
Verliesvoorziening t.b.v. een drietal concept herzieningen	3.147.944
Verliesvoorziening t.b.v. RBT/EBT	1.527.218
Totaal aan voorzieningen	6.166.520

Middels de gevormde voorzieningen heeft de gemeente een deel van haar reserves afgezonderd voor verliezen binnen de grondexploitaties. Indien bij herziening van een grondexploitatie (een deel van) deze voorzieningen wordt ingezet, hoeft er geen beroep meer gedaan te worden op de algemene reserve.

Toekomstige ontwikkelingen met invloed op het resultaat

Zoals bij de jaarrekening 2014 aangegeven dienen naast de herzieningen van de complexen Slawijkseweg Netterden, Bomenbuurt Ulft en centrum Ulft ook de bedrijfsterreinen te worden geactualiseerd. Dit is ook een aanbeveling van de accountant in hun verslag over 2014.

Met name de bedrijfsterreinen kennen nu nog een voordelig resultaat binnen de grondexploitaties. Maar de grondprijzen en het uitgifte tempo staan momenteel onder druk. Het gaat hierbij om de grondexploitaties van de bedrijfsterreinen De Rieze in Ulft (V en VI) en Hofskamp Oost 2^e fase te Varsseveld. Een eerste inschatting laat zien dat het voordelige resultaat van deze complexen van ruim 2,6 miljoen zal verslechteren naar een voorlopig geschat negatief resultaat van maximaal € 6.154.565. Daarbij geldt als uitgangspunt de grondprijzen aan te passen naar marktconform niveau. Dit betekent gemiddeld een verlaging met 20% van de opbrengsten. Ook is rekening gehouden met een functieverandering van een deel van deze gronden e.e.a. afhankelijk van behoefte onderzoek (regionaal programma bedrijfsterreinen RPB) en actuele grondwaarde bepalingen.. Daarnaast ligt de looptijd van deze complexen verder dan 2025 en overschrijd daarmee het tien-jaarstermijn zoals deze per 1 januari 2016 zal gelden. Gelet op een aantal onzekere gebeurtenissen zoals de aanpassing van wet en regelgeving, behoefteningen en grondprijsbepalingen wordt een voorlopige voorziening gecreëerd van 3 miljoen euro. De resterende € 3.154.565 nemen we mee in de risicoparagraaf.

Totaal van de voorzieningen per 1-1-2016 (voorlopig)	
Totaal van de voorzieningen per 1-1-2015	6.166.520
Voorlopige verliesvoorziening bedrijfsterreinen (Rieze en Hofskamp)	3.000.000
Totaal aan voorzieningen	9.166.520

Naast de herzieningen zijn ook externe factoren als wet- en regelgeving van invloed op het resultaat van de grondexploitaties, zoals hiervoor genoemd. De exacte financiële gevolgen hiervan zijn bij opmaak van deze begroting nog moeilijk in te schatten.

Risico's vanuit de grondexploitaties

Grondexploitatieberekeningen zijn ramingen van het financiële verloop van ruimtelijke projecten, zoals woningbouwprojecten, bedrijventerreinen en herstructureringsplannen. Grondexploitaties hebben vaak een lange looptijd van 10 jaar, soms 15 jaar of meer. Gedurende de looptijd kunnen allerlei veranderingen plaatsvinden die zowel positief als negatief kunnen uitpakken voor het financiële resultaat van de exploitatie. De veranderingen, die op kunnen treden, kunnen van velerlei aard zijn. De inflatie kan oplopen, de rente kan veranderen, er kunnen zich omstandigheden voordoen die niet waren voorzien, zoals de huidige financiële en economische crisis. Een grondexploitatie is dan ook niet alleen een raming van uitgaven en inkomsten, maar bovenal een dynamisch proces van verwerven, bouw- en woonrijpmaken en uitgifte.

De paragraaf grondbeleid voor de begroting geeft beknopte informatie over de grondexploitaties van het betreffende begrotingsjaar. Zekere risico's, zowel positief als negatief, zijn voor zover mogelijk in de risicoanalyses meegenomen.

Per grondexploitatie wordt een risicoanalyse gemaakt. Naast een aantal algemene risico's in de parameters zoals kostenstijging, opbrengstenstijging en rente wordt er per grondexploitatie een inschatting gemaakt van de risico's op het gebied van fasering, grondopbrengsten en eventuele projectspecifieke risico's.

Zoals aangegeven verwachten we voor de bedrijfsterreinen de Hofskamp en de Rieze bij de toekomstige herzieningen een nadelig resultaat. Ondanks de verlaging van de grondprijzen, functieverandering en het opschuiven van de looptijd en daarmee een verlaging van de uitgiftesnelheid loopt de gemeente nog altijd een afzetrisico. Bij de jaarrekening voeren we jaarlijks een risicoanalyse uit van de grondexploitaties. Op het moment dat de grondexploitaties zijn herzien, wordt ook opnieuw een risicoanalyse uitgevoerd.

Naast de grondexploitaties voor de bedrijfsterreinen zijn er nog een aantal grondexploitaties (m.n. woningbouw). Deze grondexploitaties zijn (deels in concept) herzien. De risicoanalyse heeft dan ook betrekking op de herziene grondexploitaties. De gevolgen van de concept herzieningen zijn reeds meegenomen bij de verliesvoorziening.

Het totaal van het gewogen risico schatten we in op € 4.186.030. Aangezien een voordelig resultaat niet verrekend mag worden met een nadelig resultaat wordt rekening gehouden met alleen de uitkomsten van de verlieslatende complexen. Hierbij gaat het om een risicobedrag van € 4.549.545.

Risicoanalyse grondexploitaties	
Project	berekend risico neutraal resultaat
Hutten-Noord Uift	581.400
Hutten Zuid Uift	1.144
Centrumplan Uift 2014 herziening	717.803
Slawijkseweg Netterden herziening	40.796
Eskopje Varsseveld	- 6.354
Essenkamp Varsseveld	- 64.513
Kromkamp Sinderen	6.462
Bomenbuurt Uift herziening	47.375
V/d Pavert Varsseveld	- 269.373
Wienw./Bosboomstr. Terborg 2014	- 22.002
Keurkamer Uift	- 1.273
Bedrijfsterreinen Rieze en Hofskamp	3.154.565
Totaal	4.186.030
Totaal verlieslatend	4.549.545
Totaal winstgevend	- 363.514

Regionaal bedrijvenpark A18 Doetinchem en DocksNLD Montferland

De gemeenten Doetinchem, Montferland, Bronckhorst en Oude IJsselstreek werken samen bij de ontwikkeling en herontwikkeling van bedrijventerreinen binnen de gemeenten (met middelen uit het zogenaamde HRT-fonds) en ook specifiek bij de ontwikkeling van het A18 bedrijvenpark (A18) in de gemeente Doetinchem en het Euregionaal Bedrijventerrein DocksNLD in de gemeente Montferland (EBT), waarbij de deelnemende gemeenten risicodragend zijn. In de samenwerkingsovereenkomst is tevens afgesproken dat de resultaten onderling verevend worden en eventuele baten in het HRT-fonds worden gestort.

Het verwachte exploitatieresultaat van de A18 is door de aanhoudende recessie verder verslechterd. In de risicoanalyse Samenwerking Bedrijventerreinen West Achterhoek (A18 en EBT) is vastgelegd dat dit door de geldende voorschriften voor de gemeente Oude IJsselstreek betekent dat zij voor haar deel een verliesvoorziening moet treffen van € 1.527.218. Immers een verevening met de verwachte voordelige resultaten van het EBT is pas mogelijk als dat resultaat ook te gelde kan worden gemaakt (de zogenaamde "winstneming"). Tot die tijd nemen de deelnemende gemeenten in de jaarrekening en de begroting ieder hun deel van de verliesvoorziening op.

Naast een geactualiseerde exploitatieberekening van de A18 met het hiervoor genoemde en toegenomen nadelig resultaat zijn ook de risico's geïnventariseerd van een mogelijke verdere verslechtering van dit resultaat als gevolg van o.a. kostenstijging, prijsrisico's en afzetrisico. Voor het aandeel van onze gemeente betekent dit dat we een bedrag van € 462.000 moeten opnemen in de risicoparagraaf ter bepaling van het benodigde weerstandsvermogen.

In 2015 waren er geen programmatische of financiële redenen om het noordelijk deel van de A18 af te boeken. Financieel niet omdat het verwacht resultaat na verevening positief is en programmatisch niet omdat in het vastgestelde Regionaal Programma Bedrijventerreinen (RPB) van 2013 ook rekening is gehouden met een periode van economische teruggang. Bovendien wordt eind 2015 gestart met de actualisatie van het RPB. De uitkomsten hiervan worden in de loop van 2016 duidelijk. Als dan blijkt dat er inderdaad sprake is van minder vraag naar bedrijventerreinen wordt aanbevolen dit voor de gehele West Achterhoek integraal te bekijken. Of dit uiteindelijk het gevolg heeft dat het noordelijk deel moet worden afgeschreven en daarin door de gemeente Oude IJsselstreek wordt bijgedragen valt op dit moment nog niet te overzien en maakt een risico-inschatting buitengewoon moeilijk.

Risico's vanuit de herwaardering NIEGG en strategische aankopen

Zoals aangegeven komt deze categorie vanaf 2016 te vervallen. De aanwezige gronden in deze categorie zullen worden opgenomen op de balans onder de MVA (materiële vaste activa), mits er geen stellig voornemen is van de gemeenteraad om op korte termijn tot ontwikkeling te komen. Indien dit laatste wel het geval is kan de gemeenteraad besluiten om voor bepaalde gronden een grondexploitatie te openen (BIE). Naar verwachting zullen de betreffende gronden in Oude IJsselstreek worden overgezet naar de MVA. De BBV schrijft voor dat dit tegen de verkrijgingsprijs wordt overgezet, tenzij de marktwaarde lager ligt. Dan worden de gronden voor de marktwaarde opgenomen. Hiervoor geldt een overgangsregeling. Tot en met 2019 krijgen gemeenten de tijd om te beslissen wat zij doen met de gronden. Binnen de strategische aankopen in de gemeente Oude IJsselstreek wordt bij jaarrekening beoordeeld of de betreffende gronden tegen een reële marktwaarde staan gewaardeerd. Indien nodig vindt hier jaarlijks een correctie op plaats. Op dit moment is het voor een aantal complexen onzeker of de boekwaarde bij verkoop of herwaardering gehandhaafd kan blijven. Dit risico is ingeschat op € 683.000 (50%).

Risico's voortvloeiend uit de regionale woonagenda 2015-2025

In 2011 is de regionale woonvisie 2010-2020 vastgesteld. Inmiddels is in 2015 gewerkt aan een vervolg, de regionale woonagenda 2015-2025.

Een van de belangrijke afspraken voortvloeiend uit de regionale woonagenda is dat het aantal woningen van 685 voor 2010 tot 2025 nog eens met 10% wordt verlaagd. Gelet op het aantal nieuwe woningen de afgelopen vijf jaar betekent dit dat de gemeente Oude IJsselstreek een opgave heeft om haar plancapaciteit van 566 verder te verlagen naar ca. 250 woningen. Het verder verlagen van de plancapaciteit zal nadelige gevolgen hebben. Zowel juridisch, politiek als ook financieel. Bij opmaak van deze begroting is het nog niet mogelijk om de exacte gevolgen in beeld te brengen. Bij de jaarrekening 2015 is een risicobedrag van € 2.720.000,- opgenomen. Gelet op de onzekerheid over de financiële gevolgen van het verder terugbrengen van de plancapaciteit nemen we dit bedrag in zijn geheel mee bij de berekening van de weerstandscapaciteit. In het voorjaar van 2016 zijn naar verwachting de gevolgen meer inzichtelijk.

Risico's totaal

Bij de weerstandscapaciteit dienen we rekening te houden met de volgende risico's:

<i>Onderwerp</i>	<i>Risico</i>	<i>Percentage t.b.v. Weerstandscapaciteit</i>	<i>Bedrag t.b.v. Weerstandscapaciteit</i>
Risico's vanuit de gemeentelijke grondexploitaties	€ 4.549.545	100% (gewogen risico)	€ 4.549.545
Risico vanuit DocksNLD/A18 BP	€ 462.000	100% (gewogen risico)	€ 462.000
Herwaardering strategische aankopen	1.366.000	50%	€ 683.000
Risico's vanuit de regionale woonagenda	€ 2.720.000	100%	€ 2.720.000
Totaal			€ 8.414.545

3.6 Paragraaf Bedrijfsvoering

Inleiding

De bedrijfsvoering is gericht op het bijdragen aan het maatschappelijk effect:

- De gemeentelijke dienstverlening is voor de inwoner toegankelijk, begrijpelijk en rechtmatig

Organisatieontwikkeling

In 2013 is de gemeentelijke organisatie opnieuw ingericht door de herplaatsing van de medewerkers volgens het nieuwe functierollenboek (furoboek) en het bijbehorende formatieplan. Deze nieuwe organisatie is gericht op het bereiken van de maatschappelijke effecten die het bestuur voorstaat. Deze organisatie heeft haar ogen en oren in de samenleving en organiseert slim de krachten in de samenleving om de doelen van die samenleving te realiseren.

De gemeente stuurt via de principes van netwerksturing. Dit betekent voor een gemeente vertrouwen hebben in organisaties, professionals en inwoners. Zoveel mogelijk de samenwerking zoeken en de sterke punten van alle betrokkenen (inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners) inzetten. Het vraagt om het leggen van verbindingen en het bij elkaar brengen van partijen om kwalitatieve resultaten te behalen. Juist op een horizontale dienstverlenende manier van (samen)werken worden de beste resultaten geboekt.

Het komende jaar ligt de nadruk van de organisatieontwikkeling op het vergroten van het lerend vermogen van de organisatie en het versterken van duidelijkheid, sturing en eigenaarschap.

Veranderkapitaal

In 2011 is een bestemmingsreserve gevormd ten behoeve van de ontwikkeling van de organisatie, genaamd 'Veranderkapitaal'. In dit veranderkapitaal is gedurende twee jaar € 400.000 per jaar gestort. In 2015 is het veranderkapitaal ingezet om de veranderingen een impuls te geven: verbetering werkprocessen, trainees, communicatie, leerarrangementen t.b.v. het veranderproces en kwartiermaker beleid. In 2016 willen we deze ingezette verandering verder doorzetten. Naast het veranderkapitaal is ook het jaarlijks beschikbare opleidingen- en coachingsbudget ingezet voor de ontwikkeling van medewerkers en de organisatie. Een belangrijk middel bij de ontwikkeling van medewerkers is coaching. Leidinggevend worden steeds meer ingezet om zelf de medewerkers te coachen. Hiermee realiseren we een bezuiniging op het coachingsbudget. Daarnaast kijken we kritisch naar wat nodig is voor de ontwikkeling van medewerkers.

Hoe verder in 2016?

De organisatieontwikkeling is in volle gang en stellen we continue bij aan veranderende inzichten en vraag. Dat betekent dat we ook de komende jaren nog moeten investeren in de ontwikkeling van de ambtelijke organisatie. De ontwikkeling is gericht op medewerkers, cultuur, systemen en de (fijn)structuur. Medewerkers moeten begeleid worden in de uitoefening van hun rol. Sturing moet duidelijk zijn en gegeven worden en daar waar nodig moeten we systemen en structuur aanpassen.

Lean

Alle (basis)processen maken we lean. Dit houdt in dat we volgens de leanmethodiek een proces vanuit de vraag van de klant zo slim mogelijk inrichten. Dit biedt helderheid en houvast voor medewerkers, zoals beschreven in het rapport van de burgervisitatiecommissie.

Het lean maken van de basisprocessen doen we voornamelijk met eigen medewerkers. Opleidingen en het vrijmaken van tijd op dit gebied zijn onmisbaar. Om dit te realiseren, wordt vanuit het budget voor opleidingen geld vrijgemaakt.

Vertrouwenspersoon en counseling

In 2015 hebben we een vertrouwenspersoon aangetrokken. Medewerkers kunnen hier zaken melden die te maken hebben met intimidatie, pesten en integriteit. Daarnaast hebben we een counsellor. Deze persoon is aanspreekbaar voor werkgerelateerde en persoonlijke problemen. Op deze manier willen we preventief medewerkers helpen en ziekteverzuim verminderen.

Ondersteuning organisatieontwikkeling

In 2013 is begonnen met een groep trainees om de ontwikkeling van de organisatie kracht bij te zetten. Deze groep jonge mensen brengt nieuw elan, biedt menskracht voor de verandering, helpt medewerkers waar mogelijk en vormt een groep mensen die onze medewerkers laat nadenken over de wijze waarop ze hun werk doen. De trainees zijn maximaal twee jaar verbonden aan de organisatie. De kracht van de trainees en de mogelijkheid om nieuwe mensen aan te stellen, willen we graag nog een aantal jaren inzetten. We willen een pool van 4 trainees houden. De kosten van de trainees zijn bij benadering € 200.000 op jaarbasis.

Personeel

In 2015 zijn de laatste bezwaar- en beroepprocedures rondom de herplaatsing afgerond. Daarnaast is in 2015 de definitieve functierolwaardering vastgesteld en de organisatieontwikkeling geëvalueerd. In samenhang met de feedback op de organisatie, via de burgervisitatiecommissie, een benchmark op de bedrijfsvoering, INK en het rapport Verstand, is een plan van aanpak gemaakt en gedeeltelijk al uitgevoerd om de verbeteringen door te voeren. Dit proces loopt door in 2016.

Beleid

In 2015 zijn in er het kader van modernisering, flexibilisering, deregulering en mobiliteit personele regelingen aangepast, samengevoegd of beëindigd. De wijzigingen worden in 2016 verder geïmplementeerd. Het gaat om aanpassing van onze gesprekscyclus, werving en selectie, belonen, jubel en treur, bereikbaarheid, verzuim, verlof en reiskosten.

Planning en control

Om de ingezette beweging 'van buiten naar binnen' ook goed in de p&c-cyclus te integreren, zetten we de komende jaren in op een andere manier van begroten. We willen vroeg in het proces ruim de tijd nemen om alle betrokkenen en geïnteresseerden (raadsleden, inwoners, bedrijven, belanghebbenden) de gelegenheid te geven om deelgenoot te worden van het proces. Daarnaast verbeteren we de interne controle, in lijn met de aanbevelingen van de accountant. Hiertoe is in 2015 een verbeterplan gemaakt, in overleg met de accountant. Het verbeterplan voeren we in 2016 verder uit.

Communicatie

Communicatie is een belangrijk aspect om de werkwijze, visie en missie van de gemeente tot een succes te maken. Zowel intern als extern. Het team communicatie zet dan ook in op het communicatiever maken van de organisatie. Het team adviseert (gevraagd en ongevraagd) en faciliteert het bestuur en medewerkers in de organisatie om het communicatief bewustzijn te bevorderen.

Door de digitalisering is de snelheid en de manier van communiceren veranderd. Informatie tussen gemeente en inwoners wordt steeds meer gedeeld via online netwerken. Met de in 2015 gelanceerde nieuwe website en webcareteam wordt hierop ingespeeld (vraaggestuurd en met de focus op digitale dienstverlening).

Documentaire informatievoorziening

Door een professionele informatievoorziening wordt het handelen van de gemeente op een transparante, toegankelijke en volledige wijze vastgelegd. Ook het rechtmatig handelen van de gemeente wordt zichtbaar in de vastgelegde informatie.

Om de informatievoorziening de komende jaren verder te professionaliseren zijn er de volgende ontwikkelingen:

- Er komt dit jaar voor de eerste keer een rapportage van de archiefinspecteur op basis van Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) die opgesteld zijn om het horizontale toezicht van de gemeenteraad meer concreet te maken. De aanbevelingen van de archiefinspecteur liggen o.a. op het gebied van opstellen van beleidsplannen, vervangingshandboeken en het implementeren van een kwaliteitssysteem.
- Het project 'zaakgericht werken' heeft veel consequenties voor het team DIV. Bij het ontwerpen en inrichten van alle nieuwe processen in het zaakstelsel worden de DIV medewerkers betrokken.
- De opgelopen achterstanden bij DIV in de jaren 2005 tot 2011 werken we weg. Dit is noodzakelijk om het archiefbeheer goed uit te kunnen voeren. Te denken valt dan aan volledige (digitale) dossiers, vernietiging en toegankelijkheid.

Integriteit

Wij hechten aan integer en transparant handelen, zowel van bestuurlijke als van de ambtelijke zijde. Bestuurlijk wordt er jaarlijks een raadsbijeenkomst over dit onderwerp belegd. Verder besteedt de burgemeester in zijn gesprekken met raadsleden aandacht aan dit onderwerp.

Voor ambtenaren hebben wij een integriteitvisie vastgesteld. Hier wordt regelmatig aandacht aan besteed. Hier wordt in teamoverleggen, maar ook in gesprekken tussen leidinggevenden en medewerkers aandacht besteed.

3.7 Paragraaf ICT

Kosten ICT

ICT wordt centraal aangeschaft en geregistreerd. Dit betekent dat alle kosten bekend zijn en dat uitgaven hiervoor scherp gevolgd worden. Uitgangspunt voor nieuw aan te schaffen ICT is altijd dat voorafgaande aan aanschaf aangetoond wordt dat er reële efficiencyvoordelen te verwachten zijn.

Uitbreiding ICT-samenwerking

Het college heeft besloten de ICT-samenwerking verder uit te breiden en daartoe het 'Convenant I-Samenwerking Aalten, Doesburg, Doetinchem en Oude IJsselstreek' ondertekend. Ter uitvoering hiervan zijn de applicatielandschappen van de deelnemende gemeenten in beeld gebracht en onderling vergeleken. Op basis van een gezamenlijke visie op de aanschaf van nieuwe applicaties worden met ingang van 2016 werkenderwijs applicaties gemigreerd. Deze worden vervolgens door de ICT Samenwerking beheerd.

Dienstverlening

Een doelmatige dienstverlening en het zoeken naar verbinding in de samenleving; dat is de opgave waar wij voor staan. Inwoners vragen ons om digitaal de zaken op orde te hebben. De Rijksoverheid gaat er vanuit dat vanaf 2017 alle contacten tussen inwoner en overheid digitaal kunnen verlopen. Om aan de wensen van de inwoners en de eisen van de landelijke overheid te kunnen voldoen kost tijd, geld en energie. We hebben hiervoor de periode tot 2020 uitgetrokken.

Project Zaaksysteem

Aan het eind van 2016 is het zaaksysteem volledig geïmplementeerd. Het systeem is gefaseerd ingevoerd. Naast een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering is een belangrijke doelstelling van het zaaksysteem dat burgers zoveel mogelijk diensten en producten van de gemeente via internet kunnen afnemen.

Open Source

Het gebruik van opensource software (OSS) biedt enerzijds een alternatief voor het klassieke licentiemodel van software leveranciers. Anderzijds biedt het de mogelijkheid om lokaal de werkgelegenheid te stimuleren. Het gebruik van OSS blijft uitgangspunt binnen de organisatie. Indien de kwaliteit van de dienstverlening en de continuïteit van de bedrijfsvoering onvoldoende geborgd kan worden met OSS is closed source software niet uitgesloten. Op dit moment zijn het zaaksysteem en de gemeente website de belangrijkste open source producten die in de organisatie worden ingezet.

Open Data en Transparantie

In 2016 onderzoeken we welke mogelijkheden er zijn om meer gemeentelijke informatie (pro-actief) openbaar toegankelijk te maken.

Decentralisaties en ICT

Zowel regionaal als intern wordt doorgewerkt aan het inrichten van de informatiehuishouding als gevolg van de decentralisaties en wijkgericht werken. Voor 2016 is het uitgangspunt daarvoor zo optimaal gebruik maken van de bestaande ICT.

Basisregistraties

BRP (voorheen: GBA)

De basisregistratie (natuurlijke) personen is op orde en gaat op termijn over naar de mGBA. Deze verandering komt er in de basis op neer dat alle persoonsgegevens niet langer bij de gemeenten, maar centraal bij het rijk bewaard worden. Alle gemeenten zullen hier op aan moeten sluiten.

BAG

De basisadministratie adressen en gebouwen is nog niet op orde. De belangrijkste achterstanden zitten in de vergunningsvrije bouwwerken. Deze achterstanden werken we in 2016 in samenhang met de BGT weg.

BGT

In 2015 is de basisadministratie grootschalige topografie vervaardigd. Het doel is om in samenwerking met de andere gemeenten binnen de bestaan ICT-samenwerking het BGT bij te houden. Hiervoor voeren we een verkennend onderzoek uit dat in de loop van 2016 wordt afgerond.

Privacy en Informatiebeveiliging

Alle persoonsgegevens van inwoners uit de gemeente Oude IJsselstreek worden bewaard op de automatiseringsinfrastructuur die samen met de gemeente Doetinchem, Aalten en Doesburg is ingericht. Medewerkers zijn slechts geautoriseerd de privacygevoelige gegevens te raadplegen die zij nodig hebben in hun functierol.

Voor genoemde samenwerking resulteert in een hoge bedrijfszekerheid. De samenwerkende gemeenten, waaronder Oude IJsselstreek, zijn in 2014 aangesloten bij de InformatieBeveiligingsDienst (IBD) van de VNG.

3.8 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Informatie over het weerstandsvermogen is van belang om te weten of en in hoeverre financiële tegenvallers kunnen worden opgevangen. Deze tegenvallers kunnen incidenteel en structureel van aard zijn, maar hebben altijd invloed op de financiële positie van de gemeente. Hoe hoog het weerstandsvermogen zou moeten zijn, is niet exact aan te geven. De omvang is afhankelijk van de financiële risico's die de gemeente loopt en de kans dat de risico's daadwerkelijk effectief worden. De mate van flexibiliteit van de gemeentebegroting speelt een belangrijke rol bij de bepaling van het weerstandsvermogen: hoe snel kunnen tegenvallers worden opgevangen door ombuigingen van bestaand beleid al dan niet in combinatie met belastingverhogingen. Ook de omvang van de vrij aanwendbare reserves is daarbij van belang. Vanuit het provinciaal toezicht zijn geen directe normen voor het weerstandsvermogen aangegeven; wel wordt bewaakt dat de algemene reserve een bepaalde minimum omvang heeft. Nieuw in deze paragraaf is de vermelding van een aantal kengetallen, voortvloeiend uit de wijzigingen in de BBV.

Beleid

Het bestaande beleid is vastgelegd in de nota Weerstandsvermogen.

Beleidsuitgangspunten:

- Gemeente Oude IJsselstreek gebruikt in eerste instantie incidentele weerstandscapaciteit om zowel incidentele als structurele tegenvallers te dekken;
- Mochten zich gedurende een jaar structurele tegenvallers voordoen, zonder dat daar meevallers tegenover staan, dan zullen deze eerst incidenteel worden afgedekt middels de incidentele weerstandscapaciteit;
- Voor structurele tegenvallers wordt bij de eerstvolgende begroting dekking gezocht;
- Het weerstandsvermogen wordt zoveel mogelijk in tact gelaten en er wordt terughoudend opgetreden bij de beschikking over de algemene reserve. Dit omdat niet alle risico's voldoende gekwantificeerd kunnen worden. Om een goed beeld te houden op de risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit worden deze minimaal tweemaal per jaar (bij de programmabegroting en de jaarrekening) geïnventariseerd;
- De post onvoorzien wordt alleen gebruikt voor eenmalige tegenvallers; deze tegenvallers dienen te voldoen aan de volgende criteria: Onuitstelbaar, Onvoorzienbaar en Onvermijdbaar. Structurele knelpunten dienen op structurele wijze te worden opgelost;
- De algemene reserve wordt volledig meegerekend bij de bepaling van de weerstandscapaciteit.

Weerstandsvermogen

Onder het weerstandsvermogen wordt een kengetal verstaan, namelijk de verhouding tussen de direct beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit.

$$\text{Weerstandsvermogen} = \frac{\text{beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Met de *direct beschikbare weerstandscapaciteit* bedoelen we de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet-begrote kosten te dekken. Onder *benodigde weerstandscapaciteit* verstaan we alle risico's waarvoor nog geen maatregelen zijn getroffen, die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Tot het treffen van dergelijke maatregelen behoren onder andere het instellen van voorzieningen, het afdekken van risicogebieden met verzekeringen dan wel andere risico-beperkende acties.

Berekening weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit geeft de mate aan waarin de gemeente zelf in staat is om niet-begrote kosten te dekken uit structurele middelen, zonder direct het bestaande beleid te moeten aanpassen/te bezuinigen. Hierbij kan gedacht worden aan de mogelijkheden die er zijn tot het verhogen van de inkomsten (bijvoorbeeld via belastingverhoging). Bij de incidentele weerstandscapaciteit gaat het om de aanwezigheid van vrij besteedbare middelen die eenmalig kunnen worden ingezet. In onderstaande tabel is een vergelijkend overzicht gegeven van de geprognosticeerde weerstandscapaciteit per begin/einde van het boekjaar.

Weerstandscapaciteit (bedragen x1.000)	Bedrag
a. Begrotingsruimte (post onvoorzien)	118
b. Algemene reserves	10.736
c. Bestanddelen bestemmingsreserves	0
d. Stille reserves	1.090
e. Niet benutte - belastingcapaciteit	0
Totaal weerstandscapaciteit per 1-1-2016	11.945

Toelichting

a. Begrotingsruimte

Voor de dekking van niet voorziene uitgaven is in de begroting een structureel bedrag van € 3,- per inwoner, ofwel een totaalbedrag van € 118.410,- opgenomen.

b. Algemene reserves

Algemene reserve (x 1.000)	Geraamde stand 1-1-2016	Geraamde stand 1-1-2017	Geraamde stand 1-1-2018	Geraamde stand 1-1-2019
Algemene reserve	10.736	10.891	11.041	11.041

* *Begin 2016 zullen de financiële gevolgen door wijzigingen in de voorschriften en herziening van de grondexploitaties voor de bedrijfsterreinen in beeld zijn. In deze begroting is in de paragraaf grondbeleid hier op hoofdlijnen over gerapporteerd. Op dit moment wordt ingeschat dat er maximaal een nadelig resultaat zal ontstaan van ruim 6,1 miljoen euro waarvoor beslag wordt gelegd op de algemene reserve van 3 miljoen euro en ruim 3,1 miljoen euro als risico is opgenomen.*

c. Bestanddelen bestemmingsreserves

Voor de berekening van de weerstandscapaciteit worden alleen de vrij besteedbare reserves meegenomen. Deze vrij besteedbare reserves vinden we bij de groep van algemene reserves. Voor de bestemmingsreserves geldt, dat voor wijziging van de bestemming een raadsbesluit nodig is, waardoor er geen sprake is van een vrij besteedbare reserve. Voorzieningen zijn niet vrij besteedbaar en behoren daarom niet tot de weerstandscapaciteit.

d. Stille reserves

Een stille reserve is het verschil tussen de hogere directe opbrengstwaarde bij verkoop en de boekwaarde van de diverse activa zoals ze op de balans staan. De mogelijke meeropbrengsten bij verkoop kunnen voor andere doelen worden aangewend. Dit geldt alleen voor bezittingen die direct verhandelbaar of verkoopbaar zijn. Bijvoorbeeld monumentale panden en objecten die onderdeel van herhuisvesting zijn, kunnen niet worden verkocht. Bij de berekening van de weerstandscapaciteit wordt rekening gehouden met 50% van het verschil tussen de boekwaarde en de actuele WOZ-waarde.

Stille reserves (x 1.000)	Boekwaarde	Actuele WOZ waarde	Weerstands-capaciteit (50% van het verschil)
Repetitieruimte Biezenakker	0	47	24
Kantine VV Gendringen	0	59	30
Gymzaal Schoolweide	21	340	160
Ijsbaan Waalstraat	0	63	32
Bedrijfspannd Humanitas, Pinkeltje	0	247	124
Multifunctionele acc. FB Deurvorststraat	210	505	148
Stationsgebouw	0	46	23
Brandweerkazerne	697	1.183	243
Scoutinggebouw Den Dam	0	109	55
Woning Oranjestraat 68	0	132	66
Woning de Tuit	0	377	189
Totaal	928	3.108	1.090

e. Niet benutte belastingcapaciteit

De niet benutte belastingcapaciteit bestaat uit de mogelijke extra te innen OZB, op basis van de macronorm die de maximale opbrengstenstijging aangeeft. (Deze macronorm is de bovengrens voor de stijging, bepaald door rijksoverheid en VNG. De norm voor artikel 12-gemeenten ligt hoger.) Voor afvalstoffenheffing en leges is er geen sprake van onbenutte belastingcapaciteit, aangezien deze heffingen en leges volledig kostendekkend zijn. Ten aanzien van rioolheffing wordt de Btw nog niet doorgerekend. Dit is nog wel mogelijk (zoals ook in de financiële analyse van Welconsult wordt aangegeven). De niet-benutte belastingcapaciteit nemen we niet mee in de weerstandscapaciteit.

Benodigd weerstandsvermogen/risico's

Door de risico's in beeld te brengen, kunnen we het benodigd weerstandsvermogen bepalen. Voor elk risico wordt beoordeeld of het risico kan worden vermeden, verminderd, overgedragen of geaccepteerd. Daarbij wordt een inschatting gemaakt van de kans dat het risico zich voordoet en het bedrag ten hoogste van de maximale risico. In totaal is het risico voor Oude IJsselstreek berekend op € 10.490.000. Daarnaast hanteerden wij tot en met 2015 een extra minimale buffer van € 4.2 mln. Deze extra buffer is wettelijk gezien niet noodzakelijk. Met een een adequaat en gedegen risicoprofiel, is de berekende risico in feite voldoende. In 2016 wordt het risicoprofiel verder aangescherpt.

De belangrijkste risico's voor Oude IJsselstreek (afgerond):

Risico's (x1.000)	Mate inschatbaarheid	Beheersing	Financieel gevolg	Risico
a. Aansprakelijkheid/eigendommen/Bedrijfsvoering				
Schadeclaims	Slecht	Verminderen	200	10
Eigendommen	Slecht	Verminderen	450	35
Bedrijfsvoering	Slecht	Accepteren	610	150
b. Financiële risico's				
Bestuursdwang/proceskosten	Slecht	Verminderen	120	35
c. Grondexploitatie				
Zie paragraaf grondbeleid	Redelijk	Accepteren	9.100	8.400
d. Verbonden partijen				
Zie paragraaf verbonden	Goed	Verminderen	5.500	250
e. Sociaal domein en open eind regelingen				
Sociaal domein en open	Slecht	Verminderen	1.200	550
f. Garant en borgstellingen				
Garant- en borgstellingen	Redelijk	Accepteren	91.000	1.000
g. Overige (externe) factoren				
Overige factoren	Slecht	Verminderen	700	60
Totaal			568.880	10.490

Toelichting

a. Aansprakelijkheid/ eigendommen en bedrijfsvoering € 195.000

Dit betreft aansprakelijkheid voor schadeclaims vanwege onzorgvuldig, onjuist of niet tijdig handelen. Bijvoorbeeld bij weg- en rioolbeheer, niet tijdig nemen van besluiten of verstrekken van onjuiste informatie. Hiertegen hebben wij ons verzekerd. In uitzonderlijke gevallen dekt de verzekering de schade niet. Hiervoor is een beperkt restrisico opgenomen.

Daarnaast hebben we een beperkt eigen risico van € 5.000,- per gebeurtenis op het gebied van brand- en stormschade op gemeentelijke gebouwen. Ook hebben we risico's op de eigen percelen ten aanzien van verontreiniging. Er is een aantal gevallen van bodemverontreiniging bekend. Op basis van de huidige saneringsregels en – uitvoeringspraktijk schatten wij de hiermee gepaard gaande risico's beperkt in. Een aantal risico's is middels budgetten afgedekt. Een aantal andere gevallen kan in de toekomst nog problemen opleveren. Hiervoor is een globale totaalinschatting gemaakt.

Risico's in de bedrijfsvoering zitten in mogelijk extra kosten wachtgeld voor bestuur (portefeuillehouders), vervanging bij langdurig zieken en verregaande juridische expertise die we mogelijk moeten inhuren.

b. Financiële risico's € 35.000

Dit zijn de risico's voor bijvoorbeeld bestuursdwang (als de kosten niet te verhalen zijn op de overtreder). Ook kosten voor bezwaar- en beroepsprocedures vallen hieronder.

c. Grondexploitatie € 8.400.000

Dit betreft de risico's die verbonden zijn aan de grondexploitatie. Voor een nadere toelichting zie paragraaf "Grondbeleid".

d. Verbonden partijen € 250.000

Als deelnemer van de gemeenschappelijke regelingen is de gemeente, samen met de overige deelnemende gemeenten, financieel aansprakelijk voor eventuele tekorten bij deze verbonden partijen. Zie hiervoor de paragraaf "Verbonden partijen".

e. *Sociaal domein en overige open eind regelingen* € 550.000

De uitgaven die gemoeid zijn met open-eind regelingen zijn, zoals de naam al aangeeft, moeilijk te beïnvloeden door de gemeente. Uitgaven vinden plaats op basis van verordeningen en regelingen. De aanspraken die op de regelingen worden gedaan zijn niet te beïnvloeden door de gemeente.

In Oude IJsselstreek gaat het om de volgende regelingen:

- Monumentensubsidies
- Exploitatiesubsidies
- Leerlingenvervoer
- Bijzondere bijstand
- Verenigingsubsidies
- Sociaal Domein (transities)

In het sociaal domein (programma 2) gaat circa € 45 miljoen om. Met het plan van maatregelen ("Voorbij de zure appel") zijn de bekende risico's voor de komende jaren meegenomen. Daarnaast is een reserve opgenomen om de risico's af te dekken. Hiermee is het risico ten opzichte van de jaarrekening 2014 minder hoog geworden.

f. *Garant/borgstellingen* € 1.000.000

Alle borg-/garantstellingen worden getoetst aan de uitvoeringsregels Welzijn, Cultuur en Sport. De partijen waar we garant voor staan en waarbij risico bestaat:

- DRU Cultuurfabriek
- BOEi
- Optimaal FM
- SDOUC
- Wonion
- Stg. Gemeenschapshuis Varsselder-Veldhunen
- Schuttersgilde St. Joris
- Stichting Westendorphuis
- Stichting Stadsherstel Terborg

g. *Overige (externe) factoren, o.a. accountant en VPB* € 60.000

Doen en laten van derden: Deze risico's zijn niet of nauwelijks te voorspellen. In dit kader moet vooral gedacht worden aan projecten waarvan de uitvoering in een onomkeerbare situatie verkeert. Deze risico's doen zich ook op andere terreinen in de exploitatiesfeer voor, maar zijn dan vaak van een andere omvang.

Economische ontwikkelingen, die buiten de invloedssfeer van de gemeente vallen: Dit zijn bijvoorbeeld renteontwikkelingen. Niemand garandeert dat de huidige lage rentestand voor opname van vast geld zal blijven voortduren. In de begroting wordt daar voor een deel wel op geanticipeerd. De economische ontwikkelingen zijn ook van invloed op de rijksuitgaven/-bezuinigingen. Deze vertalen zich door in de algemene uitkering. Wanneer er dus extra bezuinigd moet worden op rijksniveau, zal dit betekenen dat er een lagere algemene uitkering zal worden betaald.

Planschade: Als gevolg van de aanpassing van de Wet op de Ruimtelijke Ordening mag de gemeente tegenwoordig met de initiatiefnemers van bouwprojecten weer afwentelingsovereenkomsten afsluiten. Dat wil zeggen dat eventuele planschadeclaims voor rekening komen van de initiatiefnemer en niet voor de gemeente. Eventuele claims die daaruit voortvloeien zijn niet te verhalen. Er is nu nog geen zicht op wat voor consequenties dit zal hebben.

Hypotheek personeel: De gemeente verstrekke tot 31-12-2008 hypotheek aan personeelsleden. Het onderpand voor de hypotheek-verstrekking is de eigen woning van de hypotheekgever. Het beleid van de gemeente is dat de maximale hypotheek wordt gerelateerd aan de WOZ-waarde. Ondanks de waardedaling van de woningen de laatste jaren zorgt deze zekerheidsstelling ervoor dat de gemeente hiervoor niet veel risico loopt.

Vennootschapsbelasting (VPB): Per 1 januari 2016 worden gemeenten vennootschapsbelastingplichtig voor die activiteiten waarbij zij optreden als ondernemer. Gemeenten moeten VPB gaan betalen over de winst die ze met hun ondernemingsactiviteiten maken. De inventarisatie van VPB-plichtige activiteiten, de VPB-druk, het inrichten van de financiële administratie, de juridische structuur en het uiteindelijke beheer van de VPB-geldstroom is cruciaal voor het beheersen van de (fiscale) risico's. Op bestuurlijk niveau worden in het laatste kwartaal 2015 besluiten genomen hoe de gemeente omgaat met de gevolgen van de VPB en de mogelijk te nemen maatregelen.

Berekening prognose weerstandsvermogen (x 1.000)

$$\text{Weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit} \quad \text{€ 11.945}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit} \quad \text{€ 10.490}} = \text{1.14}$$

De gehanteerde ratio vanuit de Provincie:

> 2,0	= Uitstekend
1,4 – 2,0	= Ruim voldoende
1,0 - 1,4	= Voldoende
0,8 - 1,0	= Matig
0,6 – 0,8	= Onvoldoende
< 0,6	= Ruim Onvoldoende

Hieruit blijkt dat het weerstandsvermogen van Oude IJsselstreek voldoende is om eventuele financiële tegenvallers op te vangen.

Kengetallen

Naar aanleiding van wijzigingen in de BBV (Besluit Begroting en Verantwoording), wordt voorgeschreven dat vanaf de begroting 2016 in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing een verplichte basisset van 5 kengetallen moet worden opgenomen. Deze kengetallen zijn:

1. Netto schuldquote
2. Solvabiliteitsratio
3. Grondexploitatie
4. Structurele exploitatieruimte
5. Belastingcapaciteit (woonlasten meerpersoonshuishouden)

Het is van belang deze kengetallen in breder perspectief te zien, aangezien deze op zichzelf staand maar een deel van het totale beeld van de gemeentelijke financiën weergeven.

Ad 1: Netto schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Dit is de netto schuld als aandeel van de inkomsten. Als streefwaarde hanteert de VNG een netto schuldquote van 130% als bovengrens, maar liever onder de 100%. Een uitkomst boven deze grens geeft aan dat het verstandig is de schuldquote af te bouwen.

Netto schuldquote (x 1.000)	Rekening 2013	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
A) Vaste schulden (art 46 BBV)	126.250	130.147	130.000	127.510
B) Netto vlottende schuld (art 48 BBV)	8.943	5.952	6.000	6.000
C) Overlopende passiva (art 49 BBV)	4.717	5.513	5.500	5.500
D) Financiële activa (art 36, lid d, e, f)				
E) Uitzettingen <1 jaar (art 39 BBV)	0	2	0	0
F) Liquide middelen (art 40 BBV)	100	88	90	90
G) Overlopende activa (art 40a BBV)	5.585	5.889	5.500	5.500
H) Totale baten (art 17 lid c BBV, excl mutaties reserves)	86.001	93.757	85.884	88.308
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	156%	145%	158%	151%
Netto schuldquote, gecorrigeerd*	127%	118%	139%	132%

*Is gelijk aan netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen.

Ad 2: Solvabiliteitsratio

Dit is het procentuele aandeel van het eigen vermogen op het totaal van het vermogen. Deze ratio geeft aan in hoeverre een organisatie aan de lange termijn financiële verplichtingen kan voldoen. Algemeen gehanteerde streefwaarde is minimaal 20% (eigen vermogen/totale vermogen), maar liever meer dan 30% (norm Provincie).

Solvabiliteitsratio (x 1.000)	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
A) Eigen vermogen (art 42 BBV)	29.402	25.763	24.763
B) Balanstotaal	174.095	170.000	169.000
Solvabiliteit (A/B) x 100%	16,89%	15,15%	14,65%

Ad 3: Grondexploitatie

De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant beoordeelt elk jaar of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

Kengetal grondexploitatie (x 1.000)	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
A) Niet in exploitatie genomen bouwgronden (cf art 38 lid a pt 1)	3.410	3.410	3.410
B) Bouwgronden in exploitatie (art 38 lid b)	21.543	21.056	17.379
C) Totale baten (art 17 lid c., excl mutaties reserves)	93.757	85.884	88.308
Grondexploitatie (A+B)/C x 100%	26,62%	28,49%	23,54%

Ad 4: Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten. Dit wordt uitgedrukt in een percentage. Dit percentage geeft een inzicht in de flexibiliteit van de begroting. Een begroting waar de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

Structurele exploitatieruimte (x 1.000)	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
A) Totale structurele lasten	93.068	87.052	87.358
B) Totale structurele baten	90.983	84.916	87.512
C) Totale structurele toevoegingen aan de reserves	-	286	286
D) Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	750	1.171	1.080
E) Totaal baten	93.757	85.884	88.308
Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/(E) x 100%	-1,42%	-1,46%	1,07%

Ad 5. Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder de woonlasten wordt verstaan de OZB, de riool en reinigingsheffing voor ene woning met een gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit wordt berekend door de totale woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t te vergelijken met het landelijke gemiddelde in jaar t-1. De gemiddelde woonlasten van gemeenten in 2015 (op basis van de cijfers van het COELO), bedragen € 716,-.

Belastingcapaciteit (afgerond op hele €)	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
A) OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	320	327	360
B) Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	209	229	239
C) Afvalstoffenheffing voor gezin	192	185	185
D) Eventuele heffingskorting	nvt	nvt	nvt
E) Totale woonlasten voor gezin (A+B+C-D)	721	741	784
F) Woonlasten landelijk gemiddelde voor gezin(t-1)	697	704	716
Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde (E/F) x 100%	103,4%	105,3%	109,5%

4. Financiële positie

Toelichting

Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) schrijft voor, dat er naast de programmabegroting en de paragrafen ook een "financiële begroting" wordt gemaakt. Hierin wordt inzicht gegeven in:

- de prognose meerjarenperspectief 2016 - 2019
- het dekkingsplan
- het overzicht van baten en lasten
- de financiële uitgangspunten
- de algemene dekkingsmiddelen

4.1 Prognose meerjarenperspectief

In het meerjarenperspectief wordt de ontwikkeling van het saldo aangegeven vanaf het uitgangspunt in de Programmabegroting 2015, de stand van zaken bij de Procesnota 2016 en het uiteindelijke saldo met vaststelling van het dekkingsplan.

NB. Alle positieve bedragen dragen bij aan een positieve ontwikkeling van het begrotingssaldo, negatieve bedragen verslechteren het resultaat.

Meerjarenperspectief

Meerjarenraming	2016	2017	2018	2019
Bedragen x 1.000 (- = negatief)				
Vastgestelde saldi Programmabegroting 2015	-90	-836	-1381	-1381
Ontwikkelingen Berap en Procesnota	-298	-90	-65	-65
Verwerking meicirculaire 2015 excl. sociaal domein	1137	1140	1469	1618
Loon- en prijscompensatie	-221	-221	-221	-221
Verwerking meicirculaire sociaal domein 2015	-898	-1319	-1803	-2124
Risico's exploitatie sociaal domein	-1560	-1560	-1560	-1560
Bezuiniging subsidies	-520			
Ontwikkelingen in exploitatie voor 1-7-2015	-950	-1450	-1650	-2400
Stand procesnota 1-7-2015	-3400	-4336	-5211	-6133
Ontwikkelingen exploitatie na 1-7-2015	-242	99	76	1
Wegen	-290	-580	-870	-1160
Saldo uitgangspositie meerjarenraming	-3932	-4817	-6005	-7292
Dekkingsplan sociaal domein	2458	2879	3363	3684
Dekkingsplan overig	1488	1967	2669	3622
Saldo meerjarenraming 2016-2019	14	29	27	14

Toelichting (afwijkingen ten opzichte van de Procesnota)

- **Ontwikkeling exploitatie**
  - Bijstelling diverse budgetten na 1 juli.
  - Extra lasten in verband met Leader subsidie.
  - Verrekening kapitaallasten in verband met gevolgen maximering rente voor Grex (IEG), conform voornemende wijziging BBV.

- **Wegen**

In plaats van investeren (circa € 2,8 mln per jaar) wordt het wegenonderhoud naar een acceptabel basisniveau gebracht en vanaf 2016 uit de exploitatie betaald. Dit geeft een extra last op de exploitatie van € 290.000 per jaar, oplopend naar € 1.45 mln in 2020. Op de langere termijn is er een voordeel door lagere rentelasten. Daarbij vallen de kapitaallasten voor wegen van circa € 170.000 per jaar vrij. Hiermee wordt aangesloten bij de opvattingen van de Provincie en draagt dit bij de verlaging van de leningenportefeuille. Ook is dit in lijn met de financiële analyse van Welconsult.

Toelichting perspectief ten opzichte van Programmabegroting 2015-2018

Voor de programmabegroting is de meerjarenraming uit de programmabegroting 2015-2018 de financiële uitgangspositie. Op basis hiervan worden de wijzigingen in de programma's en verdere overzichten verwerkt. Met de procesnota en de overige ontwikkelingen tot 1 september, is deze uitgangspositie aangepast, zoals in het meerjarenperspectief zichtbaar is gemaakt. De totale financiële opgave werd daarmee fors hoger dan in de meerjarenraming 2015-2018 werd aangegeven. Per saldo zijn de wijzigingen in de programma's gebaseerd op de oorspronkelijke meerjarenraming 2015-2018. Onderstaand overzicht geeft dit weer.

Toelichting perspectief	2016	2017	2018	2019
bedragen x 1.000 (- = negatief)				
Uitgangspositie (programmabegroting 2015-2018)	-90	-836	-1.381	-1.381
Nieuw beleid	-625	-762	-1.012	-1.302
Maatregelen	1.487	1.967	2.669	3.622
Overig	-68	524	871	463
Interne kosten	-690	-864	-1.120	-1.388
Saldo begroting 2016-2019	14	29	27	14

4.2 Dekkingsplan

Het dekkingsplan is gebaseerd op de financiële opgave, zoals deze op 1 september voorlag (zie meerjarenperspectief).

In de procesnota zijn meerdere nieuwe budgetten opgevoerd, bedoeld voor nieuw beleid. In het dekkingsplan wordt voorgesteld dit nieuwe beleid niet (of zeer beperkt) uit te voeren. De budgetten worden daarmee als het ware weer teruggedraaid. In het dekkingsplan zijn deze budgetten zichtbaar als een besparing. Per saldo is het effect op deze programmabegroting dan € 0,-, aangezien het uiteindelijke financiële effect wordt bepaald ten opzichte van het oorspronkelijke financiële uitgangspositie (programmabegroting 2015-2018). Hier zaten de extra benodigde budgetten voor nieuw beleid nog niet in (zie ook overzicht "toelichting perspectief").

In het dekkingsplan hieronder wordt aangegeven wat het uiteindelijke effect is, zoals deze ook in de programma's en verdere overzichten is verwerkt (dus ten opzichte van de meerjarenraming 2015-2018).

Dekkingsplan (maatregelen)	2016	2017	2018	2019	Toelichting
(- is negatief)					
Opgave Sociaal domein					
Sociaal domein	2.458.542	2.879.129	3.363.645	3.684.590	Met vaststelling van de maatregelen sociaal domein door de raad, wordt de opgave om het sociaal domein budgettair neutraal uit te voeren, gerealiseerd. Effect op begroting € 0,-
Opgave overig					
Programma 1					
Voorziening Openbare verlichting	150.000	150.000	150.000	150.000	Op basis van het concept nieuwe verlichtingsplan, is € 150.000 opgevoerd. Het plan heeft nog geen officiële status. Het betreft nieuw beleid/nieuw geld. Komt daarom te vervallen. (zie ook notitie, punt 2, wegen). Effect op begroting: € 0,-
Verkoop gebouwen en gronden				250.000	Met de inventarisatie en besluitvorming over de verkoop van gemeentelijke landbouwgronden en bossen, kan de verkoop hiervan, in combinatie met de verkoop van gemeentelijke panden, ook in 2019 minimaal € 250.000 per jaar opleveren. Effect op begroting € 250.000,- voordeel
Overig wijken en beheer	20.000	20.000	20.000	20.000	Geen extra impuls voor onder andere project "ervaar je baners" in plantsoenonderhoud. Effect op begroting: € 0,-
Onkruidbestrijding	50.000	50.000	50.000	50.000	Geen ophoging van het budget voor bestrijding van onkruid. Effect op begroting € 0,-
Programma 2					
Realiseren subsidiebeleid vanaf 2016	562.382				Met het vaststellen van de nieuwe subsidieregeling wordt de besparingsopgave op subsidies ook voor 2016 vrijwel gehaald. Hiermee wordt het oorspronkelijk meegenomen tekort in 2016 opgeheven. Effect op begroting € 102.618 nadeel (er werd een besparing geraamd van € 520.000 + € 145.000 overschrijding = € 665.000. Er wordt € 562.382 gehaald. Per saldo resteert er dus een overschrijding van).

Subsidie Dru Cultuurfabriek				275.000	De reserve cultuurcluster draagt tm 2018 bij aan de exploitatietekorten. Vanaf 2019 vervalt deze bijdrage. Dit bedrag wordt meegenomen in de totale opgave rondom subsidies en het realiseren van het eindbeeld voor de DRU-industriepark. Effect op begroting € 0,-
Programma 3					
Stimulering Economische ontwikkeling	100.000	40.000	15.000	15.000	Conform Procesnota is oorspronkelijk € 150.000 in 2016 aan extra budget opgenomen om uitvoering te geven aan de focus op werken en leren (oa stimulering economie, ik start smart, grensoverschrijdende samenwerking). Dit budget is teruggebracht naar € 50.000. Effect op de begroting € 50.000,- nadeel
Toerismebelasting	15.000	15.000	15.000	15.000	De werkelijke inkomsten zijn afhankelijk van de hoeveelheid bezoekers. Met de procesnota zijn de opbrengsten naar beneden bijgesteld, op basis van voorzichtige schattingen. Naar verwachting is de opbrengst haalbaar. Effect op de begroting € 0,-
Vrijtijdseconomie/duurzaamheid	94.500	94.500	94.500	94.500	Niet uitvoeren van de extra impuls aan onder andere Cittaslow, Leader en overige recreatieve voorzieningen. Effect op de begroting € 0,-
Samenvoegen budgetten initiatieven economie en leefbaarheid	45.000	45.000	45.000	45.000	Door bundeling van de budgetten is een besparing mogelijk, in combinatie met een ophoging van de post onvoorzien voor bijvoorbeeld nieuwe initiatieven, die nu nog niet in beeld zijn. Effect op de begroting € 45.000 voordeel
Programma 4					
Digitale dienstverlening	93.000				Niet uitvoeren van de beoogde versterking van de dienstverlening. Hiermee blijven een aantal zaken op het huidige niveau, of worden niet uitgevoerd. Effect op de begroting € 0,-
Investeringslijst	230.000	330.000	680.000	1.030.000	Verlagen van de kapitaallasten van € 600.000 naar € 370.000 in 2016, naar € 200.000 vanaf 2017. Effect op de begroting € 230.00 voordeel, olopend naar € 1.030.000 voordeel
Raadsbudget in lijn met organisatie	32.650	32.650	32.650	32.650	Het griffie-en raadsbudget is, zoals alle posten in de organisatie, tegen het licht gehouden en op basis van de uitgaven van de afgelopen 2 jaar bijgesteld. Ook zijn de budgetten in lijn gebracht met vergelijkbare budgetten in de gehele organisatie. Effect op de begroting € 32.650 voordeel

Bedrijfsvoering					
Bedrijfsvoering / personeel	78.000	78.000	78.000	78.000	- Verlaging van het budget voor extern juridisch advies. - Leidinggevenden worden steeds meer ingezet om zelf de medewerkers te coachen. Hiermee realiseren we een bezuiniging op het coachingsbudget. - Daarnaast kijken we kritisch naar wat nodig is voor de ontwikkeling van medewerkers. Effect op de begroting € 78.000 voordeel
Algemene dekkingsmiddelen					
Onroerend zaak belasting	667.000	887.000	1.114.000	1.342.000	Stijging van de OZB met € 33,- in 2016 per gemiddeld huishouden. Effect op de begroting € 667.000 voordeel, oplopend naar € 1.342.000
Riolering		475.000	475.000	475.000	Met het nieuwe GRP vanaf 2017 volledig kostendekkend tarief hanteren (de Btw-compensatie wordt nu niet kostendekkend verrekend). Effect op de begroting € 475.000 voordeel vanaf 2017
Toevoeging aan Algemene reserve	-650.000	-250.000	-100.000	-250.000	Verbeteren van de financiële positie door toevoeging aan de algemene reserve. Effect op de exploitatie € 650.000 nadeel in 2016
Totaal maatregelen Overig	1.487.532	1.967.150	2.669.150	3.622.150	
Totaal maatregelen Sociaal Domein + Overig	3.946.074	4.846.279	6.032.795	7.306.740	

4.3 Overzicht van baten en lasten

Bij de afzonderlijke programma's is steeds een overzicht van de baten en lasten opgenomen. In de volgende tabel treft u een totaaloverzicht van alle programma's aan. Volgens het BBV mogen de mutaties in de reserves niet via de programma's lopen, maar moeten afzonderlijk zichtbaar zijn. Daardoor ontstaan er twee exploitatiesaldo's, te weten een saldo voor resultaatbepaling en een saldo na resultaatbepaling. Concreet betekent dit dat er eerst een telling wordt gemaakt van de begroting zonder de mutaties in de reserves (= voor resultaatbepaling). Daarna volgt een telling rekening houdend met stortingen in- en onttrekkingen aan de reserves (na resultaatbepaling).

	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten				
1. De gemeente waar het goed wonen is	21.808.417	21.922.178	21.984.276	22.009.278
2. De leefbare gemeente	45.104.091	44.576.906	44.067.615	43.461.027
3. De werkende gemeente	5.917.424	5.832.684	5.786.081	5.719.330
4. De dienstverlenende gemeente	14.906.684	15.063.870	14.995.765	15.159.828
Algemene dekkingsmiddelen	739.104	492.646	492.646	492.646
Onvoorziene uitgaven	118.410	118.140	117.870	117.600
Totaal lasten	88.594.130	88.006.424	87.444.253	86.959.709

Baten				
1. De gemeente waar het goed wonen is	9.438.219	9.479.164	9.409.539	9.332.123
2. De leefbare gemeente	8.622.116	8.622.116	8.622.116	8.622.116
3. De werkende gemeente	357.765	353.765	353.765	353.765
4. De dienstverlenende gemeente	5.737.308	5.464.055	5.414.055	5.364.055
Algemene dekkingsmiddelen	64.153.016	63.623.399	63.185.261	63.241.588
Totaal Baten	88.308.424	87.542.499	86.984.736	86.913.647

Totaal saldo van baten en lasten (voor resultaatbestemming)	285.706-	463.925-	459.517-	46.062-
--	-----------------	-----------------	-----------------	----------------

Mutatie reserves				
Toevoegingen				
1. De gemeente waar het goed wonen is	285.833	285.833	285.833	285.833
4. De dienstverlenende gemeente	719.221	319.221	169.221	319.221
Onttrekkingen:				
1. De gemeente waar het goed wonen is	264.518	262.273	260.024	260.024
2. De leefbare gemeente	325.000	275.000	275.000	-
3. De werkende gemeente	164.803	161.488	158.172	158.172
4. De dienstverlenende gemeente	502.684	352.559	202.434	202.309
Algemene dekkingsmiddelen	47.900	46.800	45.700	44.600
Totaal Mutatie reserves	299.851	493.066	486.276	60.051

Resultaat na bestemming	14.145	29.141	26.759	13.989
--------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------

4.4 Overzicht van incidentele baten en lasten

Overzicht van incidentele baten en lasten				
	2016	2017	2018	2019
Saldo begroting 2016-2019	14.145	29.141	26.759	13.989
Incidentele lasten				
Pg	Omschrijving			
1	Kosten voor extra verkoop panden en gronden	50.000	20.000	20.000
2	Cultuurcluster DRU	275.000	275.000	275.000
3	Digitale informatieborden	15.000	15.000	
4	Verkiezingen		41.500	51.500
4	Algemene uitkering Huishoudelijke hulptoelage	246.458		
4	Toevoeging Algemene reserve	650.000	250.000	100.000
				250.000
	Saldo incidentele lasten	1.236.458	601.500	446.500
				333.000
Incidentele baten				
Pg	Omschrijving			
1	Opbrengst voor extra verkoop panden en gronden	50.000	20.000	20.000
2	Reserve onttrekking Cultuurcluster DRU	275.000	275.000	275.000
2	Reserve onttrekking Stimulering Leefbaarheid	50.000		
4	Algemene uitkering Huishoudelijke hulptoelage	246.458		
4	Dividend Nuon	175.000		
	Saldo incidentele baten	796.458	295.000	295.000
				-
	Saldo incidentele baten en lasten	440.000	306.500	151.500
				333.000
Structureel saldo programmabegroting 2016-2019				
		454.145	335.641	178.259
				346.989

4.5 Financiële uitgangspunten

Uitgangspunten

Technische uitgangspunten

De basis voor het ramen van het vastgestelde beleid voor de planperiode 2016-2019 is de in de raadsvergadering van 6 november 2014 vastgestelde programmabegroting. Daarnaast is er een aantal uitgangspunten in de Procesnota 2016 weergegeven. Het gaat om de volgende uitgangspunten:

- **Onvoorzien**
De post onvoorzien wordt meerjarig geraamd op € 3,-- per inwoner. Dit is voor 2016 € 118.410,--. Het betreft een conform wetgeving (Besluit Begroting en Verantwoording 2004) verplicht op te nemen post voor onvoorzien, onvermijdbare en onuitstelbare kosten.
- **Loonontwikkeling**
Basis voor de raming van de salarissen in de begroting is de bestaande formatie met bijbehorende kosten. Er wordt uitgegaan van de werkelijke loonkosten per 1 april 2015. Daarbij nemen we reeds bekende verwachte loonontwikkelingen en significante wijzigingen van werkgeverslasten mee. In de begroting is een bedrag ad € 104.000,- opgenomen om de stijging op te kunnen vangen. Dit is gelijk aan de compensatie die hiervoor ontvangen wordt via de algemene uitkering uit het gemeentefonds.
- **Prijsontwikkeling**
We hanteren een percentage van 0,8% voor prijsstijgingen (conform meicirculaire 2015). Voor subsidies wordt geen indexering toegepast, vanwege de taakstelling op subsidies. Daarnaast worden producten die doorberekend worden aan derden in de vorm van tarieven buiten beschouwing gelaten. Om de prijsstijging op te kunnen vangen is een post opgenomen ad € 117.000,--.
- **Renteontwikkeling**
Bij de opzet voor de berekening van de kapitaallasten (renteomslag) is aanvankelijk, conform de uitgangspunten genoemd in de Procesnota 2016, uitgegaan van een te rekenen percentage van 3,5% over de boekwaardes van de investeringen per 1 januari 2016 en volgende jaren. Echter gezien de werkelijke renteomslag over het jaar 2014 (1,75%) is bij het opmaken van begroting rekening gehouden met laatst genoemd percentage. Bij het opmaken van de jaarrekening wordt de renteomslag opnieuw berekend en tot de werkelijke omvang doorbelast aan de producten.
- **Rijksuitkeringen**
De mei- en septembercirculaires van het Ministerie van Binnenlandse Zaken zijn bepalend voor de op te nemen ramingen in de planning&controldocumenten. Voor de begroting 2016 is de meicirculaire 2015 leidend. Voor een beschouwing van de ontwikkeling van de algemene uitkering ten opzichte van de eerdere aannames wordt verwezen naar de “algemene dekkingsmiddelen”.
- **Woonruimtes , inwoners, bijstandsgerechtigden, huishoudens en leerlingen VO en S(V)O**
Woningen:
Voor het verloop van het aantal woningen van 2016 - 2019 sluiten we aan bij de aantallen zoals deze in de woonvisie zijn weergegeven.
Inwoners:
Per 1 januari 2015 zijn er in onze gemeente in totaal 39.562 personen woonachtig. Dat zijn 33 personen minder dan het afgelopen jaar. Ook het jaar daarvoor was er reeds sprake van een daling van het inwoneraantal. Op basis van een voorzichtige schatting en kijkende naar het verloop vanaf 2007 (aantal inwoners bedroeg toen ter tijd 40.970) gaan we er vanuit, dat er ook de komende planperiode jaarlijks sprake zal zijn van een daling van het aantal inwoners.

Aangezien het tevens van belang is om de ontwikkeling van bepaalde groepen binnen de bevolking te kennen voor de algemene uitkering zijn deze hieronder tevens vermeld. Hierbij is uitgegaan van een daling van 2% van het aantal inwoners binnen de categorie jonger dan 20 jaar en een groei van 2% voor de categorieën ouder dan 64 jaar.

Bijstandsgerechtigden:

Het landelijke aantal wordt per 1 januari 2015 ingeschat op 409.000. Het aantal van Oude IJsselstreek bedraagt 664 ofte wel 0,0016%. De landelijke stijging voor de komende jaren wordt ingeschat op 2,7% per jaar gemiddeld. De ervaringen hebben geleerd dat in het landelijk gebied dit percentage ongeveer de helft bedraagt van het gemiddelde landelijke percentage. Bij de berekening van de aantallen is dan ook voorzichtigheidshalve uitgegaan van de helft van het landelijke verwachte gemiddelde percentage ofte wel 1,35%.

Leerlingen Voortgezet en speciaal onderwijs:

Blijkens opgaaf van het Almende college laat de prognose voor wat betreft de ontwikkeling van het aantal leerlingen voor de komende jaren een dalend verloop zien.

In onderstaand overzicht zijn de aantallen weergegeven:

Per 1 januari	Aantal woonruimten	Aantal inwoners	Tot 20 jaar	Waarvan ouder dan 64	Waarvan 75 > <85	Bijstandontvangers	Huishoudens	Leerl. VO	Leerl. S(V)O
2015	17.240	39.562	8.602	8.190	2.704	664	17.508	2.303	77
2016	17.300	39.470	8.433	8.354	2.768	672	17.651	2.218	77
2017	17.330	39.380	8.264	8.521	2.832	682	17.795	2.164	77
2018	17.360	39.290	8.095	8.691	2.896	691	17.941	2.085	77
2019	17.390	39.200	7.926	8.865	2.960	700	18.087	2.085	77

- **Belastingen en tarieven**

De woonlasten stijgen voor 2016 met 5,7% (voor meerpersoonshuishoudens). Zie voor een verdere uitwerking de paragraaf "Lokale heffingen".

Voor het opmaken van de begroting zijn aanvankelijk de tarieven gehanteerd zoals deze zijn vastgesteld voor de begroting 2015 waarbij wel rekening wordt gehouden met autonome volume ontwikkelingen ten aanzien van het aantal inwoners, het aantal woonruimten, het aantal rioolaansluitingen, de waardes OZB en het aantal vergunningen. Verder worden de ramingen gebaseerd op 100% kostendekking ten aanzien van reinigingsheffing en rioolheffing (voor beide netto na kwijtschelding) en marktgelden.

In het kader van de maatregelen om te komen tot een sluitende begroting wordt voor de onroerende zaakbelastingen een verhoging van 10% voorgesteld. Bij 100% kostendekking stijgt het tarief rioolrechten stijgen met € 10,-. Het tarief voor de afvalstoffenheffing blijft gelijk.

Overige uitgangspunten

- **Meerjarig reëel sluitende begroting**

Uitgangspunt bij het opmaken van de begroting voor het jaar 2016 en het daarbij behorend meerjarenperspectief is geweest, dat deze reëel sluitend moet zijn.

- **Leningenportefeuille/investeringen**

De leningenportefeuille moet stevig worden teruggebracht om te komen tot houdbare gezonde gemeentefinanciën. Dit betekent dat er feitelijk nauwelijks ruimte is voor nieuwe investeringen in de komende jaren. Met het huidige beleid hebben we per jaar € 600.000 aan kapitaallasten begroot voor nieuwe investeringen per jaar. Om te komen tot een sluitende begroting en gezonde financiële positie (in lijn met het Werkakkoord en de financiële analyse van Welconsult), is besloten dit bedrag terug te brengen tot € 200.000 per jaar voor noodzakelijke (vervangings)investeringen. Vanwege de bestaande contractuele verplichtingen, is voor 2016 nog eenmalig een bedrag benodigd van € 370.000.

- **Doorberekende apparaatlasten**

Aanvankelijk werd 6% van de loonsom doorbelast aan investeringen en grondexploitaties. Aangezien het bedrag voor de dekking van de kapitaallasten wordt teruggebracht en er daardoor sprake zal zijn van een veel lager investeringsvolume, wordt ook de doorberekening van de apparaatskosten lager. Dit nadeel wordt voor de komende jaren ingeschat op:

- 2016: € 0,--
- 2017: - € 300.000,--
- 2018: - € 350.000,--
- 2019: - € 400.000,--

Genoemde bedragen zijn in de begroting verwerkt.

- **Sociaal Domein (transities)**

Het Sociaal Domein moet binnen de beschikbare budgetten worden uitgevoerd. Dit betekent dat we het Sociaal Domein budgettair neutraal meenemen in de begroting. De memo "Voorbij de zurge appel" omvat een totaalplan om de uitvoering binnen de budgetten te realiseren.

4.6 Algemene dekkingsmiddelen

Inleiding

Baten en lasten van de gemeente, die niet direct aan een programma zijn toe te rekenen, zijn in de algemene dekkingsmiddelen opgenomen. Het gaat hierbij om lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is, de algemene uitkering uit het Gemeentefonds, dividend, het saldo van de financieringsfunctie, de uitkering uit het BTW - compensatiefonds (ten laste van reserve), de overige algemene dekkingsmiddelen en het bedrag voor onvoorzien.

Beleidsruimte, kaders en bestaand beleid

De beleidsruimte "Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien" is beperkt. De belangrijkste regelgeving is opgenomen in de Gemeentewet, het Besluit Begroting en Verantwoording, de Wet Financiering Decentrale Overheden en de Wet Waardering Onroerende Zaken. Voor zover de gemeente aanvullende lokale regels wil stellen ten aanzien het financiële beleid vindt dat plaats in een aantal verordeningen en nota's.

In Oude IJsselstreek zijn de volgende kaderstellende notities en verordeningen vastgesteld:

- verordening financieel beleid, beheer en financiële organisatie (2005)
- verordening controle financieel beheer en financiële organisatie (2005)
- verordening periodiek onderzoek doelmatigheid en doelreffendheid (2005)
- nota reserves en voorzieningen (2006)
- nota weerstandsvermogen (2006)
- treasurystatuut (financiering) (2009)

Dit lokale kader de basis vormt de basis voor het financiële beleid. Zoals ook in de financiële analyse van Welconsult is opgemerkt, zijn de kaders verouderd. Herziening van de kaders is wenselijk.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Doelstelling voor Oude IJsselstreek is een financieel gezonde gemeente voor nu en in de toekomst. Dit betekent een solide financieel beleid met een sluitende begroting. De gemeente voert een financieel verantwoord beleid, waarbij een continue afweging plaatsvindt van de bestuurlijke ambities ten opzichte van de beschikbare middelen.

Uitgangspunten hierbij zijn onder meer:

- Voldoende weerstandsvermogen om onverwachte tegenvallers op te kunnen vangen;
Zie de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" en de in 2006 vastgestelde nota "Weerstandvermogen".
- Verantwoord beleid op het gebied van reserves en voorzieningen;

In 2006 is de nota "Reserves en voorzieningen" vastgesteld. Zie ook de bijlage D: "Reserves en voorzieningen".

- **Verantwoord beleid op het gebied van investeren en afschrijven;**
Hierbij wordt rekening gehouden met de wettelijke voorschriften op het gebied van investeringen met een maatschappelijk nut. (Zie bijlage C: "Investeringslijst")
- **Goed budgetbeheer en strakke begrotingsdiscipline;**
De begrotingscijfers worden opgebouwd door strak te budgetteren. Strakke begrotingsdiscipline betekent dat er van overschrijdingen van begrotingsposten geen sprake kan zijn. Natuurlijk kan in bijzondere gevallen goed gemotiveerd (vooraf, indien het om een substantieel bedrag gaat), via de bestuursrapportage een budgetaanpassing worden gevraagd.
- **"Nieuw voor oud beleid";**
In principe is er geen ruimte voor nieuw beleid, tenzij het nieuwe beleid meer oplevert dan het bestaande beleid, bijdraagt aan de focus op werken en leren en het bekostigd kan worden vanuit bestaande budgetten.
- **Continue beoordeling doelmatigheid en doeltreffendheid organisatie;**
Op basis van de uitkomsten van doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken (op grond van de verordening ex. artikel 213a Gemeentewet) kunnen organisatorische of procesmatige aanpassingen plaatsvinden voor doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken.
- **Optimaal gebruik subsidiemogelijkheden;**
Bij projecten zullen subsidiebronnen nadrukkelijk bij de financiering worden betrokken.
- **Financieel sluitende begroting met een verantwoord dekkingsplan;**
De begrotingen die aan de gemeenteraad worden aangeboden zijn financieel sluitend op basis van een reëel dekkingsplan.

Overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Hieronder worden de verschillende onderdelen van de algemene dekkingsmiddelen nader uitgewerkt en toegelicht.

Algemene dekkingsmiddelen	2015	2016	2017	2018	2019
Lokale heffingen:					
- OZB	6.671.000	7.338.000	7.558.000	7.785.000	8.013.000
- Toeristenbelasting	142.500	142.500	142.500	142.500	142.500
Algemene uitkering	33.635.989	55.425.656	54.383.739	53.718.601	53.546.928
Dividend	557.000	915.000	740.000	740.000	740.000
Overig	704.025	379.960	370.960	369.860	368.760
Saldo financieringsfunctie	0	0	0	0	0
Totaal	41.710.514	64.201.116	63.195.199	62.755.961	62.811.188
Onvoorzien	98.417	118.410	118.140	117.870	117.600

- **Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is.**
De lokale heffingen zijn uitgebreid beschreven in de betreffende paragraaf.
- **Algemene uitkeringen uit het Gemeentefonds**
De berekening van de Algemene Uitkering is gebaseerd op de meicirculaire 2015. Evenals alle andere posten is de raming van het gemeentefonds gebaseerd op constante lonen en prijzen. Het uitkeringspercentage waarmee voor 2016 gerekend is bedraagt 1.433. In de meerjarenraming is rekening gehouden met de gevolgen die voortvloeien uit de bij de begrotingsuitgangspunten genoemde aantallen. De financiële uitgangspunten zijn benoemd in paragraaf 4.3.

De algemene uitkering valt uiteen in een algemeen deel en een deel wat betrekking heeft op de daar bij behorende onderwerpen (decentralisatie- en integratie-uitkeringen en het sociaal domein).

1. *Algemene deel*

Het algemene deel omvat het deel van het budget, waar de gemeente vrij over kan beschikken. De verschillen in de hoogte van de uitkering komen ten opzichte van eerdere ramingen op grond van de meicirculaire 2015 onder andere door:

- Compensatie voor loon- en prijsstijgingen en nieuw beleid. Het percentage voor loon- en prijsstijgingen is door het Rijk vastgesteld op 0,8%. In de procesnota is uitgegaan van een stijging van 1,25%, respectievelijk 1,75%. We volgen het percentage van het Rijk, en gaan in onze berekeningen daarom uit van 0,8%.
- Actualisering van aantallen (bv aantal inwoners, bijstandsgerechtigden, woningen, etc).
- Groot onderhoud gemeentefonds. Hierin zijn een aantal scheve verdelingen tussen gemeenten aangepast. Daarnaast zijn naar aanleiding van wijzigingen in verdeelmaatstaven vooral voor het cluster Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing (waaronder infrastructuur) extra middelen toegekend.
- Actualisering van de WOZ-waarden van ons onroerend goed.
- Accres. Het zogenaamd 'trap-op-trap-af' principe. Als het Rijk minder uitgeeft, ontvangen de gemeenten ook minder algemene uitkering.

2. *Integratieuitkering / Decentralisatieuitkering / Sociaal Domein*

Deze uitkeringen zijn bedoeld voor een specifiek doel, zoals het brede Sociaal Domein (WMO + voorheen Awbz, Jeugdzorg en Participatiewet). Daarnaast vallen andere uitkeringen hieronder, zoals Impuls brede scholen/combinatiefuncties, peuterspeelzaalwerk en vergunningverlening/toezicht/handhaving. De wijzigingen in deze uitkeringen zijn het gevolg van de reguliere jaarlijkse aanpassing van het macrobudget. In principe verlopen deze uitkeringen budgettair neutraal. Dit houdt in het bedrag wat wordt uitgekeerd voor deze onderdelen, voor hetzelfde bedrag wordt geraamd als uitgave/last in de begroting. Neemt deze uitkering toe, dan nemen ook de lasten met hetzelfde bedrag toe. Neemt deze af, dan worden ook de lasten lager. Dit betekent wel dat bij een lagere uitkering, de uitvoering van deze regelingen met minder geld gerealiseerd moet worden.

- **Dividend**

Het bedrag aan te ontvangen dividend zal in na 2016 structureel € 175.000,- lager zijn. Vanaf 2017 vervalt het dividend van het laatste deel van de verkoop van de aandelen van NUON. De raming voor het jaar 2016 is gebaseerd op de werkelijke ontvangsten tot nog toe in 2015. De aandelen in de NUON zijn verkocht en dit heeft een toename van de algemene reserve opgeleverd. Hier staat tegenover dat het bedrag aan te ontvangen dividend fors naar beneden is bijgesteld vanaf 2017. In 2015 is de laatste tranche van de NUON-gelden ontvangen.

- **Saldo financieringsfunctie**

Het saldo van de financieringsfunctie wordt bepaald door de verschillen in de geraamde rente en de gerealiseerde rente. Zie ook de paragraaf Financiering. Het percentage bespaarde rente dat wordt berekend over de stand van de eigen financieringsmiddelen per 1 januari is bepaald op 0%.

De rentelasten van de vaste activa (investeringen) worden aan de programma's toegerekend tegen het omslagpercentage van 1,75% (voor enkele geactiveerde kapitaaluitgaven gelden (historisch bepaalde) uitzonderingspercentages). Op rekeningsbasis vindt nogmaals een (her)berekening plaats en worden op nacalculatorische wijze de kapitaallasten doorbelast. Gezien het feit dat het rentepercentage is gebaseerd op de werkelijke situatie 2014, wordt niet verwacht dat hier een saldo op zal treden.

Bijlagen

Bijlage A: Kerngegevens

Kerngegevens per 1 januari 2016	Werkelijk 2014	Raming 2015
Sociaal:		
Uitkeringsgerechtigden:		
IAOW	34	47
IAOZ	7	9
WWB	552	608
Totaal		
Leerlingen in het voortgezet onderwijs:	2.313	2.218
Inwoners:	39.839	39.470
Totaal	39.839	39.470
< 20 jaar	9.087	8.433
20-64 jaar	22.773	22.683
> 64 jaar	7.979	8.354
Fysiek:		
Oppervlaktes:		
Oppervlakte (ha)	13.632.000	13.632.000
waarvan - openbaar groen, zonder bermen	1.388.000	1.388.000
binnenwater	163.000	163.000
Aantal m² gazon:	726.000	811.639
Aantal bomen:	36.200	35.572
Aantal lichtpunten:	7.612	7.612
Wegen, fiets- en voetpaden:		
Aantal m ² wegen met een asfaltverharding	1.820.500	1.820.500
Aantal m ² wegen met een elementverharding	453.700	453.700
Aantal m ² parkeren met asfaltverharding	13.400	13.400
Aantal m ² parkeren met elementverharding	157.500	157.500
Aantal m ² trottoir/voetpad met asfaltverharding	3.600	3.600
Aantal m ² trottoir/voetpad elementverharding	359.700	359.700
Aantal m ² fietspad met asfaltverharding	114.500	114.500
Aantal m ² fietspad met elementverharding	14.900	14.900
Aantal m ² semi-verharde paden + zandwegen	119.100	119.100
Kunstwerken:		
Aantal betonnen bruggen	31	31
Aantal houten bruggen	11	13
Aantal stalen bruggen	4	3
Aantal m 1 stalen damwand	750	900
Aantal m 1 aanlegsteiger	12	12
Riolering:		
Aantal km gemengde riolering	159	159
Aantal km v riolering		
Aantal bergbezinkbassins	16	18
Aantal rioolgemaal	30	30
Aantal km persleiding	22	22
Aantal pompunits buitengebied	967	967
Aantal km vrijvervalriolering buitengebied	30	30
Aantal km persleiding buitengebied	177	177
Aantal rioolaansluitingen	17.154	17.500
Aantal woonruimten:	17.240	17.300
Aantal kernen:	11	11
Waarvan groter dan 500 adressen	3	3

Bijlage B: Planning wegen

Plaats	Straatnaam	Planjaar	Investering	Toelichting
Heelweg Oost	Generaalsweg	2016	92.200	Hiddinkdijk - Molenberg
Silvolde	Heuvelstraat	2016	177.300	
Varsseveld	Akkerstraat	2016	49.000	
Varsseveld	Haverstraat/Essenkampstraat	2016	173.000	
Terborg	Van Homoetstraat	2016	45.700	
Terborg	Den Vlasberg	2016	93.000	
Uft	Dr. Van Hengelstr./Middelgraaf	2016	117.000	
Uft	Sleegstraat	2016	115.000	
Sinderen	Sinderenseweg	2016	249.500	
Gendringen	Tollenstraat	2016	86.000	
Gendringen	Kerkeweide	2016	19.000	
Netterden	Emmerikseweg	2016	90.200	
Varsseveld	Char. De Bourbonstraat	2017	68.000	
Terborg	Kon. Emmastr./Pr. W.Alex	2017	263.600	
Varsseveld	Pr. Alexanderstraat	2017	88.500	
Silvolde	Molenweg	2017	31.500	
Uft	Dierenriem	2017	237.500	
Uft	Ankerstraat	2017	78.500	
Gendringen	IJsselweg	2017	126.300	
Silvolde	Oranjestraat	2017	185.300	
Uft	Roggestraat	2017	197.500	
Uft	Parkstraat (fase 1)	2017	233.000	Veldstraat - Praestingsweg
Silvolde	Siebelinkstraat	2018	76.000	
Varsselder	Kruising Hoofdstr./Bergsew.	2018	41.000	
Varsseveld	Par. Aaltenseweg	2018	291.500	
Terborg	Handelstraat	2018	98.500	
Terborg	Overtuin/De Laegte	2018	116.000	
Terborg	Van Nagelstraat	2018	71.300	
Varsselder	Hoofdstraat	2018	322.000	
Silvolde	Doctor Dreesstraat (fase 1)	2018	166.000	Bernhard - Nolen
Silvolde	Doctor Dreesstraat (fase 2)	2018	71.000	Nolen - Berkenlaan
Terborg	Van Gelderstraat	2018	155.000	
Uft	Delweg	2018	58.200	
Uft	Parkstraat (fase2)	2018	116.000	Rondje Parkstraat
Silvolde	Kwartelstraat	2019	117.600	
Terborg	Steengrachtstraat	2019	135.000	
Etten	Klompdijk (totaal)	2019	204.500	
Silvolde	Oude Dinxperloseweg	2019	611.500	
Gendringen	Brederostraat	2019	416.300	
Terborg	Hoofdstraat	2020	184.500	
Terborg	Van Wischstraat	2020	298.500	Bosstraat - Doorbraak
Etten	Uftsestraat (fietspad)	2020	60.000	
Sinderen	Sinderenseweg (fietspad)	2020	553.500	
Breedenbroek	Den Dam (in de kom)	2020	78.500	
Silvolde	Dr. Kuypersstraat	2020	80.000	
Uft	Kan. Terwindstraat	2020	111.000	
	Totaal		7.250.000	(1.450.000 per jaar)

Voeding en verloop voorziening wegen:		
2016	Aanwending restantkredieten	900.000
	Bijdrage uit product wegen	1.000.000
	Onttrekking	-444.700
	Storting voorziening	290.000
	Saldo	845.300
2017	Onttrekking	-1.509.700
	Bijdrage uit product wegen	1.000.000
	Storting voorziening	580.000
	Saldo	915.600
2018	Onttrekking	-1.582.500
	Bijdrage uit product wegen	1.000.000
	Storting voorziening	870.000
	Saldo	1.203.100
2019	Onttrekking	-1.484.900
	Bijdrage uit product wegen	1.000.000
	Storting voorziening	1.190.000
	Saldo	1.908.200
2020	Onttrekking	-1.366.000
	Storting voorziening	1.450.000
	Saldo	1.992.200
= ten laste van de investeringsruimte		

Bijlage C: Investeringslijst (noodzakelijke investeringen)

pg	omschrijving investering	afschr	totale inv	kaplstrn	2016	2017	2018	2019	Toelichting
1	Verkeerscirculatieplan Ulf fase 4	20	350.000	23.625	23.625				Deze afrondende fase van het Verkeerscirculatieplan(VCP) behelst de aansluiting van de grotere VCP-delen op Debbeshoek, Middelgraaf en Bongersstraat.
1	Realisatie nieuw bouw sportpark de Ijsselw eide '16	40	1.270.000	53.975	53.975				Dit betreft het tweede deel van de dekking voor de afronding van de bouw sporthal en revitalisering sportpark cf. raadsbesluit okt 2014. Onderdelen met afschrijving 40 jaar. Enige overdekking ivm risico's handhaven.
1	Revitalisering sportpark Ijsselw eide '16	25	1.400.000	80.500	80.500				Idem. Onderdelen met afschrijving 25 jaar. Enige overdekking ivm risico's handhaven.
1	Centrumplan Silvolde	20	415.000	28.013	28.013				Leefbaarheidsinitiatief.
1	Herstructurering Vogelbuurt Ulf Noord 2016	20	681.851	46.025	46.025				Deelproject van de herstructurering Vogelbuurt. Wonion draagt zorg voor de woningen, de gemeente voor de openbare ruimte.
1	Herstructurering Vogelbuurt Ulf Noord 2017	20	681.851	46.025		46.025			Idem.
1	Herstructurering Vogelbuurt Ulf Noord 2018	20	681.851	46.025			46.025		Idem.
1	Herstructurering Vogelbuurt Ulf Noord 2019	20	650.013	43.876				43.876	Idem.
1	Rotonde Munstermanstraat N818	20	357.000	24.098	24.098				Betreft de gemeentelijke bijdrage aan de rotonde N818 - Munstermanstraat. De provincie vervangt deze gevaarlijke kruising door een rotonde. De gemeente betaalt verplicht mee.
1	Vervanging voertuigen buitendienst 2016	8	68.750	9.797	9.797				Jaarlijks krediet voor vervangingsinvesteringen voertuigen buitendienst. In 2016 kan eenmalig het krediet worden gehalveerd.
1	Vervanging voertuigen buitendienst 2017	8	137.500	19.594		19.594			Jaarlijks krediet voor vervangingsinvesteringen voertuigen buitendienst.
1	Vervanging voertuigen buitendienst 2018	8	137.500	19.594			19.594		idem
1	Vervanging voertuigen buitendienst 2019	8	137.500	19.594				19.594	idem
1	Sportvloer de Paasberg	15	32.000	2.693	2.693				De sportvloer in de Paasberg is aan vervanging toe, volgens het keuringsrapport van Descol.
3	voorbereidingskrediet VO Achterhoek 2016	5	40.000	8.700	8.700				Betreft de helft van de voorbereidingskosten. Het eerste deel is in 2015 meegenomen.
3	Ulf Noord II school (Dobbelsteen/Antoniusschool) fase II incl gymzaal	40	1.083.000	46.028	46.028				Bedrag is hoger (€ 75.000) ivm overdrachtsbelasting, bij de oorspronkelijke berekeningen is dit nog niet meegenomen.
4	Vervanging software '16	3	132.000	46.310	46.310				Jaarlijks krediet voor vervangingsinvesteringen software applicaties.
4	Vervanging software '17	3	132.000	46.310		46.310			idem
4	Vervanging software '18	3	132.000	46.310			46.310		idem
4	Vervanging software '19	3	132.000	46.310				46.310	idem
Saldo noodzakelijke (deel)kredieten + vervangingsinvesteringen					369.763	111.929	111.929	109.780	

pg	omschrijving investering	afschr	totale inv	kaplstn	2016	2017	2018	2019	Toelichting
4	Nieuw containersysteem volgens VANG	15	1.788.000	150.490	150.490				De uitvoering van het nieuwe afvalstoffenbeleidsplan brengt investeringen in nieuwe containers en managementsysteem met zich mee. De lasten zijn opgenomen in de afvalbegroting 2016 en zijn van invloed op het tarief afvalstoffenheffing.
Saldo kapitaallasten met dekking van de afvalstoffenheffing					150.490				
pg	omschrijving investering	afschr	totale inv	kaplstn	2016	2017	2018	2019	Toelichting
1	Herstructurering Vogelbuurt Uift Noord rioleringsdeel 16	40	721.711	30.673	30.673				Rioolverbetering in het kader van de herstructurering Vogelbuurt. Dit wordt in samenloop met de verbetering van de openbare ruimte uitgevoerd.
1	Herstructurering Vogelbuurt Uift Noord rioleringsdeel 17	40	436.263	18.541		18.541			Idem.
1	Herstructurering Vogelbuurt Uift Noord rioleringsdeel 18	40	650.012	27.626			27.626		Idem.
1	Reconstructies wegen nav wegininspecties/rioolvervangings '16	20	675.000	45.563	45.563				Conform Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP).
1	Reconstructies wegen nav wegininspecties/rioolvervangings '17	20	675.000	45.563		45.563			Idem.
1	Reconstructies wegen nav wegininspecties/rioolvervangings '18	20	675.000	45.563			45.563		Idem.
1	Reconstructies wegen nav wegininspecties/rioolvervangings '19	20	675.000	45.563				45.563	Idem.
1	Rioleringsvervangings binnen de kom	40	2.330.289	99.037	99.037				Idem.
1	Rioleringsvervangings binnen de kom	40	2.615.737	111.169		111.169			Idem.
1	Rioleringsvervangings binnen de kom	40	2.401.988	102.084			102.084		Idem.
1	Rioleringsvervangings binnen de kom	40	3.052.000	129.710				129.710	Idem.
Saldo kapitaallasten met dekking van het riolrecht					175.273	175.273	175.273	175.273	

Wensenlijst investeringen 2016 - 2019		
pg	omschrijving investering	totale investeringsbehoefte
	Programma 1	
1	Kruising Silvoldeweg/Boekhorststraat Terborg	150.000
1	Onderzoek naar wegvak N18/Oostelijke Rondweg bij Radstake Varsseveld	25.000
	Programma 2	
2	Leefbaarheidsinitiatieven: 2016-2019	2.385.000
2	DRU industriepark parkmanagement	150.000
2	DRU industriepark Koepeloven	475.000
2	DRU industriepark Ketelhuis	150.000
	Programma 3	
3	Aanleg ontbrekende schakel in fietspadtrace Doesburg-Bocholt thv Silvolde	100.000
3	Uitvoering Lokaal toeristisch recreatief ontwikkelingsplan 2016-2019	200.000
3	Laanbeplanting 2016-2019	200.000
3	uitvoering landschapsonwikkingsplan OMD 2016-2018	150.000
3	Uitvoering schetsboek 't Venne + gebiedsvisie baaksebeek Veengoot 2016-2019	200.000
3	Fietspad, waterberging en uitloopgebied Vogelbuurt-Biezenakkers 2017	500.000
3	Uft Noord school aanpassing openbare ruimte 2017	500.000
3	Lokale ommetjes 2016-2019	100.000
3	VO Achterhoek 2017-2018	17.000.000
3	Tracestudie Rondweg Silvolde	15.000
3	Onderliggende wegennet N18	-
3	uitvoering plattelontw recreatie & toerisme /cultuurhist./natuur & ecologie 2016-2019	280.000
3	Basisscholen Gendringen (Hoeksteen/Chrisstoffelschool) 2017	3.000.000
3	voorbereidingskrediet voor plannen solar 2016	100.000
3	pilot asbest verwijdering (asbest trein) 2016	25.000
3	Aanleg fietspad Engbergen - Sinderen fase 2 2016	500.000
	Programma 4	
4	Ontwikkeling naar digitale overheid 2016-2017	210.000
Totaal investeringen wensenlijst 2016-2019		26.415.000

Bijlage D: Reserves en voorzieningen

Omschrijving	Saldo 1-1-2016	in 2016 toevoeging rente	mutaties in 2016 toevoegingen	mutaties in 2016 onttrekkingen	Saldo 31-12-2016
Reserves					
<i>A. Algemene reserve</i>					
Algemene reserve	10.736.232		650.000	495.000	10.891.232
<i>Totaal algemene reserve</i>	<i>10.736.232</i>		<i>650.000</i>	<i>495.000</i>	<i>10.891.232</i>
<i>B. Overige bestemmingsreserves</i>					
Reserve Almende College: Past.Bleumersmavo	970.009	43.650		80.959	932.700
Reserve Paasberghal	658.703	29.642		40.618	647.726
Reserve bijdrage 2005 Almende College: Isala	1.054.876	47.469		83.844	1.018.502
Reserve werf Varsseveld	252.190			51.876	200.314
Reserve onderhoud openbaar groen	146.633				146.633
Reserve stimulering leefbaarheid	53.568			50.000	3.568
Reserve begraafrechten	163.390			41.808	121.582
Reserve dividend BNG 2006	1.058.107			47.900	1.010.207
Reserve Cultuurcluster	611.719		208.333	275.000	545.052
Reserve gelden Langenberg	308.788			35.000	273.788
Reserve Afbramerij	2.325.879	104.665		123.900	2.306.643
Reserve veranderkapitaal	-		395.000	395.000	-
reserve vereveningsfonds DRU	172.747				172.747
Reserve Sociaal veranderagenda	252.500				252.500
Reserve gemeentelijke objecten	1.142.457		285.833		1.428.290
Reserve Sociaal Domein	1.621.132			1.621.132	-
Reserve wachtgeldverplichtingen	896.351		69.221	374.000	591.572
Reserve huisvesting onderwijsgebouwen	338.000				338.000
<i>Totaal overige bestemmingsreserves</i>	<i>12.027.046</i>	<i>225.426</i>	<i>958.387</i>	<i>3.221.037</i>	<i>9.989.822</i>
Totaal reserves	22.763.278	225.426	1.608.387	3.716.037	20.881.054
Omschrijving	Saldo 1-1-2016	in 2016 toevoeging rente	mutaties in 2016 toevoegingen	mutaties in 2016 onttrekkingen	Saldo 31-12-2016
Voorzieningen					
<i>Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's</i>					
Voorziening wachtgeldverplichting vm personeel	176.878			24.120	152.758
Voorziening wachtgeldverplichting vm wethouders	1.253.564			99.929	1.153.635
Voorziening verlies regionaal bedrijventerrein A 18	1.527.218				1.527.218
<i>Totaal voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's</i>	<i>2.957.660</i>			<i>124.049</i>	<i>2.833.611</i>
<i>Onderhoudsegalisatievoorzieningen</i>					
Voorziening bufferfonds riolering	49.825		4.182.500	4.132.222	100.103
<i>Totaal onderhoudsegalisatievoorzieningen</i>	<i>49.825</i>		<i>4.182.500</i>	<i>4.132.222</i>	<i>100.103</i>
Totaal voorzieningen	3.007.484	-	4.182.500	4.256.271	2.933.713
Totaal reserves en voorzieningen	25.770.762	225.426	5.790.887	7.972.308	23.814.767

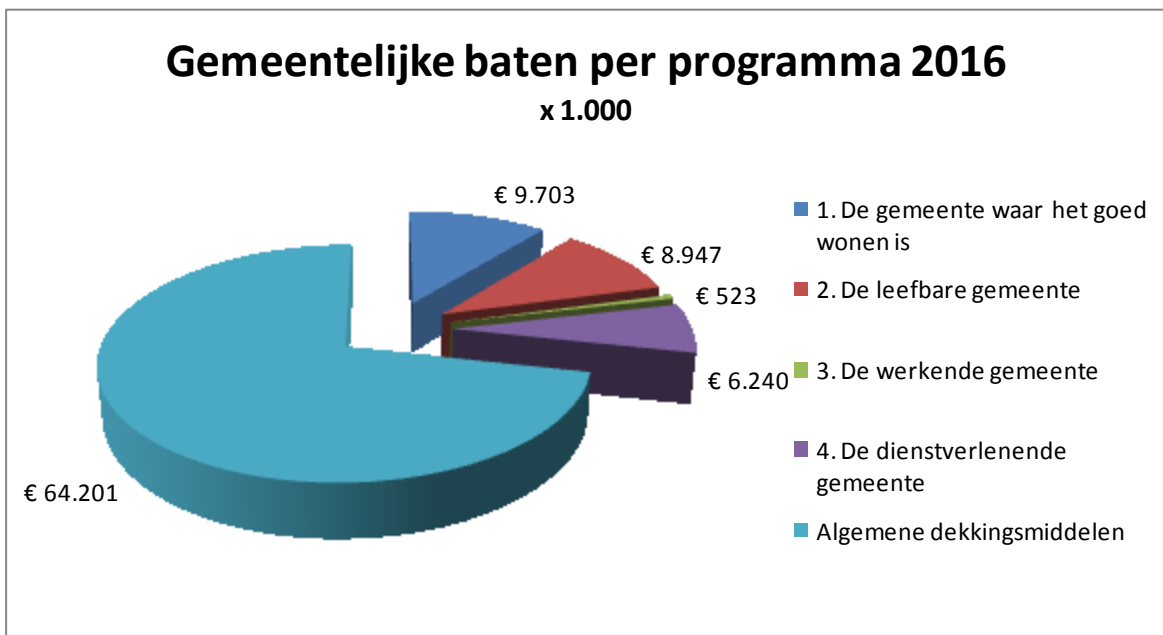
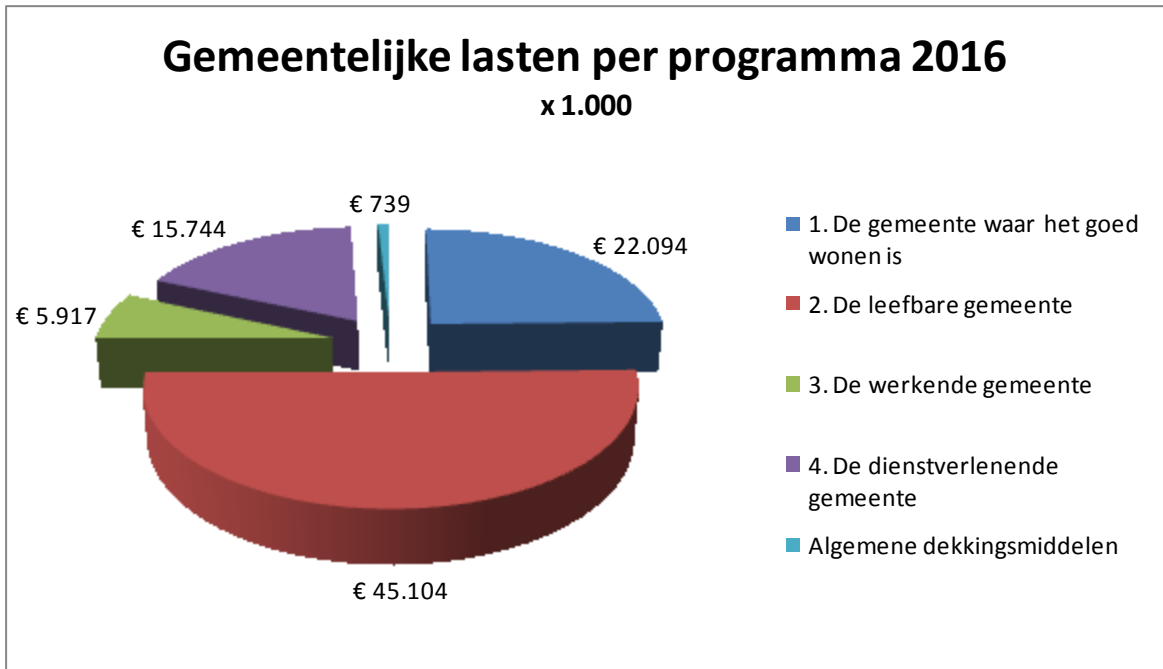
Omschrijving	Saldo 31-12-2016	in 2017 toevoeging rente	mutaties in 2017 toevoegingen	mutaties in 2017 onttrekkingen	Saldo 31-12-2017
Reserves					
<i>A. Algemene reserve</i>					
Algemene reserve	10.891.232		250.000	100.000	11.041.232
<i>Totaal algemene reserve</i>	<i>10.891.232</i>		<i>250.000</i>	<i>100.000</i>	<i>11.041.232</i>
<i>B. Overige bestemmingsreserves</i>					
Reserve Almende College: Past.Bleumersmavo	932.700	41.971		79.280	895.391
Reserve Paasberghal	647.726	29.148		38.373	638.501
Reserve bijdrage 2005 Almende College: Isala	1.018.502	45.833		82.208	982.126
Reserve werf Varsseveld	200.314			51.876	148.438
Reserve onderhoud openbaar groen	146.633				146.633
Reserve stimulering leefbaarheid	3.568			-	3.568
Reserve begraafrechten	121.582			41.683	79.899
Reserve dividend BNG 2006	1.010.207			46.800	963.407
Reserve Cultuurcluster	545.052			275.000	270.052
Reserve gelden Langenberg	273.788			35.000	238.788
Reserve Afbramerij	2.306.643	103.799		123.900	2.286.542
Reserve veranderkapitaal	-				-
reserve vereveningfonds DRU	172.747				172.747
Reserve Sociaal veranderagenda	252.500				252.500
Reserve gemeentelijke objecten	1.428.290		285.833		1.714.123
Reserve Sociaal Domein	-				-
Reserve wachtgeldverplichtingen	591.572		69.221	224.000	436.793
Reserve huisvesting onderwijsgebouwen	338.000				338.000
<i>Totaal overige bestemmingsreserves</i>	<i>9.989.822</i>	<i>220.751</i>	<i>355.054</i>	<i>998.120</i>	<i>9.567.507</i>
Totaal reserves	20.881.054	220.751	605.054	1.098.120	20.608.739
Omschrijving	Saldo 31-12-2016	in 2017 toevoeging rente	mutaties in 2017 toevoegingen	mutaties in 2017 onttrekkingen	Saldo 31-12-2017
Voorzieningen					
<i>Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's</i>					
Voorziening wachtgeldverplichting vm personeel	152.758			24.120	128.638
Voorziening wachtgeldverplichting vm wethouders	1.153.635			99.929	1.053.706
Voorziening verlies regionaal bedrijventerrein A 18	1.527.218				1.527.218
<i>Totaal voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's</i>	<i>2.833.611</i>			<i>124.049</i>	<i>2.709.562</i>
<i>Onderhoudsegalisatievoorzieningen</i>					
Voorziening bufferfonds riolering	100.103		4.271.346	4.271.592	99.857
<i>Totaal onderhoudsegalisatievoorzieningen</i>	<i>100.103</i>		<i>4.271.346</i>	<i>4.271.592</i>	<i>99.857</i>
Totaal voorzieningen	2.933.713	-	4.271.346	4.395.641	2.809.419
<i>Totaal reserves en voorzieningen</i>	<i>23.814.767</i>	<i>220.751</i>	<i>4.876.400</i>	<i>5.493.761</i>	<i>23.418.157</i>

Omschrijving	Saldo 31-12-2017	in 2018 toevoeging rente	mutaties in 2018 toevoegingen	mutaties in 2018 onttrekkingen	Saldo 31-12-2018
Reserves					
<i>A. Algemene reserve</i>					
Algemene reserve	11.041.232		100.000	100.000	11.041.232
<i>Totaal algemene reserve</i>	<i>11.041.232</i>		<i>100.000</i>	<i>100.000</i>	<i>11.041.232</i>
<i>B. Overige bestemmingsreserves</i>					
Reserve Almende College: Past.Bleumersmavo	895.391	40.293		77.601	858.083
Reserve Paasberghal	638.501	28.733		36.124	631.110
Reserve bijdrage 2005 Almende College: Isala	982.126	44.196		80.571	945.751
Reserve werf Varsseveld	148.438			51.876	96.562
Reserve onderhoud openbaar groen	146.633				146.633
Reserve stimulering leefbaarheid	3.568			-	3.568
Reserve begraafrechten	79.899			41.558	38.341
Reserve dividend BNG 2006	963.407			45.700	917.707
Reserve Cultuurcluster	270.052			270.052	-
Reserve gelden Langenberg	238.788			35.000	203.788
Reserve Afbramerij	2.286.542	102.894		123.900	2.265.536
Reserve veranderkapitaal	-				-
reserve vereveningsfonds DRU	172.747				172.747
Reserve Sociaal veranderagenda	252.500				252.500
Reserve gemeentelijke objecten	1.714.123		285.833		1.999.956
Reserve Sociaal Domein	-				-
Reserve wachtgeldverplichtingen	436.793		69.221	74.000	432.014
Reserve huisvesting onderwijsgebouwen	338.000				338.000
<i>Totaal overige bestemmingsreserves</i>	<i>9.567.507</i>	<i>216.115</i>	<i>355.054</i>	<i>836.382</i>	<i>9.302.294</i>
Totaal reserves	20.608.739	216.115	455.054	936.382	20.343.526
Omschrijving	Saldo 31-12-2017	in 2018 toevoeging rente	mutaties in 2018 toevoegingen	mutaties in 2018 onttrekkingen	Saldo 31-12-2018
Voorzieningen					
<i>Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's</i>					
Voorziening wachtgeldverplichting vm personeel	128.638			24.120	104.519
Voorziening wachtgeldverplichting vm wethouders	1.053.706			99.929	953.777
Voorziening verlies regionaal bedrijventerrein A 18	1.527.218				1.527.218
<i>Totaal voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's</i>	<i>2.709.562</i>			<i>124.049</i>	<i>2.585.513</i>
<i>Onderhoudsegalisatievoorzieningen</i>					
Voorziening bufferfonds riolering	99.857		4.271.346	4.277.239	93.964
<i>Totaal onderhoudsegalisatievoorzieningen</i>	<i>99.857</i>		<i>4.271.346</i>	<i>4.277.239</i>	<i>93.964</i>
Totaal voorzieningen	2.809.419	-	4.271.346	4.401.288	2.679.477
<i>Totaal reserves en voorzieningen</i>	<i>23.418.157</i>	<i>216.115</i>	<i>4.726.400</i>	<i>5.337.670</i>	<i>23.023.003</i>

Omschrijving	Saldo 31-12-2018	in 2019 toevoeging rente	mutaties in 2019 toevoegingen	mutaties in 2019 onttrekkingen	Saldo 31-12-2019
Reserves					
<i>A. Algemene reserve</i>					
Algemene reserve	11.041.232		250.000	100.000	11.191.232
<i>Totaal algemene reserve</i>	<i>11.041.232</i>		<i>250.000</i>	<i>100.000</i>	<i>11.191.232</i>
<i>B. Overige bestemmingsreserves</i>					
Reserve Almende College: Past.Bleumersmavo	858.083	38.614		75.922	820.775
Reserve Paasberghal	631.110	28.400		36.124	623.386
Reserve bijdrage 2005 Almende College: Isala	945.751	42.559		78.934	909.376
Reserve werf Varsseveld	96.562			51.876	44.686
Reserve onderhoud openbaar groen	146.633				146.633
Reserve stimulering leefbaarheid	3.568				3.568
Reserve begraafrechten	38.341			38.341	-
Reserve dividend BNG 2006	917.707			44.600	873.107
Reserve Cultuurcluster	-				-
Reserve gelden Langenberg	203.788			35.000	168.788
Reserve Afbramerij	2.265.536	101.949		123.900	2.243.586
Reserve veranderkapitaal	-				-
reserve vereveningfonds DRU	172.747				172.747
Reserve Sociaal veranderagenda	252.500				252.500
Reserve gemeentelijke objecten	1.999.956		285.833		2.285.789
Reserve Sociaal Domein	-				-
Reserve wachtgeldverplichtingen	432.014			74.000	358.014
Reserve huisvesting onderwijsgebouwen	338.000				338.000
<i>Totaal overige bestemmingsreserves</i>	<i>9.302.294</i>	<i>211.522</i>	<i>285.833</i>	<i>558.697</i>	<i>9.240.952</i>
Totaal reserves	20.343.526	211.522	535.833	658.697	20.432.184
Omschrijving	Saldo 31-12-2018	in 2019 toevoeging rente	mutaties in 2019 toevoegingen	mutaties in 2019 onttrekkingen	Saldo 31-12-2019
Voorzieningen					
<i>Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's</i>					
Voorziening wachtgeldverplichting vm personeel	104.519			24.120	80.399
Voorziening wachtgeldverplichting vm wethouders	953.777			99.929	853.848
Voorziening verlies regionaal bedrijventerrein A 18	1.527.218				1.527.218
<i>Totaal voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's</i>	<i>2.585.513</i>	<i>-</i>		<i>124.049</i>	<i>2.461.465</i>
<i>Onderhoudsegalisatievoorzieningen</i>					
Voorziening bufferfonds riolering	93.964		4.271.346	4.295.098	70.212
<i>Totaal onderhoudsegalisatievoorzieningen</i>	<i>93.964</i>		<i>4.271.346</i>	<i>4.295.098</i>	<i>70.212</i>
Totaal voorzieningen	2.679.477	-	4.271.346	4.419.147	2.531.676
Totaal reserves en voorzieningen	23.023.003	211.522	4.807.179	5.077.844	22.963.860

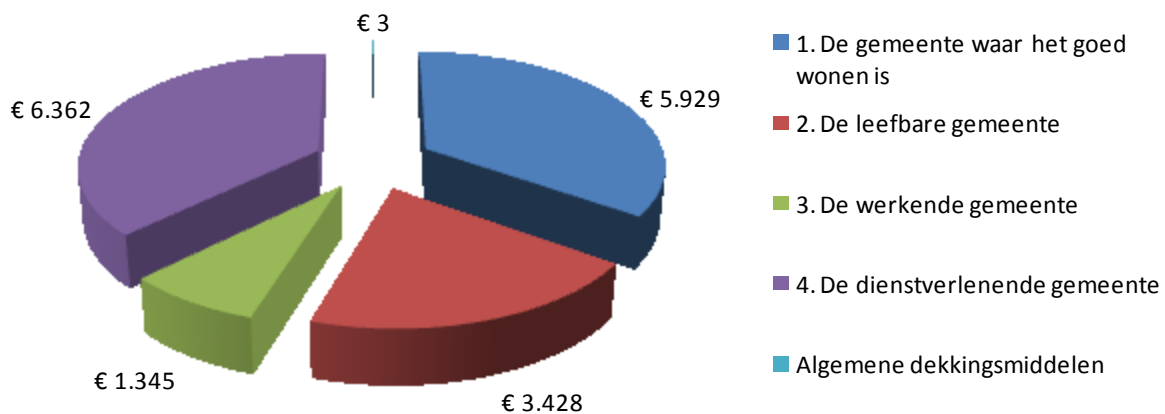

Bijlage E: Overzicht in beeld

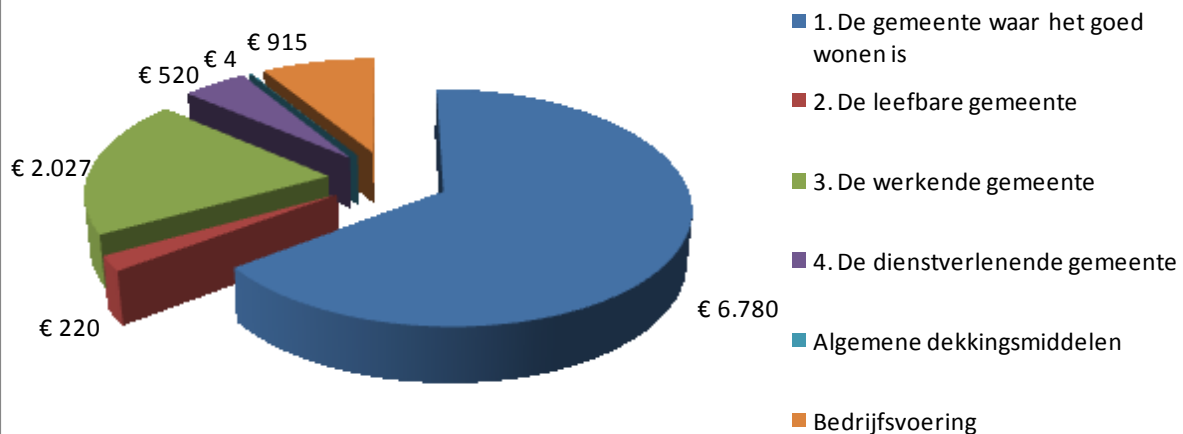
Urentoerekening per programma

x 1.000

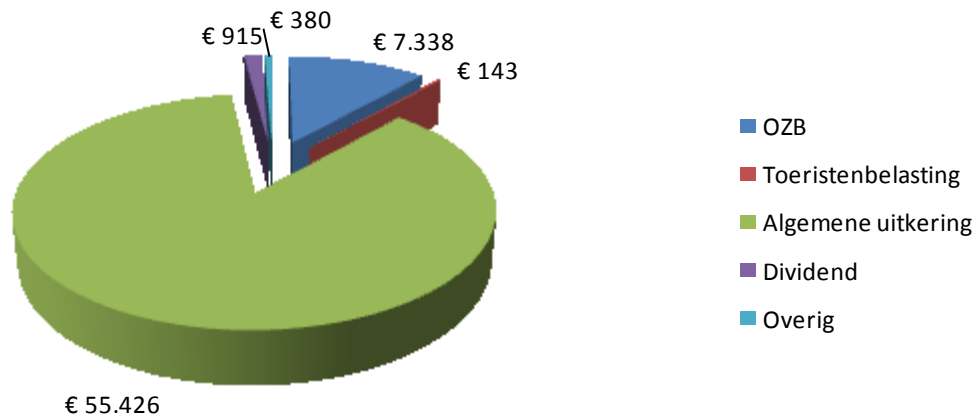
Kapitaallasten per programma

x 1.000

Algemene dekkingsmiddelen 2016

x 1.000

Bijlage F: Staat van personeelslasten

Staat van personeelslasten (x1.000)	2016*	2016	2017	2018	2019
gemeenteraad	337	326	326	326	326
college	506	475	475	475	475
griffie	205	210	210	210	210
kern	2.090	902	1.902	1.902	1.902
pool projectleiders	644	628	628	628	628
publieksbalie	2.537	1.682	1.682	1.682	1.682
wijken en beheer	2.841	2.690	2.690	2.690	2.690
zwembaden		121	121	121	121
beleid	2.166	1.896	1.896	1.896	1.896
ondersteuning	2.718	2.514	2.514	2.514	2.514
sociaal domein		1.057	1.057	1.057	1.057
<i>dekking soc.domein uit uitvoeringbudget programma 2</i>		-437	-437	-437	-437
stelpost natuurlijk verloop	-200	-200			
vacatureruimte		448	448	448	448
toevoeging aan egalisatiereserve	69	69	69	69	69
	13.913	12.381	13.581	13.581	13.581
verv.personeel bij ziekte	35	100	100	100	100
verv. Personeel OR	30	30	30	30	30
verkoop / aankoop verlof	13	13	13	13	13
opleidingen	296	243	243	243	243
	14.288	12.767	13.967	13.967	13.967
maatregel zwembad	-600	0	0	0	-
	13.688	12.767	13.967	13.967	13.967

* 2016 uit Programmabegroting 2015 t/m 2018

Sociaal domein/publieksbalie

In 2015 is vanuit het rijksbudget sociaal domein een budget vrijgemaakt voor uitvoeringskosten.

Ingaande 2015 is een deel van dit budget ingezet voor formatie sociaal domein. Deze formatie is gedekt uit het bovengenoemde budget uitvoeringskosten.

Daarnaast is in 2016 is een deel van de formatie van de publieksbalie overgegaan naar de formatie van het sociaal domein.

Raming zwembaden

Deze post komt voort uit betalingen aan (voormalig) zwembadpersoneel, zoals afgesproken in het sociaal plan 2012-2016.

Vacatureruimte

Deze ruimte bestaat uit de niet ingevulde vacatures. Gedurende een jaar vullen we vacatures in en komen er vacatures vrij en de openstaande ruimte fluctueert.

De totale vacatureruimte is vanaf 2016 verminderd met de maatregel zwembaden, zie onderstaand.

Verwerking maatregel zwembaden

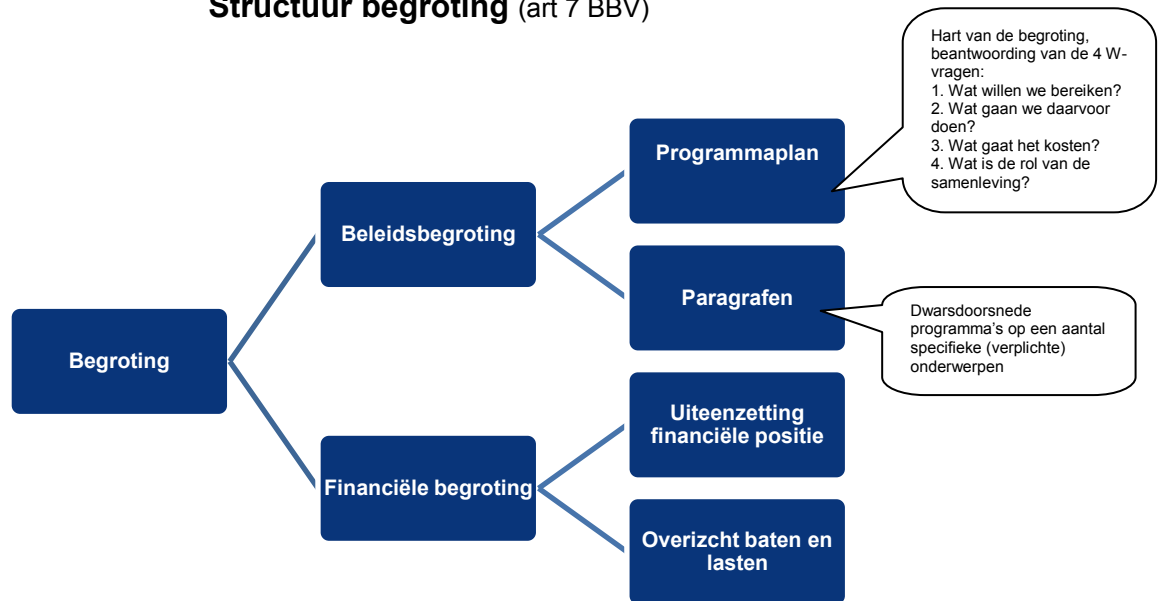
In 2014 en 2015 zijn de zwembaden overgenomen door externe partijen. Voor deze overname moest jaarlijks een bezuiniging van € 600.000 op de personeelsbegroting gerealiseerd worden. Deze jaarlijkse bezuiniging is in mindering gebracht op de vacatureruimte.

Vervanging personeel bij ziekte

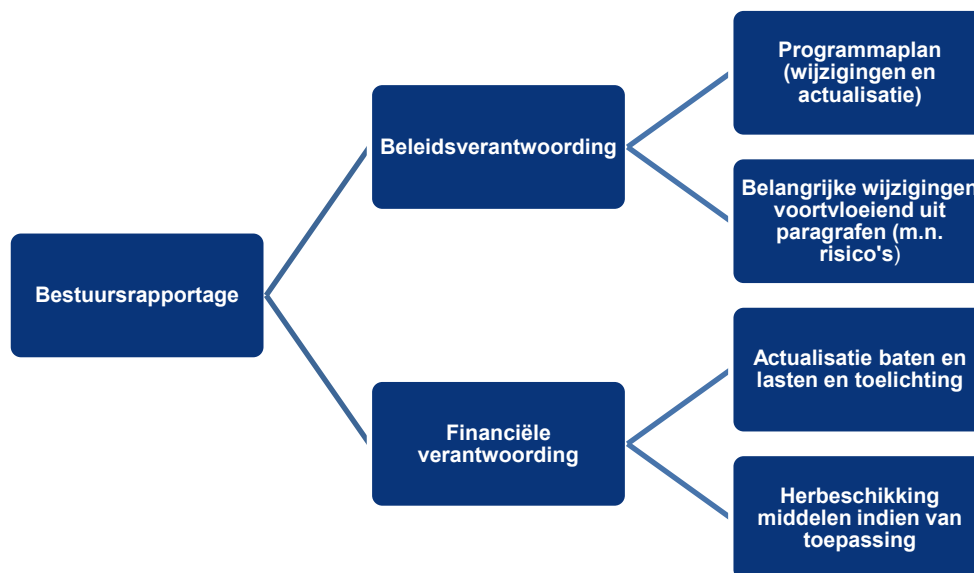
Afgelopen jaar is duidelijk naar voren gekomen dat de druk op medewerkers groot is o.a. door een terugloop in formatie. Bij (langdurige) ziekte kan vervanging noodzakelijk zijn en daarvoor moet voldoende budget beschikbaar zijn.

Bijlage G: Opbouw begroting 2016 en overige P&C documenten

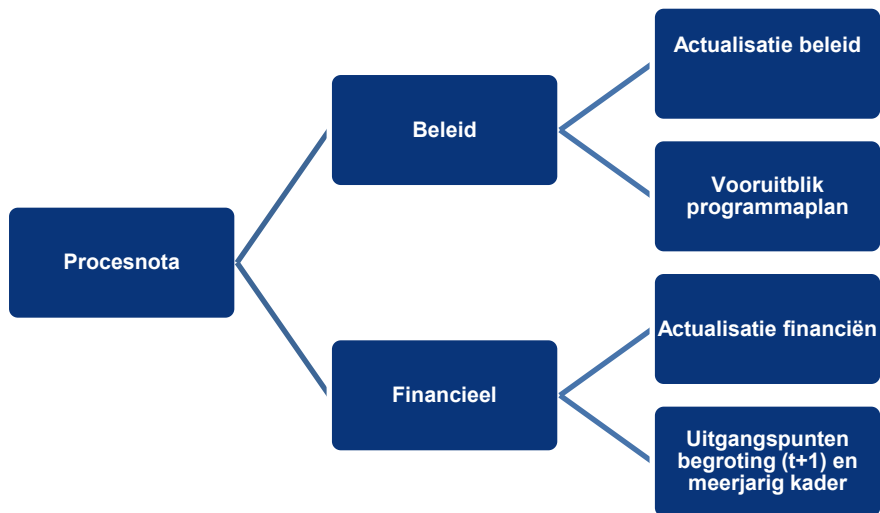
Structuur begroting (art 7 BBV)

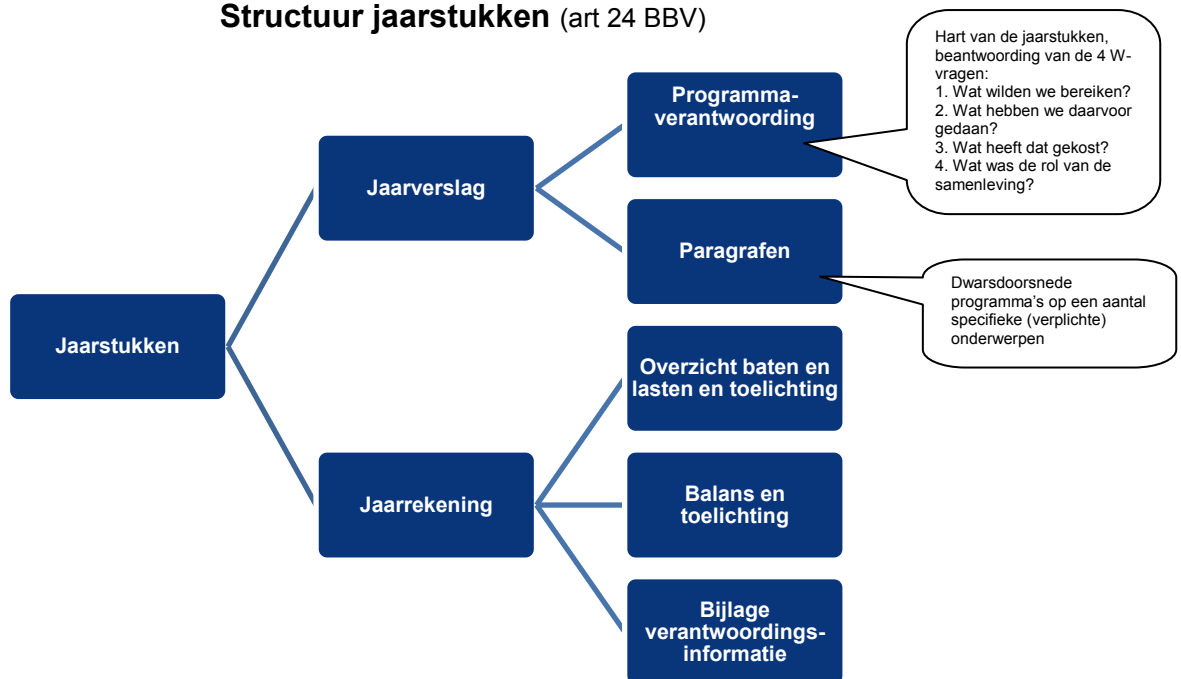
Structuur bestuursrapportage

Structuur procesnota

Structuur jaarstukken (art 24 BBV)

Onderdeel	Nieuw in begroting 2016	Begroting 2015 (en eerder)
Inhoudsopgave	Indeling op basis van BBV: 1 ^e deel beleidsbegroting: programmaplan + paragrafen 2 ^e deel financiële begroting: uiteenzetting financiële + positie overzicht baten en lasten	1 ^e : programmaplan 2 ^e : overzicht baten en lasten 3 ^e : paragrafen 4 ^e : financiële uiteenzetting
Programmaplan	Programmaplan in schema. Indeling in 3 W's blijft gelijk (wat willen we bereiken, wat gaan we ervoor doen en wat gaat het kosten). Toevoeging 4 ^e W: wat is de rol van de samenleving (in de vorm van voorbeelden) Wat gaan we ervoor doen: - Onderdelen qua thema in aparte blokken benoemd. Deze kunnen meerdere maatschappelijke effecten beogen. - Bondiger geformuleerd	Programmaplan in tekst Onderdelen vallen nu onder de subparagrafen en vanuit het benoemde maatschappelijk effect.
	Wat gaat het kosten: 1 schema waarin meegenomen: - meerjarig beeld zichtbaar - bestaand beleid - nieuw beleid/maatregelen - overig (correcties, intensiveringen, autonome ontwikkelingen) - onderscheid in directe exploitatie en overige kosten Toelichting nieuw beleid/maatregelen en overig puntgewijs benoemen ipv in aparte schema's Dit naar aanleiding van het verzoek van de raad om onderscheid te maken in de veranderingen waar de raad politieke keuzes in maakt (= nieuw beleid/maatregelen) en waar dit niet politiek is (post overig: correctie, intensiveringen, autonome ontwikkelingen).	Wat gaat het kosten: - Correcties, intensiveringen en autonome ontwikkelingen apart benoemd en toegelicht. - Geen onderscheid in directe exploitatie en overige kosten. Dit geeft in de praktijk veel vragen over met name correcties die ontstaan door interne wijzigingen die budgettair neutraal verlopen.
	Wat gaat het kosten: - Mutaties reserves en investeringen staan in <i>een bijlage</i> per programma benoemd in 1 totaal overzicht. Hiermee houden we in het programmaplan alleen het minimaal benodigde aan 'cijfers' aan, zonder in te boeten op informatie. Met 1 totaaloverzicht in de bijlage is in 1 oogopslag duidelijk hoe deze posten zich ontwikkelen en kan ook een vergelijk tussen de programma's gemaakt worden.	Wat gaat het kosten: - Mutaties reserves en investeringen per programma benoemd
	Wat gaat het kosten; - Historische vergelijking op productniveau in de bijlage Deze is niet verplicht op basis van de BBV. Vanwege de wens van de raad om hier inzicht in te behouden, is dit overzicht in een bijlage verwerkt.	Wat gaat het kosten: - Historische vergelijking op productniveau in de programma's
Paragrafen algemeen	- Schema hoe de paragrafen zich verhouden tot programma's (nieuw) - Voor zover mogelijk compacter per paragraaf	
Paragraaf financiering	- Overzicht ontwikkeling leningenportefeuille vanaf 2010 (nieuw) Dit, vanwege de behoefte om met name op de leningenportefeuille inzicht te verschaffen en hierop te gaan sturen.	
Paragraaf lokale heffingen	- Inzicht in tarieven diverse heffingen (nieuw) - Opbrengsten gesplitst in algemene dekkingsmiddelen en tariefsgebonden heffingen - Inzicht in vergelijking belastingdruk een- en meerpersoonshuishouding (nieuw)	- Opbrengsten ongesplitst benoemd. - Vergelijk woonlasten in tabel

Paragraaf weerstandsvermogen	<ul style="list-style-type: none"> - Opbouw berekening weerstandscapaciteit in iets andere tabellen - Berekening eerst, toelichting eronder - Risico's korter benoemd - Toevoeging kengetallen (Nieuw en verplicht vanuit wijzigingen BBV) <ul style="list-style-type: none"> o Netto schuldquote o Solvabiliteitsratio o Grondexploitatie o Structurele exploitatieruimte o Belastingcapaciteit 	
Financiële positie	<ul style="list-style-type: none"> - Overzicht perspectief meerjarenbegroting: nieuw uitgangspunt nav mutaties/maatregelen, zoals ook in de procesnota wordt weergegeven. - Overzicht baten en lasten per programma voor begrotingsjaar (nieuw) 	<ul style="list-style-type: none"> - Financieel meerjarenperspectief met alleen de mutaties (saldo na mutaties)

Bijlage H: Aanbevelingen financiële analyse Welconsult

Aanbevelingen analyse financiën Welconsult	Toelichting	Voorstel/mogelijkheden	Gevolgen begroting 2016
Aanscherpen financiële spelregels	a) Herijken verordening (artikel 212), nota reserves en voorzieningen en weerstandsvermogen. b) Opstellen nota activabeleid. c) Kaders reserve-en activabeleid en risicobeleid opstellen. d) Scholing/leergang financiën raad	a, b en c) Conform aanbeveling uitvoeren. d) Besluit aan raad Daarnaast in Berap vanaf 2016 melden stand van zaken financiële situatie, zodat de raad periodiek ook op deze aspecten wordt geïnformeerd.	Besluitvorming door raad
1. Vergroot zicht op feitelijke financiële mogelijkheden.	a) Risico's scherper neerzetten en maatregelen nemen b) Geen stelposten meer c) Lasten en baten grondexploitatie opnemen in begroting d) Meer diepgang toelichting oorzaak afwijkingen bij jaarrekening e) Aansluiten geraamde mutaties reserves f) Zuiverder kostenverdeling kostenplaatsen	a) In 2016 risicoanalyse uitvoeren b) Stelposten zijn de afgelopen jaren al fors teruggebracht. De resterende posten kritisch bekijken en zoveel mogelijk vermijden. c) Voor 2016 niet meer haalbaar, vanaf 2017 mogelijk. d) In alle p&c producten nadrukkelijker benoemen. e) Meer aandacht voor aansluiting van mutaties reserves in de verschillende onderdelen. f) Bij het opstellen van de begroting worden de kostenplaatsen verdeeld op basis van de dan bekende informatie. Tijdens de begrotingsbehandeling wijzigt dit meestal nog. Deze wijzigingen worden niet opnieuw volledig verdeeld, maar in verband met praktische uitvoering als saldo kostenplaats opgenomen.	a) In begroting 2016 aangegeven om hier aandacht aan te besteden (paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing). b) Wordt uitgevoerd c) Opnemen in begroting 2017 d) Opnemen vanaf de jaarstukken 2015 e) In begroting 2016 verwerkt (hoofdstuk 4) f) Eventueel opdracht en besluitvorming aan het college
2. Toets op financiële gevolgen besluitvorming	Toets standaard op 3 aspecten: <ul style="list-style-type: none"> • Dekking • Risico's en weerstandscapaciteit • Financiering 	Vanaf oktober wordt deze toets in college- en raadsadviezen opgenomen.	Betreft interne beheersingsmaatregel; wordt uitgevoerd.

3. Verlaag investeringsvolume	<p>a) Jaarlijkse lasten uit investeringen verlagen</p> <p>b) Heroverwegen om niet te investeren, maar vanuit exploitatie te betalen</p>	<p>a) Is in lijn met al ingezette koers college: verlaging kapitaallasten van 600.000 naar 200.000 vanaf 2017. Dit bedrag vanaf 2017 niet op voorhand bestemmen.</p> <p>b) Is in lijn met al ingezette koers college: wegenplan is grootste stap (overheveling van investering naar exploitatie).</p>	In begroting 2016 zijn a) en b) als voorstel verwerkt. Zie programma 1, het dekkingsplan, paragraaf onderhoud kapitaalgoederen en paragraaf financiering.
4. Zet reserve Afbramerij anders in	Reserve inzetten om versneld investeringen af te schrijven. Afschrijving afbramerij ten laste van de begroting (exploitatie). Leidt tot structurele verlaging afschrijvingslasten	Bepalen effecten op korte en lange termijn.	Besluitvorming aan de raad
5. Verhoog kostendekkendheid riolering	De Btw wordt niet doorbelast in de tarieven.	Kan worden doorbelast vanaf 2017 (bij opstellen nieuwe GRP). Loslaten woonlastenprincipe.	In de begroting 2016 verwerkt. Zie dekkingsplan; € 475.000 vanaf 2017.
6. Reken rendement toe aan eigen vermogen	Door de huidige methodiek ontstaat een laag renteomslagpercentage dat wordt toegerekend aan investeringen. Dit is minder dan de gemeente betaalt. Te weinig rente wordt doorbelast.	Bepalen effecten op korte en lange termijn.	Besluitvorming aan de raad.
7. Breng lasten niveau terug a.d.h.v. vergelijking gemeentefonds	In vergelijking met gemeentefonds geven we per saldo € 2.5 mln meer uit. In principe is hierop bezuiniging mogelijk.	In beeld brengen van de oorzaken van de verschillen. Op basis hiervan beleidsmatige keuzes mogelijk.	Opdrachtverlening via de raad aan het college; besluitvorming aan de raad. (Op subsidies/kunst en cultuur is in de meerjarenbegroting al rekening gehouden met een besparing)
8. Verhoog OZB	Om voorzieningen te handhaven waar het gemeentefonds geen/weinig vergoeding voor geeft, is verhoging OZB mogelijk.	Maximale ruimte is € 1.34 mln. Loslaten woonlastenprincipe.	In de begroting reeds verwerkt. Zie dekkingsplan. Voor 2016 wordt een verhoging van de OZB van € 667.000,- voorgesteld (€ 33,- per huishouden)
9. Vraag regio bij te dragen in nettolasten DRU	Voorziening kostendekkend maken, hogere bijdrage inwoners via OZB en/of regio vragen om bijdrage.	Bepalen mogelijkheden. Kan als onderdeel meegenomen worden in eindbeeld DRU.	Besluitvorming aan de raad
10. Verlagen investeringsvolume	Zie onder 3.		
11. Stel in voorbereiding zijnde investeringen uit	Naast toekomstige investeringen heroverwegen investeringen waartoe is besloten.	De restantkredietenlijst kritisch doorlopen. Waar we contractueel aan zijn begonnen maken we af, vanwege de grote (financiële) gevolgen.	Opdrachtverlening via raad aan het college; besluitvorming door de raad.

12. Geen nieuwbouw, maar renovatie of gebruik bestaand bezit (t.a.v. investeringenlijst)	Investeringskosten beperken.	Wordt meegenomen in de voorbereidingsopdracht met betrekking tot VO onderwijs.	Er is in de begroting een voorbereidingskrediet VO onderwijs opgenomen (conform uitvoering motie raad juli). Zie investeringslijst 2016. Hierbij de opdracht om nadrukkelijk alternatieven te onderzoeken.
13. Verkort afschrijvingstermijn riolering/investering openbare ruimte	Verhogen van de afschrijvingsbedragen, betekent meer geld beschikbaar voor het aflossen van leningen. Bij riolering kan deze verhoging van de afschrijving worden doorbelast in het rioolrecht.	Bepalen effecten op korte en lange termijn.	Besluitvorming aan de raad.
14. In mindere mate activeren groot onderhoud en renovaties openbare ruimte	Betreft vooral wegen: omslag maken naar niet meer activeren van investeringen in openbare ruimte. Veel ruimte in exploitatie nodig. Verbetering schuldpositie. Lasten dalen op lange termijn.	Voorgesteld wordt om ten aanzien van de wegen dit ook zo uit te voeren (omslag van investering naar exploitatie met oplopende lasten).	In begroting 2016 als voorstel verwerkt. Zie programma 1 en paragraaf onderhoud kapitaalgoederen.
15. Maatwerk financiering hypotheekportefeuille	a) Overdracht van hypotheekportefeuille aan bank. b) Financiering in evenwicht met looptijd hypotheken/ aantrekken fixe lening	a) Is onlangs nog onderzocht. Levert geen mogelijkheden op. b) Bepalen mogelijkheden en effect op korte en lange termijn.	Zit budgettair neutraal in de exploitatie. Besluitvorming aan de raad.
16. Versnelde verkoop stille reserves	Mogelijke opbrengst door verkoop	In 2016 komt een integraal plan voor het bezit van de gemeente.	Opdracht door het college verstrekt. Besluitvorming aan de raad.

Bijlage I: Historische vergelijking per product

HISTORISCHE Financiële VERGELIJKING PROGRAMMA 1				
(Bedragen x 1.000)	Begroting 2015		Begroting 2016	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten
product				
Sportfacilitering	929	136	1.126	334
Bossen en natuurterreinen	32	27	34	27
Groenvoorzieningen	837	2	807	2
Riolering	4.625	7.777	4.897	7.899
Wegen	1.323	81	1.727	121
Bestemmingsplannen	83	43	83	17
Ecologie	9	3	9	3
Stads- en dorpsontwikkeling	15	-	4	-
Volkshuisvesting	12	-	11	-
Gronden en gebouwen	449	1.268	687	1.301
Kapitaallasten + interne kosten	12.442	-	12.709	-
Totaal programma	20.758	9.337	22.094	9.703
HISTORISCHE Financiële VERGELIJKING PROGRAMMA 2				
(Bedragen x 1.000)	Begroting 2015		Begroting 2016	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten
product				
Opvoeden, leren en ontwikkelen	2.103	14	2.087	14
Werken, verdienen en uitgeven	17.996	14.334	17.767	7.618
Samenleven en meedoen	773	120	404	120
Gezond leven, bewegen en ontspannen	2.476	278	2.620	278
Verzorgen, verplegen en verhelpen	18.730	917	17.926	917
Uitvoeringskosten	1.089	-	653	-
Kapitaallasten + interne kosten	3.091	-	3.648	-
Totaal programma	46.258	15.664	45.104	8.947
HISTORISCHE Financiële VERGELIJKING PROGRAMMA 3				
(Bedragen x 1.000)	Begroting 2015		Begroting 2016	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten
product				
Verkeer	398	5	395	5
Plattelandsontwikkeling	8	-	33	-
Ambulante handel	27	27	27	27
Economische zaken	220	-	263	-
Recreatie en toerisme	157	-	157	-
Openbaar vervoer	5	-	5	-
Internationale contacten	21	4	21	4
Huisvesting onderwijs	141	175	155	171
Overige onderwijsvoorzieningen	1.266	315	1.243	315
Kinderopvang	315	-	245	-
Kapitaallasten + interne kosten	3.740	-	3.372	-
Totaal programma	6.301	525	5.917	523

HISTORISCHE Financiële VERGELIJKING PROGRAMMA 4				
(Bedragen x 1.000)	Begroting 2015		Begroting 2016	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten
product				
College	1.111	394	1.196	394
Directie	6	-	6	-
Ondersteuning bestuur en directie	70	-	72	-
Organisatie	3	-	3	-
Informatisering en applicaties	65	5	95	5
Externe voorlichting en promotie	125	-	125	-
Rechtsbescherming	13	-	13	-
Klachtenbehandeling	7	-	8	-
Planning en control	42	-	42	-
Algemene baten en lasten	1.313	1.442	1.138	653
Financieel beheer	64	375	64	350
Reiniging en afvalverwijdering	2.385	3.483	2.365	3.424
Vastgoedinformatie	0	-	0	-
Omgevingsvergunning bouwen	30	423	30	423
Omgevingsvergunning planologisch	-	13	-	13
Omgevingsvergunning slopen	-	-	-	-
Handhaving	9	-	5	-
Omgevingsvergunning milieu	698	-	719	-
Milieuzorg algemeen	44	3	44	3
Identiteitsgebonden producten	297	624	297	602
Burgerlijke stand	23	36	23	36
Verkiezingen	43	-	2	-
Lijkbezorging	51	178	51	168
Receptie en TIC	-	-	4	-
Wet WOZ	123	-	123	-
Belastingen	22	175	22	50
Brand en ongevallenbestrijding	1.946	69	1.920	99
Openbare orde en veiligheid	36	21	36	21
Rampenbestrijding	14	-	14	-
Algemeen bestuur	483	-	445	-
Kapitaallasten + interne kosten	6.237	-	6.882	-
Totaal programma	15.264	7.241	15.744	6.240
HISTORISCHE Financiële VERGELIJKING Algemene Dekkingsmiddelen				
(Bedragen x 1.000)	Begroting 2015		Begroting 2016	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten
product				
Algemene dekkingsmiddelen	693	56.516	731	64.201
Kapitaallasten programma alg. dek	9	-	8	-
Totaal programma	702	56.516	739	64.201

HISTORISCHE Financiële VERGELIJKING Bedrijfsvoering				
(Bedragen x 1.000)	Begroting 2015		Begroting 2016	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten
product				
Documentaire informatievoorziening	62	-	60	-
Huisvesting gemeentekantoren	229	-	178	-
Huishoudelijke ondersteuning	198	16	198	16
Inkoop	2	-	2	-
Personeelsbeheer	13.950	24	14.268	24
Automatiseringsinfrastructuur	1.401	-	1.447	-
Interne voorlichting	3	-	3	-
Kapitaallasten	10.282	613	11.098	632
Materieel en opslag	472	-	464	-
Kapitaallasten + interne kosten	976	26.923	915	27.961
Totaal programma	27.576	27.576	28.632	28.632

Bijlage J: EMU-saldo

Omschrijving	2015	2016	2017
	x € 1000,- Volgens begroting 2015	x € 1000,- Volgens begroting 2016	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2016
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-1.364	-286	-464
2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	6.919	7.217	6.883
3 Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	4.157	4.132	4.271
4 Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	12.333	11.344	4.678
5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4			
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord			
7 Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)			
8 Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord			
9 Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen			
10 Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten			
11 Verkoop van effecten:			
a Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee
b Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?			
Berekend EMU-saldo	-2.621	-281	6.012